

Marit Undrum Rein

"For vi sees ikke og vises ikke og finnes ikke. Ingen kan merke det liksom, med mindre vi sier det selv"

En kvalitativ studie av å vokse opp som nasjonalt adoptert

Masteroppgave i rådgiving for barn og ungdom

Veileder: Karl-Arne Næss Korseberg

April 2023

Marit Undrum Rein

"For vi sees ikke og vises ikke og finnes ikke. Ingen kan merke det liksom, med mindre vi sier det selv"

En kvalitativ studie av å vokse opp som nasjonalt adoptert

Masteroppgave i rådgiving for barn og ungdom
Veileder: Karl-Arne Næss Korseberg
April 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for pedagogikk og livslang læring

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I over hundre år har vi hatt en adopsjonslov i Norge. Det er forsket på adopsjon, men det finnes mangelfulle studier på nasjonalt adopterte som gruppe. Denne studien har til formål å få kunnskap om innsikt i og forståelse av erfaringene som adoptert i Norge for sju anonymt nasjonalt adopterte. Gjennom kvalitative intervjuer undersøkes følgende problemstilling: *Hvordan har det vært å være nasjonalt adoptert og hvordan opplever du at det har preget livet ditt?*

Studien teoretiske forankring er først og fremst knyttet til relevante teoretiske perspektiver på adopsjon, men også perspektiver innenfor humanistisk eksistensiell rådgivingsteori og økologisk systemteori.

Datamaterialet bygger på intervju med sju anonymt nasjonalt adopterte og deres livserfaring som adoptert. Innsamlet empiri endte i en tematisk analyse med følgende fire hovedtema:

1. Adopsjonshistorien: Erfart kunnskap om identitet og tilknytning.
2. Adopsjonshistorien: Elefanten i rommet, en tilslørt historie.
3. Når ytre betingelser ikke stemmer med indre opplevelser, kan mye bli komplekst.
4. Håndtering av kompleksiteten mellom ytre betingelser, indre opplevelser, kunnskap om biologisk opphav og profesjonell hjelp.

Sentralt i disse funnene er at det kan se ut som opplevd relasjonstraume erfares som tap for flere adopterte. Håndtering av slike tap drøftes i lys av videreutviklet modell med utgangspunkt i studiens funn. Deltakerne i studien ble adoptert tidlig og har ikke bodd sammen med sine biologiske foreldre. Funnet diskuteres derfor i lys av teori som synliggjør separasjon fra foreldre ved fødselen og hva det kan bety for identitet, tilhørighet og relasjoner.

Erfaring som anonymt adoptert, hemmeliggjort uten mulighet for innsikt og innsyn i egen historie synes å kjennes ulikt gjennom livet. På den ene siden peker funn på behov for å søke røtter uavhengig av positive eller negative opplevelser. På den andre siden tegner flere deltakere et komplekst sammensatt bilde som gjør livet som anonymt nasjonalt adoptert hverken et enten eller, men både og. De spiller en erfaring som adoptert med både positive og negative erfaringer.

Funn viser behov for mer forskning av nasjonalt adopterte som gruppe. Mangelfull forskningen gjør at adopterte ikke finner studier som omtaler tema. Deltakere etterlyser profesjonell hjelp til bedre å forstå seg selv. Kunnskap som kan bidra til større forståelse av identitet, reaksjonsmønster, relasjonelle og komplekse erfaringer som anonymt nasjonalt adoptert.

Abstract

For over a hundred years, Norway has had an adoption law. While there has been some research on adoption, there are insufficient studies on domestic adoptees as a group. The purpose of this study is to gain insight and understanding into the experiences of seven anonymous domestic adoptees in Norway. Through a qualitative interview study, the following issue was investigated: *How has your experience as a domestic adoptee been, and in what ways has it shaped your life?*

The theoretical foundation of the study is primarily linked to relevant theoretical perspectives on adoption, in addition to perspectives within and ecological systems theory.

The data material is based on interviews with seven anonymous domestic adoptees and their life experiences as adoptees. Collected empirical evidence resulted in a thematic analysis with the following four main themes:

1. The adoption story: Experienced knowledge of identity and attachment.
2. The adoption story: The elephant in the room, a veiled story.
3. Navigating the dissonance between external conditions and internal experiences.
4. Coping with the complexity of adoption, integrating external and internal factors, biological origins, and professional support.

It appears that perceived relationship trauma is experienced as a loss for several adoptees. Therefore, a further developed model based on the study's findings is made. How this loss is handled differently is discussed considering the model. The participants in the study were adopted early and have not lived with their biological parents. Findings is discussed in the light of theory that highlights separation from parents at birth, and what it can mean for identity, belonging, and relationships.

The experience of being anonymously adopted, kept secret without the possibility of insight into one's own history, seems to be felt differently throughout life. On the one hand, findings point to a need to search for roots regardless of positive or negative experiences. On the other hand, several participants paint a complex composite picture that makes life as an anonymous national adoptee neither an either-or situation but both. They reflect an experience as an adoptee with both positive and negative experiences.

Findings show a need for more research into domestic adoptees as a group. The lack of research means that adoptees cannot find studies that discuss the topic. Participants call for professional help to better understand themselves. Knowledge that can contribute to a greater understanding of identity, reaction patterns, relational and complex experiences as anonymous domestic adoptees.

"Usynlig"

Bilde malt av Marit Undrum Rein, 2016

Forord

Da jeg startet videreutdanning i *Rådgiving for barn og unge* var det ikke i tankene å skrive masteroppgave. Å være i mål kjennes godt. For en reise det har vært. En lærerik og spennende prosess med oppturer, krevende perioder, men ikke minst mye læring. Dypdykk i litteratur og forskning har bidratt til ny utvidet kunnskap og innsikt om nasjonalt adopterte. Erfaring jeg tar med meg videre i visshet om at mennesker kan bære historier som ikke synes. Det har vært både et privilegium og en drivkraft å kunne skrive denne oppgaven om et tema jeg selv har erfaring fra og brenner for. Samtidig er en master ikke noe jeg har gjort helt alene. I den forbindelse er det flere jeg ønsker å rette en ydmyk takk til.

Først og fremst vil jeg takke de sju deltakerne som velvillig har delt fra sine liv. Uten deres erfaringer og innspill hadde jeg ikke kunnet skrevet oppgaven. Dere har bidratt med ny innsikt om en erfaring skjult for de fleste. Takk også til alle dere som meldte interesse for studien.

Jeg vil spesielt takke deg, Karl-Arne Næss Korseberg, for trua på oppgaven fra prosjektskisse til mål. Din evne til å møte og se meg, anerkjenne og forstå tematikken uten selv å ha kunnskap om den, er forbilledlig. Dine gode faglige og konstruktive tilbakemeldinger har virkelig bidratt til en studie jeg er glad for å ha gjennomført.

Av hjertet takk, Mari Sommer Hoel, for at du har vært en sparringspartner gjennom store deler av prosessen, for all god hjelp og ikke minst for korrekturlesing. Takk, Gry Mølmen Reite for godt samarbeid på rådgivingsstudiet, for spennende refleksjoner om rådgiverrollen og for gjennomlesning av oppgaven. Takk til alle venner og familie som har stått på sidelinja og heiet meg frem.

En stor og varm takk til Hans Olav, Bjarte og Vemund for gode ord og klokkeetro på at mamma kom i mål. Takk Hans Olav, for kreative innspill og hjelp til utarbeidelsen av ny modell til oppgaven. Beste Kåre, takk for alle samtaler vi har hatt om tematikken, oppgaven og skriveprosessen. Din stødighet og tro på meg har gjort at jeg aldri ga opp.

Takk mamma og pappa for at dere oppfostret meg.

Til biologisk Mor, takk for livet, og for at jeg fikk møte deg.

"I am not what happened to me, I am what I choose to become", C.G. Jung

Melhus, april 2023

Marit Undrum Rein

«Spennende studie, forskning på innenlandsadopterte er en mangelvare. Noe finnes, det er likevel rom for å gå mer i dybden. Vedlagt er samtykkeerklæring fra undertegnede». (Carina)

«Endelig noen som vil gripe fatt i vår historie. Jeg vil gjerne delta, bare bruk meg». (Dennis)

[...] for at jeg har tenkt mange ganger at det mangler stoff om oss. Vi finnes ingen plass. Og når jeg så «utlysninga», eller det ble nevnt da, så tenkte jeg. «Oi, der er det jo. Nå kan det bli noen ting. Det må jeg være med på, så finnes det i alle fall noe». Ikke om meg, men om det å være adoptert innenlands. Så det er ingen som kan skrive bøker om oss, det er ingen som kan si at nå skal jeg undersøke om hvordan det er å være etnisk, hvit, norsk adoptert. [...] Vi finnes ikke. Så det er ikke et tema som det går an å ta tak i [...] For vi sees ikke og vises ikke og finnes ikke. Ingen kan merke det liksom, med mindre vi sier det selv[...] (Guro)

Innhold

	Sammendrag	v
	Abstract	vii
	Forord	xi
	Figurer	xvii
1	Innledning	1
1.1	Formål og problemstilling	3
1.2	Oppgavens oppbygging	3
2	Adopsjon	4
2.1	Nasjonal adopsjon i Norge	4
2.2	Hensynet til adoptertes rett på informasjon	4
2.3	Antall nasjonalt adopterte i Norge	5
3	Studiens teorigrunnlag og tidligere forskning	6
3.1	Tidligere forskning	6
3.1.1	Den adopteredes dilemma	6
3.1.2	Voksne adopterte, Identitet Og Biologisk Slekt	6
3.1.3	Norsk adopsjon	7
3.1.4	Att vara adopterad. En studie om adopterades syn på adoption ur ett utvecklingsperspektiv.	7
3.1.5	The adoption Constellation	7
3.2	Humanistisk – eksistensiell rådgivingsteori	8
3.2.1	Eksistensialistisk perspektiv	8
3.3	Menneskers utvikling i lys av den utviklingsøkologiske modellen	9
3.4	Tilknytning og identitet	11
3.5	Relasjoner og relasjonskompetanse	11
3.6	Resiliens	12
3.7	Adopsjonsteori	14
3.7.1	Teorien om det første såret	14
3.7.2	Seven core issues in adoption and permanency	16
4	Metode	18
4.1	Fenomenologisk vitenskapssyn	18
4.2	Kvalitativ metode	18
4.3	Kvalitative intervju	19
4.3.1	Semistrukturert intervju	19

4.4	Forberedelse til intervju og valg av intervjupersoner	20
4.5	Utforming av intervjuguide	21
4.6	Gjennomføring av intervju	22
4.7	Transkribering	23
4.8	Analyse av datamaterialet	24
4.9	Tematisk analyse	25
4.10	Kvalitet i kvalitative studie	27
4.10.1	Rollen som forsker og egen forforståelse	27
4.10.2	Pålitelighet (reliabilitet)	27
4.10.3	Gyldighet (validitet)	27
4.10.4	Overførbarhet	28
4.11	Etikk	28
5	Presentasjon av funn	29
5.1	Adopsjonshistorien: Erfart kunnskap om tilknytning og identitet	29
5.1.1	Å alltid ha kjent sin adopsjonshistorie	29
5.1.2	Å kjenne seg ønsket	30
5.2	Bevissthet om tilknytning og identitet som adoptert	31
5.2.1	Fundament og identitet, gener eller miljø?	31
5.2.2	Identitet skapt der en kjenner seg hjemme	31
5.3	Adopsjonshistorien: Elefanten i rommet, en tilslørt historie	32
5.3.1	Åpenhet eller stillhet	32
5.3.2	Å kjenne seg annerledes	33
5.3.3	Frykt for å bli forlatt	35
5.3.4	Å knytte seg til andre	35
5.3.5	Familiens hemmelighet	36
5.4	Når ytre betingelser ikke stemmer med indre opplevelser, kan mye bli komplekst.	36
5.4.1	Ytre rammer og indre følelser	36
5.4.2	Verken eksotisk eller spennende	37
5.4.3	Plasteret måtte av	38
5.4.4	En bestilt vare som ikke passet inn	39
5.4.5	Historien som bauta og redningsvest	39
5.4.6	Som å trekke vinnerloddet	41
5.5	Håndteringen av kompleksiteten mellom ytre betingelser, indre opplevelser, kunnskap om biologisk opphav og profesjonell hjelp.	41
5.5.1	De fikk et barn de ikke kjente	41
5.5.2	Rare reaksjoner, behov for hjelp og eget arbeid	42

5.5.3	Behov for kunnskap tross gode erfaringer som adoptert.....	44
5.6	Oppsummering av funn.....	45
6	Diskusjon	46
6.1	Adopsjonshistorien, identitet, tilhørighet og tap	46
6.2	Adopsjonens kompleks.....	50
6.3	Håndtering av adopsjonskomplekset.....	54
7	Avslutning	57
7.1	Oppsummering av funn.....	57
7.2	Studiens styrker og begrensninger	58
7.3	Implikasjon for videre forskning	58
	Referanser.....	60
	Vedlegg.....	66

Figurer

Figur 1:	Bronfennbrenners utviklingsøkologiske modell	10
Figur 2:	Modell etter Roszia og Maxon, 2019. Utarbeidet av Marit Undrum Rein og grafisk designer Hans Olav Undrum Rein.....	48

1 Innledning

Jeg husker ikke den aktuelle dagen, men husker å bli fortalt jeg ikke hadde vært baby i magen til mamma. At jeg ble valgt ut på et pikehjem fordi jeg var den søteste. Fra den dagen hadde jeg to tanker i hodet. Jeg var litt annerledes enn andre og jeg hadde to mammaer. Det vil si. Det siste ble som oftest brukt for å vinne diskusjoner i gata med barn større enn meg selv. «*Jeg har to mammaer, det har ikke du!*». Utover dette var ikke tanken om å være adoptert nevneverdig fremtredende før i syttenårsalderen og ny adopsjonslov ga mulighet til kunnskap om biologiske opphav. Da var jeg stor nok til å forstå hva en adopsjon betød, og konsekvenser det kunne få for enkelte. Senere var det masterutdanning i *Rådgiving for barn og unge* på NTNU som ga ny kunnskap om adopsjonsfeltet i lys av teori og rådgiverrollens betydning om å kjenne sin egen historie.

Temaet nasjonal adopsjon er valgt på bakgrunn av personlig interesse for problemområdet, samt en tro på viktigheten av at den allmenne bevisstheten om nasjonal adopsjon i Norge øker. Det er betydelig forskning knyttet til adopsjon og viktigheten av å se disse barna, men den har i størst grad vært knyttet til internasjonalt adopterte barn.

Master i rådgiving for barn og unge med adopsjon som tema knyttes til barns rett på trygg oppvekst, nedfelt i FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen, 1989, art.3). Dette kan videre sees i lys av skolens tverrfaglige tema folkehelse og livsmestring som [...]«skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.14). Samtidig som folkehelse og livsmestring også skal bidra til lærdom og forståelse av hvordan [...]«håndtere medgang og motgang»[...] (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.14).

Etter snart tretti år i skolen har jeg møtt barn med sammensatte utfordringer. Der erfaringer tidlig i livet preger skolehverdagen. Disse barna nevnes i litteraturen. Blant annet skriver Kvello (2016) om de risikoutsatte barna skolen daglig har som oppgave å undervise, møte og se. Barn som trenger særlig anerkjennelse og respekt for historien og erfaringene de har med seg. Et utgangspunkt som kan bidra til opplevelse av annerledeshet, mangel på tilhørighet og identitet. Her understreker han behovet for å anerkjenne også risikogrupper vi ikke hører så mye om i skolen. I denne sammenhengen nevner han adopterte.

Kvello (2016) henviser først og fremst til internasjonalt adopterte barn og barn som har vært i institusjon før adopsjon. Det nevnes også, på tross av utfordringer, at det tilsynelatende går bra med de fleste. Som nasjonalt adoptert selv, har jeg undret meg over dette. Jeg sitter igjen med opplevelsen av å ikke være del av forskningen. Jeg har gjennom lang tid lett etter studier der nasjonalt adopterte selv får fortelle sin historie. Så langt jeg funnet mest om internasjonal adopsjon og om internasjonale studier av nasjonal adopsjon (Bjørnstad, 2014; Dalen & Theie, 2012; Ribe, 2008). Hvordan det har gått med anonymt nasjonalt adopterte synes det derimot å være mangelfull forskning på.

I NOU: 20 – «Adopsjon til barnets beste», står det av vi i Norge i dag har [...] «lite forskning knyttet til nasjonale adopsjoner, herunder anonymt samtykkeadopsjoner av ukjent barn, adopsjoner av fosterbarn og stebarn» (NOU: 29, s. 16). Utredningen omtaler det er [...] «påfallende at det ikke kan vises til forskningsprosjekter av større omfang på dette feltet» (NOU: 29, s.40). Det forklares med lite fokus, åpenhet og hemmeliggjøring omkring det som kalles «usynlige» adopsjoner. En hemmeliggjøring som kan ha vanskeliggjort deltakelse i forskning for adoptivforeldre og muligens voksne adopterte.

Hvis et slikt slør av usynliggjøring og hemmeliggjøring har eksistert i flere tiår, så er det påfallende da adopsjonshistorien strekker seg helt tilbake til 1917. Et tidsrom som frem til syttitallet i sum omhandlet flere nasjonalt adopterte enn internasjonalt adopterte (Arnes, Rugland, & Wiederstrøm, 2012; Førsum, 2022; Lunde, 2020). Så langt har jeg altså ikke funnet noen nyere studier som omhandler nasjonalt adoptertes egen opplevelse av å være adoptert i Norge. Askeland og Heggland, (2013), oppsummerer i sin kunnskapoppsummeringstudie med manglende evidensgrunnlag på studier av nasjonalt adopterte i Norden. Det er i overensstemmelse med avsnittet over (NOU 2009: 21), og underbygger et fortsatt behov for forskning på tema. «Samtidig kan flere studier som omhandler positive utfall ved det å bli adoptert, som resiliens (evnen til å håndtere stress og negative livshendelser) og mestring, være viktige bidrag til forskningen om adopsjon» (Askeland og Heggland, 2013 s.7).

Selv om det er vanskelig å finne nasjonalt adoptertes erfaringer innenfor forskning, så finner jeg derimot enkeltpersoners fortellinger i media.¹ Personer som ønsker å belyse erfaringen av ikke å kjenne sin identitet fullt ut, hva det gjør med livet og hvordan de lever med sin erfaring (Drægner, 2020; Førsum, 2017; M. Førsum, 2018; S. Førsum, 2018; Hagen, 2018; Jåsund, 2015; Lunde, 2020; Røed, 2008). Erfaringene som erverves gjennom livet, kan gi spørsmål om hvem en er og bidrar i utformingen av personlige identitet. (Binder, 2018). Dette er ikke unikt for adopterte, men blir kanskje særlig aktuelt for gruppen anonymt nasjonalt adopterte som ikke kjenner sin bakgrunn og historie.

Både internasjonal forskning og studier, NOU 2009: 21, Adopsjon til barnets beste og rapport fra Folkehelseinstituttet, ble i tillegg til enkeltadoptertes stemme i ulike media grunnlag for studien (Barfoed, 2008; Førsum, 2022; Grand & Schiellerup 1984; Gustafsson & Hovöre, 2009; Matwejeff, 2004; Meyer, 2007; Thierbach, 1995 Verrier, 2020a; Verrier, 2020b).

¹ Arnes, Rugland, & Wiederstrøm (2013) har gjennom Bergens Tidene skrevet en metoderapport som belyser norsk adopsjon, med fokus på mødrene som valgte adopsjon. Gjennom fem hovedartikler beskriver de samfunnet og historiene omkring mødrene, deres historie, barnas historie, jordmødrenes historie og adopsjonsnettverket (Arnes, Rugland, & Wiederstrøm (2013)).

1.1 Formål og problemstilling

Hensikten og formålet med forskningsprosjektet er å tette et kunnskapshull om å være nasjonalt adoptert. Med denne bakgrunnen ønsket jeg å møte voksne anonymt² nasjonale adopterte, høre tanker og refleksjoner av adopsjonens betydning gjennom livet. Ved å lytte til erfaringer og opplevelser fra deltakernes perspektiv, er målet å bidra til økt innsikt og kunnskap om en usynlig gruppe det er forsket lite på. Det ledet frem til følgende problemstilling: *Hvordan har det vært å være nasjonalt adoptert og hvordan opplever du at det har preget livet ditt?*

Problemstillingen tilnærmes gjennom kvalitative intervjuer av nasjonalt adopterte og teoretisk gjennom perspektiv rundt identitet og tilknytning, relasjoner og resiliens i lys av humanistisk eksistensielt rådgivingsblikk. Et perspektiv på rådgiving uttrykt som livsfilosofi om mellommenneskelige møter, individets evne til meningsskaping og forståelse av verden tross motgang (Johannesen, Kokkersvold & Veder, 2020; Vogt, 2016).

1.2 Oppgavens oppbygging

Studien er satt sammen av sju hovedkapitler. Etter innledningen presenteres tema adopsjon der lovendringene i norsk adopsjonshistorie omtales. Kapittel tre tar for seg det teoretiske rammeverket og relevant forskning. Deretter belyses vitenskapelig metode og tilnærming i kapittel fire, med intervju som datainnsamlingsmetode og tematisk analyse som innfallsvinkel til analysen. I kapittel fem synliggjøres empirien i lys av hovedfunn i datamaterialet, tematisert i fire hovedtema. Videre, i kapittel seks, vil de sentrale funnene bli diskutert og drøftet i lys av teori og relevant forskning. Kapittel sju rommer oppsummering av studien. Avslutningsvis belyses tanker om implikasjon for praksis, videre forskning, sammenfatning av studiens styrker og avgrensninger.

² Anonymt adopterte er de som adopteres som spedbarn (Adopsjonsloven, 2017 § 14).

2 Adopsjon

I dette kapitlet redegjør jeg for lovendringene i norsk adopsjonshistorie fra 1917 og frem til i dag. Jeg viser til Statistisk Sentralbyrå (SSB), og tabeller for nasjonale adopsjonstyper med vekt på gruppen andre³ adopterte, for å synliggjøre endringene. For det tredje belyser jeg vanskene med å finne nøyaktige data for antall nasjonalt adopterte i Norge (Arnes et al. 2012).

Ordet adopsjon kommer av forstavelsen ad og det latinske optio «velge». De som velger å adoptere et barn tar det til seg som sitt eget (Lødrup & Asland, 2022). Ifølge Hognestad & Stenberg (2000), er de historiske røttene for adopsjon dype både rettslig og sosialt. De mener at fenomenet er omtrentlig universelt, kulturelt og geografisk, men at hensikt, utforming, sosiale og rettslige måter å gjennomføre adopsjon på, er ulikt mellom land og kulturer.

2.1 Nasjonal adopsjon i Norge

Norges første adopsjonslov av 1917, (Adopsjonsloven, 1917) ble hjemlet som «svak adopsjon». De biologiske foreldre og barnet visste av hverandre. Adopsjonsloven i 1935 ble endret til «sterk» adopsjon. Med denne endringen ble all kontakt til biologiske foreldre brutt. Nok en endring i 1948 fikk tilføyelsen fem års angrefrist for adoptivforeldre om barnet hadde sykdom som kunne antas å være fra tiden før adopsjonsloven (Adopsjonsloven, 1917, § 23). Denne paragrafen ble ytterligere forsterket i 1956 med følgende tekst, da sterk adopsjon ble eneste tillatte adopsjonsform:

Adoptivforeldre kan forlange adoptivforholdet opphevet ved dom såfremt adoptivbarnet gjør seg skyldig i grov forgåelse mot dem eller deres nærmeste, eller det for øvrig på grunn av adoptivbarnets slette forhold ville være åpenbart urimelig å forlange adoptivforholdet opprettholdt. Er adoptivfar eller adoptivmor sinnssyk, kan sak også reises av fylkesmannen» (Adopsjonsloven, 1956, § 23 annet ledd).

Thoring (2008) skriver om «ny metode i adopsjonsprosessen». Om nye forskrifter av 1964 og lov om den såkalte 6-ukers regelen, innført i 1972, med hensikt å ivareta [...] «biologiske mødres rettigheter og behov i forbindelse med bortadopsjon»[...] (s.106). Praksis betød at bevilling ikke kunne gis før etter seks uker fra fødselen.

2.2 Hensynet til adoptertes rett på informasjon

I Adopsjonsloven av 1986 ble hensyn til adopterte i varetatt ved opphevelse av angrefristen og rett til å kjenne til hvem som var deres biologiske foreldre

³ SSB benytter *Andre adopsjoner* som en gruppe nasjonalt adopterte. Hvilke typer adopsjon som legges til denne gruppen er alle adopsjoner som ikke kan plasseres i kategoriene stebarnsadopsjon og fosterhjemsadopsjon. Dermed er det uvisst hvor mange ulike typer adopsjon som finnes i denne gruppen. Vedlegg 1

(Adopsjonsloven, 1986, § 12). Etter dette ble ikke adopsjonsloven endret og vedtatt før i 2017, med gyldighet fra 2018. Målet var mer oversiktlig og brukervennlig lov. Adoptivforeldrenes plikt til å fortelle barnet at det er adoptert, understreker barns rett til å vite om sitt opphav. Dessuten har adopterte og deres etterkommere rett til opplysninger om adopsjonen. Ved fylte atten år skal den adopterte få informasjon av myndigheten om rett til opplysninger etter adopsjonsloven og om innsynsretten etter forvaltningsloven (Adopsjonsloven, 2017, § 38, § 39).

2.3 Antall nasjonalt adopterte i Norge

I «Adopsjonsloven: Med kommentarer», om adopsjon av norske barn (Hognestad & Steenberg 2000), vises det til omtrent 60 000 registrerte adopsjoner i Norge, for tidsrommet 1917-2000. Av disse er cirka 14 000 av utenlandske barn. Det betyr i samme tidsrom vel 54 000 nasjonale adopterte i Norge. De referer til tall fra Statistisk sentralbyrå i sine henvisninger. Videre nevnes det at tallene på adopterte begynte å synke på midten av 1970 tallet, og at tall fra fylkesmennene i denne perioden var anslagsvis femten til tretti andre adopsjoner frem til 1999.

Nasjonalt adopterte blir gitt bevillinger gjennom tre alternativ ifølge SSB (vedlegg 1). Stebarnsadoptasjon skjer når barn adopteres av stemor eller stefar etter biologisk foreldres samtykke (Lov om adopsjon, 2017, § 13). Dersom biologisk foreldre gir fra seg omsorgen ved fødsel, kan spebarn adopteres (Lov om adopsjon, 2017, § 14). Den siste gruppen er andre adopsjoner.

SSBs tabeller synliggjør synkende antall andre adopterte etter 1985 (vedlegg 2). De fleste år har under hundre adopsjoner i tidsrommet 1970-2021. Det er verdt å merke seg nasjonalt adopterte fra 1970 til 2005 synliggjør 4373 andre adopsjoner i Norge (vedlegg 3). Andre adopsjoner og fosterbarns adopterte var i samme gruppe adopterte til 2006. Da ble fosterbarns skilt ut som egen gruppe i statistikken. I SSBs tabeller synliggjøres antallet andre adopterte og fosterbarns adopterte (vedlegg 3). Fra 2006 til 2021 er det registrert 129 andre adopterte. Det vil si 129 barn og tenåringer i alderen 0-14 år som fortsatt kan stå uten informasjon om biologiske opphav (vedlegg 3).

Det er vanskelig å finne det nøyaktige antall nasjonalt adopterte på grunn av mangel på digitale databaser som innehar relevant informasjon om tema adopsjon. Aarnes et al (2013) belyser hvordan opplysninger om adopterte oppbevart hos forskjellige instanser landet over, med ulik systematisering, bidrar til at materialet er vanskelig å få tak i. I tillegg nevner de ødelagte papirarkiv grunnet frykt for sensitive opplysninger på avveie. De viser til ulike mengder arkivsøk, litteratursøk og andre skriftlige artikler. De kommenterer også at de ikke fant nasjonal litteratur om emnet.

3 Studiens teorigrunnlag og tidligere forskning

Studiets teorigrunnlag presenteres i dette kapittelet. Det vil bli redegjort for aktuell teori og tidligere forskning som relevant for problemstilling og funn.

Studien kan plasseres innenfor humanistisk-eksistensialistisk rådgivingsteori med sosialøkologisk- systemteoretisk tilnærming. (Johannesen et al., 2020; Vogt, 2016). Jeg ser til Vogt, (2016) for å synliggjøre eget rådgivningspedagogiske ståsted. Rådgiving beskrevet som samtaleprosess der en setter rådsøker i stand til å hjelpe seg selv gjennom interesse for rådsøkers situasjon.

3.1 Tidligere forskning

Relevant forskning og teori om adopsjonsfeltet presenteres for å synliggjøre aktuelle studier knyttet til avhandlingen.

3.1.1 Den adopteredes dilemma

Grand & Schiellerup (1984) skrev boken «Den adoptertes dilemma – den anonyme adoption», på bakgrunn av en «specialoppgave» i Cand. Psyk studiet ved Københavns universitet i 1983. Forfatterne beskriver egne oppfatningen av fenomenet adopsjon og adoptivbarn i sin vide utstrekning som tildekket av fordommer, tabubelagt, og at adopterte samfunnsmessig fremstod som en stille, taus gruppe. Målet for boka var ønske om å bryte tausheten omkring anonymt adopterte. De viser til mangelfull forskning med utgangspunkt i voksne adoptertes erfaringer og ingen undersøkelser av voksne adoptertes erfaringer i Skandinavia.

Studiet boken bygger på, forteller om undersøkelse bestående av 55 utfylte spørreskjema og 50 dybdeintervju. Tre områder gjenspeilte materialet. Identitet, relasjoner og selvoppfattelse og selvtilit. De fant at inngripende livserfaring påvirket identiteten, adoptertes erkjennelse av å ha levd med følelsesmessig avstand i relasjoner, og adoptertes bevissthet av adopsjonen har hatt betydning for sin selvoppfattelse og selvtilit. Adoptertes bevissthet av adopsjonen var hyppigst gjentakende i materialet og opplevelse av adopsjonen omtalt som lotto.

De fant i undersøkelsen ulike perioder, situasjoner eller hendelser utløsende eller forsterkende om opplevelsen av annerledeshet. Uttrykk for dette startet i puberteten, men kunne med full styrke dukke opp igjen når store avgjørende hendelser eller livskriser oppstod senere i livet. Særlig situasjoner vedrørende spørsmål om identitet. Disse opplevelsene beskrev deltakerne som ensomhetsfølelse eller opplevelse av å være i fri flyt. Opplevelse av maktesløshet, tomhet ble fremhevet i forbindelse med fødsler, fordi de ikke kunne dele kunnskap om sin biologiske slekt til sine barn.

3.1.2 Voksne adopterte, Identitet Og Biologisk Slegt

I «Voksne adopterte, Identitet Og biologisk slekt, tar Thierbach (1995) utgangspunkt i ni studier om adopsjon. Hun fant ingen norsk studie på den tiden med relevans for

oppgaven. Materialet benyttet var en dansk studie, to engelske og seks amerikanske. Hennes resultater viser adopterte kan erfare personlig identitet uten kjennskap til sitt biologiske opphav. Funnene viser bred variasjon i interesse for denne kunnskapen. Noen uttrykker ingen interesse for å finne biologiske bakgrunn, mens andre uttrykker behov for informasjon for å forstå identitetsutfordringer. Hun skriver om mangelfull eller helt fraværende forskning i Norge når det gjelder nasjonalt adopterte, og mener slik forskning trolig også vil kunne bidra til å bedre internasjonal adopsjon. Hun mener adoptiv omsorg til enhver tid bør være tilgjengelig. Et tilbud til alle involverte i en adopsjon, der informasjon, rådgiving og veiledning tilpasset den enkeltes plass i adopsjonstriangelet .

3.1.3 Norsk adopsjon

Metoderapporten ble utarbeidet av journalister i Bergens tidene på bakgrunn av artikkelserie i avisen i tidsrommet 24.mars til 14. desember samme år (Aarnes et al. 2012). «Norsk adopsjon» leder leseren gjennom hele prosessen fra prosjektskisse til problemstilling, opplevelsen av et overveldende arbeid, metodearbeid, selve arbeidet, kildebruk og hvordan problemer oppstod underveis. Hvordan motstanden de møtte [...] «fordi det ikke finnes digitale søkbare databaser med relevant informasjon om temaet» (Aarnes et al. 2012, s. 6), ga store utfordringer. De skriver om ødelagte papirarkiver grunnet frykt for sensitive opplysninger på avveie. Gjennom beregninger har de også, som de første, beregnet og sammenstilt det de fant av tilgjengelig materiale på det tidspunktet. De sier at selv om anslaget er forsiktig og viktig, som vanskelig kan gjøres presist, er det verdifullt (vedlegg 4). Journalistene skriver de håper arbeidet kan være til nytte og hjelp for alle berørte i en adopsjon og at prosjektet inspirerer andre innen forskning, politikk, arkivering og journalister, da de mener [...]«all kunnskap om temaet er viktig» (Aarnes et al. 2012, s. 25).

3.1.4 Att vara adopterad. En studie om adopterades syn på adoption ur ett utvecklingsperspektiv.

Gustafsson& Hovöre (2009) skriver hensikten med studiet var å løfte frem voksne adoptertes eget syn på adopsjon, og hvordan det har påvirket dem. Undersøkelsen tok utgangspunkt i adoptertes beskrivelser av oppveksten, hvordan voksne adopterte ser på å søke biologisk slekt og på adopsjon som fenomen. Forfatterne oppdaget nasjonalt adopterte bar med seg opplevelser av hemmelighold omkring adopsjonen, fordi adoptivforeldrene kunne holde adoptivforholdet hemmelig. De skriver at adopsjon i seg selv ikke trenger være eneste grunn til en vanskelig barndom, men at familien en vokser opp i, individuelle og strukturelle faktorer også kan være avgjørende. Avslutningsvis nevnes behov for videre studier omkring adoptertes psykiske helse koplet til hvordan adopsjoner håndteres av ansvarliggjørende instanser.

3.1.5 The adoption Constellation

Michael Phillip Grand (2010) klinisk psykolog har skrevet boken The adoption Constellation – New ways of thinking about and practicing adoption. Gjennom å beskrive egen relasjon til adopsjonstriangelet, som stebarnsadoptert på femtitallet, tegner han et bildet av hvordan det var den gangen. Ved å veilede en student om tema adopsjon, fikk han muligheten til å sette ord på gjenkjennbare erfaringer. Etter hvert kunne han erkjenne at den han var, den han hadde utviklet seg til å bli som menneske, var rammet inn av sin egen adopsjon.

Boken gir en empatisk forståelse til medlemmene av adopsjonskonstellasjonen. Gjennom egen forskning og praksis, i tillegg til egen adopsjonserfaring, vil han utfordre de

tradisjonelle måtene å tenke adopsjon. Han utfordrer Verriers (2020b) teori om det første såret, tilknytningsteoriens løsninger om adopsjon og lanserer en narrativ forståelse av tematikken. De narrative temaene representeres i adoptertes liv som identitet, tap, avvising, skam og skyld, viktigheten av å bety noe, og tillitt.

3.2 Humanistisk – eksistensiell rådgivingsteori

Som reaksjon til atferds teoriens mekaniske upersonlige og psykoanalysens deterministiske rådgiving, fikk humanistisk tradisjon sin opprinnelse. Det finnes flere teoretiske retninger innen humanistisk rådgivingstradisjon. I denne studien har jeg valgt Carl Rogers (1965) personsentrerte rådgiving og eksistensialistisk perspektiv.

Vogt (2016) nevner Carl Rogers som mulig den viktigste bidragsyteren til rådgivingsfeltet gjennom sin teori, forskning og praktisk gjerning. Teorien uttrykker en livsfilosofi om møter mellom mennesker og deres potensiale. En enkel rådgivings teori bestående av seks betingelser, der tre knyttes til egenskaper og holdninger hos rådgivere. Disse tre mest sentrale egenskapene, kongruens, ubetinget positiv aktelse og empati, handler om å møte andre med ekte, åpen, positiv og aksepterende holdning. Vise respekt for hele mennesket. En av grunntesene i Rogers (2020) teori er troen på alle menneskers iboende positive kraft. En annen tese er relasjoner som skapes, oppstår og utvikles mellom mennesker. Relasjoner basert på anerkjennelse og likeverdighet. Menneskesynet i humanismen vektlegger troen på menneskets egenverdi og verdighet. Alle har rett til egne meninger, holdninger, overbevisninger og å bidra til egen utvikling (Johannesen et al. 2020).

Rådgiverrollen i humanistisk teori er å la hjelpesøkers styre samtalen, innta en aktiv lyttende holdning, speile innhold og følelser som uttrykkes, og bruke åpne spørsmål til avklaring. Teorien har blitt kritisert for å være for enkel, der det for rådgiver også kan bli krevende å opprettholde kongruens og positivitet. I sin ytterlighet kan teorien kanskje oppfattes som vel optimistisk (Johannesen et al., 2020; Vogt, 2016).

3.2.1 Eksistensialistisk perspektiv

Eksistensialistisk rådgiving har sitt utgangspunkt i eksistensialistisk filosofi med røtter til Søren Kierkegaard (1843-1855). Hans påstand er at er at alle mennesker vil skape og forme sin egen skjebne og derav er et resultat av våre handlinger. Tro på livets mening, menneskers iboende evne til å skape mening tross motgang og viten om livets definitive grenser er teoriens tre grunnleggende forutsetninger (Johannesen et al., 2020). Ifølge Johannesen et al. (2020) er fenomenologisk tilnærming karakteristisk for humanistisk teori generelt og for eksistensialistisk teori, spesielt. Der legges det i særlig grad vekt på individets forståelse av verden (Stølen, 2022).

Eksistensiell rådgiving har til hensikt å hjelpe mennesker med å akseptere livets virkeligheter. Gjennom livet vil en kunne møte mange dilemmaer og paradokser. Refleksjon over menneskelige paradokser kan gi økt kunnskap og forståelse for våre liv og gir mulighet til gradvis forbedring. I tillegg nevnes tap som noe unngåelig gjennom livet. Tap som kan romme ulike dimensjoner, men likevel kan ha noe positivt i seg. Eksistensialistisk rådgivningsfilosofis positive vektlegging av individualitet, personlig vekst, ansvar, mening og valg, gir rådgiveren mulighet til å forstå rådsøker i et nytt perspektiv. Akkurat dette individuelle og muligheten for verdirelativisme er grunnlaget for kritikken mot det eksistensielle rådgivingsblikket. Men selv om praksis innen dette feltet ikke har

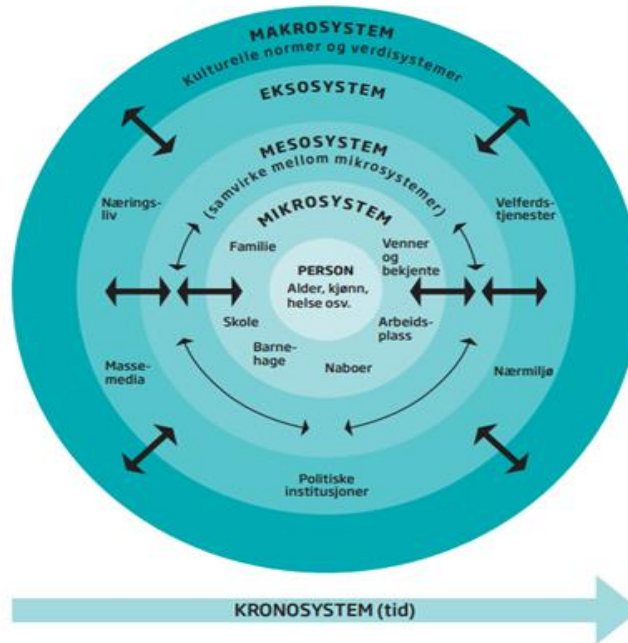
lang tradisjon, ligger det likevel muligheter for pedagogisk og spesialpedagogisk rådgiving i en eksistensialistisk tilnærming. Det ligger muligheter i møte med kriser å reflektere over livet og hvordan en vil velge å leve (Johannesen, et al. 2020; Vogt, 2016).

Eksistensfilosofien bidrar med modell til å forstå krisen og å se mulighetene som ligger i den. Rådgivingen har til hensikt å oppmuntre til klargjøring og refleksjon over eget syn på livet, verdier også de kulturelle. Dermed får også rådgivers kulturkompetanse betydning i denne rådgivingsteoretiske dimensjonen. For å kunne forstå og hjelpe andre er evnen til å sette seg inn i den andres verden viktig. Fenomenologien er døråpneren til en dypere forståelse av andres liv og erfaringer (Johannesen, et al., 2020; Vogt, 2016).

3.3 Menneskers utvikling i lys av den utviklingsøkologiske modellen

Uri Bronfenbrenners (2005) teori belyser betydningen av relasjoner og sosiale aspekt i menneskets utvikling. I tillegg er det en teori som i rådgivningsarbeidet vil kunne bidra til helhetlig kartlegging i flere sosiale system (Vogt, 2016). Vogt (2016) har valgt tilnærmingen *sosialøkologisk* i sin beskrivelse av Bronfenbrenners teori, og forklarer betydningen sosiale samspill og nettverk har for individet. Han peker på at teorien, som ikke er en rådgivingsteori, betydningen av samspill med omgivelsene over tid.

Bronfenbrenner (2005) endret sin utviklingsøkologiske modell til bioøkologisk fordi han erkjente de genetiske og biologiske forutsetningene barn og unge har med seg, trengte større plass i teorien. Han valgte å nyansere, mikrosystemet og noe i makrosystemet. Meso og ekso ble uforandret. Bronfenbrenner kritiserte mangelen på betydningsfulle, signifikante personer i barn og unges mikrosystem og utvidet definisjonen av systemet med følgende formulering: [...]«and containing other persons with distinctive characteristics of temperament, personality, and systems of belief»[...] (Bronfenbrenner, 2005, s.148; Johannessen, et al., 2020).

Figur 1: Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell, hentet fra Helsedirektoratets rapport, Trivsel i skolen (2015, s. 14) synliggjør de ulike påvirkningsprosessene som gjelder mellom individ, miljø og økologi. Barn og unge er aktivt deltakende i å skape og forme miljøet i interaksjon mellom de fire systemene i modellen. De ulike sirkelene beskriver arenaer individet har direkte og indirekte kontakt med.

Mikrosystemet, er arenaer barn og unge er aktiv deltakende og kan i systemisk tenkning ses på som sirkulære (Johannessen et al., 2020; Helsedirektoratet, 2014). Mesosystemet beskriver sammenhengene og relasjonene mellom mikrosystemene. Her nevnes økologiske overganger der erfaringer fra et mikrosystem til et annet bidrar til endringer i roller, aktiviteter og relasjoner. Eksosystemet er miljø som indirekte kan påvirke barnets utvikling. Da som foreldres arbeidsplass, det formelle hjelpeapparatet og forskjellige kommunale instanser, som PPT, barnevern og helsetjenester. Makrosystemet viser til overgripende strukturer, politiske og kulturelle tradisjoner, endringer i form av lovverk og normer, nedfelt i de underliggende systemene. Bronfenbrenner synliggjorde hvordan politiske endringer, lover og regler, men også tradisjoner vil kunne prege barn og unges utvikling (Bronfenbrenner, 2005; Johannessen et al., 2020; Vogt, 2016). Kronosystemet ble lagt til modellen for å vise tidsdimensjonen innvirkning i menneskets utvikling (Bronfenbrenner, 2005).

Bronfenbrenners teori og modell viser interaksjonsperspektivet i barn og unges utvikling. Både subjektive og objektive aspekt vil påvirke utviklingen og er nødvendige for et individs sosialisering. Teorien synliggjør endringer i gjensidig påvirkning mellom systemene, hvor endringer og forandringer i systemteoretisk forståelse bør ses som sirkulære (Bronfenbrenner, 2005; Johannessen et al., 2020).

3.4 Tilknytning og identitet

Barnepsykiateren og psykoanalytikeren John Bowlby (1907-1990) anses å være tilknytningsteoriens far. Det er over seksti år siden han la frem tilknytningsteorien om barns følelsesmessige tilknytning til sine nære omsorgspersoner og dets avgjørende betydning for barns psykologiske utvikling (Mørch & Skre, 2020). Mary Ainsworth (1982), som jobbet med Bowlby, laget uttrykket *en sikker base* i den hensikt å beskrive rollen til barnets omsorgsgiver. Kjernen i uttrykket er opplevelsen av trygghet som springbrett for nysgjerrighet og utforskning for barnet (Holmes, 2014). Wennerberg, (2010/2011) skriver at Bowlbys teori siden den gang har hatt stor utvikling noe som har bidratt til betraktelig solid og grundig empirisk forskning på feltet. Han beskriver viktige begrep i tilknytningsforskning med vekt på tilknytningsmønstrenes organisering generelt, den desorganiserte tilknytningen spesielt, og at det er i relasjon til primær tilknytningsperson barnet gjennom sitt første leveår skaper sin grunntillitt.

Identitet kommer fra det latinske ordet «item» og betyr «det samme». Ordet er synonymt med personlighet, den man er, ens selvbilde eller selvoppfatning (Von Tetchner, 2020). Binder (2018) skriver hvordan identitet skapes, formes og utvikles gjennom et livsløp. Hvordan vi skal finne vår egen vei og plass i fellesskapet. Han belyser hvordan fortellinger bidrar til dannelse av personlig identitet, det som gjør oss unike og forskjellige fra andre og historienes betydning for mening og sammenheng.

Livshistoriens narrativ kan ifølge Binder (2018) åpne opp eller lukke igjen. Han nevner i den forbindelse hvordan vi lager fortellinger av oss selv på autopilot, som vi tar for gitt, men som det kan være behov for å rydde i og gi slipp. Narrativ som uttrykkes fordi de har blitt en vane å fortelle, men kan også bære preg av holdninger og verdier som ikke lenger er gode for seg selv og andre. Videre skriver han om betydningen av kroppslige erfaringer om hvem vi er, følelsenes bidrag i skapelsen av et jeg, og hvordan tidligere relasjoners innvirkning på selvoppfatningen preger identitetsdannelsen. Det nevnes mønstre, stemninger og følelser fra barndommen som tas videre med inn i ungdom og voksenliv, og hvordan disse fortellingene har sitt utspring i emosjoner og motiv. Ulike emosjoner, evne til selvregulering og hvordan livets vanskelige erfaringer preger oss, former også identiteten.

Foreldre lærer barn å fortelle sin historie. Miljøet i oppveksten kan være en annen kilde til identitetskapning, men også noe vi kan ha behov for å holde avstand til. Vi utvikler gjennom senpubertet og tidlig voksen alder ifølge Binder (2018) evnen til å organisere minnene fra livet til å bli en større og mer sammenhengende fortelling. Dette perspektivet mener han videreføres når identitetsdannelsen undersøkes som voksne. Hvilken oppfatning vi har av sin egen identitet endres på denne måten gjennom livet.

3.5 Relasjoner og relasjonskompetanse

Ifølge Wennerberg (2010/2011) vil våre tidlige erfaringer av relasjoner bidra til hvordan vi ser og forholder oss til oss selv og andre. Om erfaringene gjør oss selvstendige, trygge og evner å komme nære folk, eller om vi bære med oss grunnleggende utrygghet i livet. Gjennom disse erfaringene synliggjøres hvordan relasjoner former vårt egen selvverd, om vi opplever oss verd å elske, og å elske de rundt oss. Vi er våre relasjoner, sier han, men poengterer samtidig to aspekt. Det første er at vi er født med genetisk kodete egenskaper, personlighetsanlegg, og har forskjellige grader av sårbarhet for stress og

påkjenninger. Det andre er vår utrustning av flere atferdssystem som blir aktivert og utviklet i samspill med miljøet samtidig med de primære affektene en har med seg.

Definisjonen av relasjonskompetanse, slik Spurkeland (2020, s.19) skriver, er [...] «ferdigheter, evner, kunnskaper og holdninger som etablerer, utvikler, vedlikeholder og reparerer relasjoner mellom mennesker»[...]. Han nevner fjorten ulike dimensjoner for relasjonskompetanse. Her nevnes [...]«menneskeinteresse», «relasjonsbygging» og «tillitt»[...] (Spurkeland, 2020, s. 18).

Menneskeinteresse betyr ifølge Spurkeland (2020) evne til å møte andre genuint positivt. Ved å være imøtekommende ovenfor nye mennesker, vise interesse for hvem den enkelte er, signaliseres positiv nysgjerrighet for den andre. Ved å legge merke til andres positive egenskaper og kommentere disse, gir den andre opplevelse av å bli sett. Relasjonen bygges i respekt og ydmykhet for hverandres liv og historie.

Relasjonsbygging er en annen dimensjon. Det handler om å lære seg sosiale ferdigheter for å kunne etablere relasjoner vi trenger. Spurkeland nevner i denne forbindelsen uttrykket «kapital» som noe et individ har med seg eller eier i ulike former. Det er både kulturell, økonomisk eller sosial kapital (Aagre, 2016; Spurkeland 2020). Aagre, 2016 skriver om Bourdieus kulturelle kapital som noe lært, overført og gitt gjennom nære relasjonene. Spurkeland legger til at det i relasjonsbygging blir naturlig å legge vekt på «relasjonell kapital». Den kapital som gis gjennom familiære og vennskapelige relasjoner, som vennskap, vennlighet, kjærlighet og respekt (Spurkeland, 2020).

Spurkeland (2020) beskriver tillitt som bærebjelken i relasjoner, lik primærfølelsen kjærlighet. I et første møte vil vi kjenne etter opplevelse av eller mangel på tillitt. Da er de første sekundene viktige i ny relasjon og legger grunnlaget for om tillitt vil oppstå mellom to mennesker. Det kreves evne til å bygge tillitt i enhver relasjon. For å kunne bygge denne tillitten, trengs det tid. Tillitt gjennom gjentatte positive møter, opplevelser eller erfaringer. Noen trenger lang tid på å etablere tillitt, andre er mer tillitsfulle og får lettere kontakt i møte med nye mennesker. Tillitten mellom mennesker er ikke konstant, og vil kunne bli satt på prøve. Da vil vi merke hvor god relasjonen er og hvor mye den tåler både familiært og jobbmessig.

3.6 Resiliens

I psykologien er resiliens oversatt fra engelske *resiliens*. Det kommer fra latinske, *resilire*, som betyr å skritte tilbake, eller motstandskraft (Kennair, 2022). I økologisk forståelse brukes begrepet om økosystemets robusthet og evne til å tåle stress, og påkjenninger og håndtering (Aarnes, 2021). Å ha opplevd risiko, betyr å ha erfaringer som har fått konsekvenser for liv, helse, miljø eller økonomi, der minst et resultat har kjentes negativt for seg selv (Aven, 2019). I sum handler det om å klare seg «mot alle odds» (Førde, 2022).

Som psykologisk begrep strekker resiliens seg tilbake til midten av femtitallet. Emmy Werner og Ruth Smith hadde oppfølging av barn født i nittenfemtifem, som levde under dårlige forhold på øya Kauai, Hawaii. De fulgte gruppen over førti år (Werner, 1996). Deres longitudinelle studie av barn og deres familie gjennom et livsperspektiv, fra barn til voksen, ble oppstarten til resiliensforskningen. Deres fokus var hva som gjorde at barna klarte seg bra i oppveksten, tross miljørisikofaktorer som blant annet fattigdom, vold, omsorgssvikt alkoholiserende foreldre mm. Gjennom å følge barna over mange år, ervervet

de kunnskap om forhold som bidro til risiko og beskyttelsesfaktorer som bidro til å bedre allerede uønskede situasjoner (Werner, 1996; Borge, 2021). Forskerne innhentet kunnskap om hvordan mennesker utsatt for samme type motgang, risiko eller vansker kunne reagere ulikt. Kunnskapen om å mestre tilværelsen, på tross av slike belastninger eller opplevelser forbundet med stor risiko, bidro til å beskrive fenomenet gjennom begrepet resiliens (Brekkehus, 2012).

Hvordan begrepet resiliens operasjonaliseres og defineres avhenger av hvilke forskere vi ser til. Deres forskerbakgrunn synliggjør resiliensbegrepets dynamikk, fordi de studerer ulike miljøer, forskjellige typer risiko, prøvelser og belastning. I denne oppgaven studeres resiliens i tilknytning til adoptertes livserfaringer. Jeg har valgt å vise dette gjennom følgende definisjoner av resiliens:

Accordingly, resilience can be defined as reduced vulnerability to environmental risk experiences, the overcoming of a stress or adversity, or a relatively good outcome despite risk experiences (Rutter, 2006). Thus, it is an interactive concept in which the presence of resilience has to be inferred from individual variations in outcome among individuals who have experienced significant major stress or adversity (Rutter, 1987; Rutter 2012, s. 336).

Michael Rutter (2012) bruker ordet *relatively* i sin definisjon. Han viser det ikke finnes en type resiliens eller risiko. Han mener resiliens kan variere fra person til person, at resiliens ikke anses for å være observert egenskap ved individet, men kan gjenspeile genetisk belastning som er mottakelig for miljøpåvirkning. Han begrunner mennesker kan være motstandsdyktige når det gjelder noen typer miljøfarer, men ikke til andre, og at det samme gjelder i forhold til motstandsdyktighet i noen utfall og ikke andre. I tillegg vektlegger han mangfoldet i reaksjonene til personer som har opplevd eller blitt utsatt for samme type risiko (Rutter, 2007). Mennesker reagerer forskjellig, fordi vi er ulike som mennesker.

Resilience can be broadly defined as the capacity of a dynamic system to adapt successfully to disturbances that threaten system function, viability, or development. The concept can be applied to systems of many kinds at many interacting levels, both living and nonliving, such as a microorganism, a child, a family, a security system, an economy, a forest, or the global climate (Masten, 2014, s. 6).

Ann S. Masten (2014) beskriver resiliens som kapasiteten i dynamiske system som allerede eksisterer i ressursene rundt seg. System hun mener bidrar til gode tilpasninger til tross for forstyrrelser som kan true systemets utvikling og funksjon. Hun referer da til familie, jobb og skole, men også sikkerhetssystem, økonomi, skog og globalt klima. Videre uttrykker hun, i forståelsen av resiliens, også betydningen av kunnskap på tvers av ulike yrkesgruppers konseptualisering av begrepet.

Borge et al. (2016a) skriver utdypende om resiliens, viser til bredden i begrepet og synliggjør fremgang mot mer integrert forskning på tema. Borge (2021b) velger en enklere definisjon der resiliens kobles til å fungere godt tross risiko. «*Resiliens er god fungering tross risiko*» (Borge, 2021b, s.18).

Borge (2021b) understreker Rutter (2006) sin forklaring på mulig sammenheng mellom gener og miljø. Genene kan bære i seg grader sårbarhet som et godt miljø kan motvirke. I et sosialt miljø vil genene komme til uttrykk. Ved å undersøke mulig risiko i miljøet, kan det finnes ut om og eventuelt når genene slår seg på eller av. Med det mener hun at et

miljø kan [...]«skru på genetisk sårbarhet, eller skru av genetisk styrke» (Borge, 2021b s. 241). Ved å forstå samspillet mellom gener og miljø kan også sammenhengen mellom dårlige erfaringer som omsorgssvikt og dertil uheldige utfall bedre forstås (Borge, 2021b).

Rutter (1987) diskuterer fire punkt som beskyttelse for psykologisk risiko i forhold til store påkjenninger og motgang. Det er faktorer som 1) reduserer risikopåvirkning, 2) reduserer negative kjedereaksjoner, 3) etablerer og vedlikeholder selvfølelse og selvtillit, og de som 4) åpner for muligheter (Rutter, 1987, s.316, min oversettelse). Rutter (2006) skriver i artikkelen *The promotion of resilience and the face of adversity* om minst fire konsekvenser i forståelsen av resiliens. For det første kan en og samme variabel inneholde både risiko og beskyttelse som følge av situasjonen. Å forstå mekanismer som ligger til grunn for individuell ulikhet er derfor viktig. Dessuten kan tidligere erfaringer av risiko føre til følgetilstander som påvirker livsløpet. Det tredje er fokus på hvordan risiko bearbeides og håndteres. For det fjerde kan resiliensforskning vinne på å benytte kombinasjonen av kvantitativ og kvalitativ metode.

Han argumenterer for at det trengs forståelse av hvordan og hvorfor spesielle erfaringer eller opplevelser er vanlige, risikofylte eller beskyttende for de fleste, og hvordan og hvorfor det finnes så mange variasjoner på hvordan folk responderer sine erfaringer i miljøet. Resiliens kan ifølge Rutter (2006) avhenger av både miljø og den enkeltes genetiske utrustning. Individuell styrke, påvirkning, sårbarhet og tidligere erfaringer påvirker hvordan individet responderer på miljøet rundt (Rutter, 2006).

Werner (2000) viser til studier i resiliensforskningen med utvikling hos barn som har klart seg godt til tross for stor belastning i oppvekstmiljøet, hvordan man kan klare seg i stressrelaterte situasjoner, og studier der barn som har opplevd store traumer har kommet seg videre i livet. Hun skriver forskning på beskyttelsesfaktorer og implikasjoner for tidlig intervensjon, har i seg perspektiv av håp. Håp hun mener synliggjøres gjennom muligheten til å bevege seg mot normal utvikling selv i vedvarende og ugunstig miljø.

3.7 Adopsjonsteori

For å finne adopsjonsteori som omhandler tema for oppgaven, har jeg sett til utlandet. Det finnes flere teoretikere, men jeg har valgt de jeg mener kan bidra til å svare på problemstillingen og deltakernes erfaringer.

3.7.1 Teorien om det første såret

Nancy Newton Verrier (2020b) klinisk psykolog, adoptivmor og biologisk mor beskriver familiens tanker og erfaringer da de i nittensekstini adopterte en datter. Selv trodde hun ikke å oppdra et adoptert barn ville være noe annerledes enn å oppdra biologiske fødte barn. Overbevisningen om at det var mye kjærlighet gjorde at hun overså faktum at det var lettere for familien å gi kjærlighet enn for datteren å ta den imot. Hun skriver at hun, for å forstå, valgte å forske på adopterte og deres erfaringer. Gjennom forskningen oppdaget hun adopterte for det første hadde fullstendig motsatt respons på opplevelsen av å bli forlatt. På den ene siden utprøvende atferd, den andre føyelighet, ettergivenhet og tilbaketrekking. Verrier tenkte at datteren, adoptert omtrent rett etter fødselen, uten tid i fosterhjem eller mødre hjem, som var både ønsket og elsket, bar på smerte vist i utprøvende atferd. Gjennom intervjuer av adopterte og deres erfaringer søkte hun etter kunnskap som kunne bidra til å klargjøre hvordan de tenkte og følte. Hun skriver:

What I discovered is what I call the primal wound, a wound which is physical, emotional, psychological, and spiritual, a wound which causes pain so profound as to have been described as cellular by those adoptees who allow themselves to go that deeply into their pain (Verrier, 2020b, s.xxi)

Verrier (2020b) mener opplevelsen skyldes tilknytningsbrudd med biologisk mor, en beskrivelse hun mener [...]«seems mystical, mysterious, spiritual and everlasting»[...] (Verrier, 2020b, s.xxi). Hun beskriver hvordan hun mener naturlig utvikling avbrytes ved brudd i tilknytning til biologisk mor og hvordan opplevelsen av tap knyttes til å kjenne seg forlatt. Det setter ifølge Verrier varige spor i underbevisstheten hos adopterte barn som hun mener er årsaken til det hun kaller The primal wound. Hun løfter frem perspektivet å forstå og støtte dette psykiske såret et barn ikke kan uttrykke. Hun sier hun gjennom indirekte forståelse som kliniker kan få erfare adoptertes følelser tanker og opplevelser når de velger å møte smerten. Som biologisk mor kan hun ved egen intuisjon og erfaring få kunnskap som ikke alltid er synlig for andre. Så langt forståelsen er kommet, mener hun disse slutningene hverken kan bevises eller motbevises, man velger å tro eller la være å tro på dem. Videre mener hun barn som skilles fra biologisk mor gjennomgår et traume. Traume med innvirkning på familien, fordi adoptivforeldre også har kjent på tap.

Verrier (2020b) viser til Dovan og McIntyre (1990) som mener atferdsproblemer i adoptivfamilien forekommer uansett god eller dårlig fungering. Uansett hvor stabile adoptivforeldre er, ligger det noe en ikke helt får tak på, noe iboende, spesielt, som ikke kan unngås. For Verrier ble dette noe i adopsjonslitteraturen noe underforstått. Derfor valgte hun å søke videre i [...]«perinatal psykologi, bånddannelse og det å bli forlatt og å oppleve tap»[...] (Verrier 2020b, min oversettelse s. 2).

Gjennom bokens første del skriver Verrier (2020b) om dette første tapet. Gjennom fire kapitler belyser hun adopsjon som erfaring, tilknytning til fødemor, tap av mor og opplevelse av selvet, og til slutt tap og sorgprosess. Videre i del to beskriver hun om manifestasjon, hvordan adopsjon oppfattes, kjennes og erfares. Hun kommer inn på kjærlighet og tillitt til adoptivmor, forlatthet og tap, skyld og skam, makt og kontroll identitet. Bokas siste del skriver hun om hva hun mener skal til for at adopterte skal leve med og i sin prosess, hvordan man kan tilheles samtidig som arrene man har med ikke forsvinner. Hun mener at tap bør anerkjennes, bearbeides ved å tillate å sørge over dem. Bokens hensikt er å øke forståelsen for at adopsjon er en sammensatt prosess som har et livslangt perspektiv.

Oppfølgeren «Coming home to self – healing the primal wound (Verrier, 2020a) har to hovedmål. Det første er å hjelpe adopterte til å jobbe seg frem til et ekte, virkelig og sant bilde av seg selv. Det andre er å utforske ulike aspekt som bedre kan forklare og representere den man er. Da trenger en å anerkjenne hvilken effekt separasjonstraume kan ha på hjernens utvikling og ny innsikt i barrierer som kan stå i veien for å komme seg videre fra opplevelsen av å være et offer. Det kan bidra til et mer autentisk og modent tilfredsstillende liv som voksen. Mye kan oppnås ved å benytte seg av bokas ideer for å heles. Samtidig forklarer hun visse aspekt av opplevd separasjonstraume kan trenge bearbeidelse og hjelp fra andre. Med bakgrunn i at opplevelse av tap, å ha blitt forlatt, kan resultere i symptomer som etterligner borderline personlighetsforstyrrelse eller schizofreni, og dermed bidra til å predikere feil behandling, er det viktig med bearbeidelse. Et viktig poeng for Verrier (2020a) er at adopterte trenger hjelp til å se det

adopterte barnet i seg, for deretter å få hjelp ut av offerrollen, via myndiggjøring, slik at skyld og skam får vike og ansvarlighet ta rom for seg selv og andre.

3.7.2 Seven core issues in adoption and permanency

Sharon Kaplan Roszia og Deborah N. Silverstein unnfanget tanken om kjerneutfordringer for over førti år siden, med ønske om å sette ord på både personlige og profesjonelle erfaringer for og om adopterte barn. Slik ble konseptet sju kjerneutfordringer innen adopsjon og varig omsorg til. Sharon Kaplan Roszia og Allison Davis Maxon har skrevet boken «Seven Core Issues in adoption and permanency (2019).

I forsøk på å endre perspektiv i forståelse om adopsjon, beskriver de adopsjonstrianglet representert ved den adopterte, biologiske foreldre og adoptivforeldre. Roszia & Maxon, (2019) mener trianglet bare viser en begrenset del av hvem som berøres av adopsjon. De viser til et nytt (Childrens Bureau, 2021, 10:40), der de sju kjerne utfordringene i adopsjon og varig omsorg er fundamentet i trianglet. Tilknytning er den andre siden og traume det tredje. På den måten mener de å belyse mer nøyaktig kunnskap av det komplekse samspillet mellom de tre utfordringene. De nevner adopsjon og varig omsorg fører med seg oppgaver, muligheter og utfordringer som eksisterer eller forekommer mellom generasjoner i et livslangt perspektiv.

Roszia og Maxon (2019) hevder opplevd separasjon kan ha skjedd i tidlig utviklingsstadium, før barnet hadde forståelse eller språk til å uttrykke sine overveldende følelser. Følelser knyttet til tap av sine primære omsorgspersoner. De argumenterer for hvordan nevrovitenskapelig forskning har flyttet fokus til den sårbare og formbare hjernen som babyen eller barnet har og som kan bli flyttet flere ganger før endelig omsorgsovertakelse var på plass. Dette mener de skaper giftig stress som får betydning for hvordan hjernen utvikler seg. Når mor og barn skilles ved fødselen etter ni måneders svangerskap, skapes det et traume i deres sansesystem. Forfatterne skriver nyere forskning har blitt mer klar over denne type giftig stress, og hvordan det kan påvirke individet.

Videre illustrerer forfatterne hvordan de har utarbeidet teorien og det begrepsmessige rammeverket satt sammen som et hjul (Roszia, 2021). De syv kjerneutfordringene i adopsjon og varig omsorg hevder de er livslang samhandling mellom generasjoner. De ser konseptet som virkelighet i adopsjon og varig omsorg der både smerten og gevinsten synliggjøres. Modellen skal for det første synliggjøre det de mener er problemer man kan forvente utvikle seg, som logisk konsekvens av adopsjon eller varig omsorg. For det andre vil disse utfordringene påvirke enhver families dynamikk. De påpeker samtidig at familienes erfaringer varierer, men at fellestrekk ved emosjonelle erfaringer vedvarer gjennom ulike livsstadier hos individet eller familien. Hvordan intensiteten i reaksjonene er for adopterte og familiemedlemmene avhenger av flere variabler. Det kan være [...]«temperament, level of resilience, gender, age»[...] (Roszia & Maxon, 2019, s. 26), men også genetiske faktorer.

Modellen beskriver ifølge forfatterne både en struktur og en prosess som kan bidra til å forstå veien gjennom en adopsjon. De beskriver strukturen til de sju kjerneutfordringene som et stort hjul. Hjulet beveger seg gjennom livet sammen med personen. I midten av tegningen er kjerneutfordringen, tap. Tap starter reisen i erkjennelse av at en må ha tapt noe viktig som en del av adopsjonen. De resterende kjerneutfordringene blir å regne som eiker i hjulet og følger i rekkefølgen, avvisning, skam/skyld, sorg, identitet, intimitet og mestring/kontroll. Hver eike i hjulet leder til det andre, kobles til felgen som gir en

bevegelse fremover. På veien kan hjulet både treffe hjulspor, sette seg fast eller gå i stykker slik at bevegelsen fremover stanser opp. Prosessen skjer ved å identifisere de virkelige tapene, og de som måtte komme. Det gir mulighet til å bli bevisst sine kjerneutfordringer.

Første del av boka utforsker mer dybden av de nevnte kjerneutfordringen og gir verktøy til å kunne adressere dem. Del to utforsker de samme kjerneutfordringene i lys av ulike familiekonstellasjoner. Jeg kommer ikke til å omtale del to av boken.

4 Metode

I dette kapitlet vil vitenskapsteoretisk inspirasjonskilde, forskningsmetode og metodiske valg bli beskrevet.

Kleven og Hjordemaal (2018) definerer forskningsmetode som de arbeidsmåtene en bruker for å belyse og besvare allerede stilte spørsmål, eller for å få kunnskap om et tema. Gjennom metodekapitlet er hensikten å gi leseren innblikk i og kjennskap til de ulike trinnene i forskningsprosessen, og valg som er tatt underveis. Thagaard (2018) poengterer viktigheten og betydningen av en refleksiv holdning omkring valg og avgjørelser som tas i prosessen. Det betyr at jeg ikke bare redegjør, men også vektlegger refleksjon over valgene som tas. Innledningsvis beskrives fenomenologisk vitenskapssyn. Deretter redegjør og begrunnes valg av metode, kvalitativ forskningsmetode, kvalitative intervju, og forberedelsene til gjennomføring. Videre vil innhenting av informanter og utvelgelse av intervjupersoner belyses. Til slutt forklares og begrunnes utforming og gjennomføring av intervju, arbeidet med datamaterialet, transkribering, valg som er tatt i analysearbeid, og metode.

4.1 Fenomenologisk vitenskapssyn

Helt i fra tanken om å skrive en master, til valg av tema ble bestemt, var interessen for andre menneskers subjektive opplevelse og erfaring knyttet til et fenomen avgjørende (Thagaard, 2018). Studien er dermed forankret i et fenomenologisk vitenskapsteoretisk ståsted. Tjora (2017) påpeker fenomenologiens utgangspunkt i filosof Edmund Husserl (1962) som arkitekten og grunnleggeren av fenomenologiens filosofi og metode. Utgangspunktet for fenomenologien var menneskets bevissthet og opplevelse, for senere å utvides til å omfatte deres livsverden (Kvale & Brinkmann, 2015).

Thagaard (2018) sier essensen i fenomenologien er å forstå fenomener i lys av perspektivene til menneskene vi studerer, for deretter å beskrive omverden slik de opplever den. Hensikten og målet blir å forsøke å forstå personenes livsverden, analysere meningen de uttrykker og se hvordan det kan skape dypere meningsforståelse. Kvale & Brinkmann (2015) beskriver hensikten i fenomenologien er å forstå sosiale fenomener, sett fra aktørenes perspektiv og så beskrive verden slik deltakerne i studien opplevde den. Da vil en foreta en fenomenologisk reduksjon for best mulig å kunne ytre en fordomsfri beskrivelse av fenomenet. Å ha en fordomsfri holdning i møte med forskning er viktig. Når det er sagt vil forskning alltid ha en fortolkning i seg. Av den grunn kan en slik fenomenologisk reduksjon som Kvale og Brinkmann (2015) beskriver, være vanskelig å oppnå, fordi deltakerne i studien vil tolke og fortolke, og jeg som forsker vil ha et utforskende analyserende blikk.

4.2 Kvalitativ metode

Thagaard (2018) beskriver kvalitative metoder som interesse i å studere innsiden av livet, hvordan vi lever livene våre, for å kunne oppnå forståelse av fenomener. Særlig egner metoden seg til det som er forsket lite på (Ringdal, 2018). Metodens struktur kan gi tilgang til kunnskap en ellers vanskelig kunne oppnå. Den er egnet for nærhet til feltet, intervjupersonene, deres erfaringer og refleksjoner (Kleven & Hjordemaal, 2018). Kvale og Brinkmann (2015) nevner betydningen av ordet metode som veien til målet. Spørsmål

som hva en skal forske på og hvorfor må besvares før hvordan. Målet med studien er anonyme nasjonalt adoptertes tanker, opplevelser, erfaringer, noe det er lite forskning på (NOU: 2009) ,og som vanskeligere lar seg måle kvantitativt. På grunn av kvalitativ metodes egenart, å forstå mer enn å forklare, har jeg valgt å bruke kvalitativ forskningsdesign.

4.3 Kvalitative intervju

Hensikten med kvalitative forskningsintervju er å skaffe nok informasjon fra deltakerne til å besvare problemstillingen (Ringdal, 2018). Tjora (2017) hevder dybdeintervju har et fenomenologisk perspektiv som grunnlag, der forskeren gjennom deltakernes briller forsøker å forstå deres verden. Intervju kan på den måten gi innsikt i personens erfaringer, opplevelser, oppfatninger og følelser (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2018).

Intervju som datainnsamlingsmetode ga gode muligheter for innblikk i sju anonyme nasjonalt adoptertes stemmer, deres opplevelse av mening, forståelse av seg selv og sin livssituasjon. Kvale og Brinkmann (2015) understreker kunnskap som eksisterende i relasjon mellom folk. Det betyr kunnskap produsert, konstruert i et sosialt samspill mellom deltaker og forsker, om en felles interesse eller et fenomen. De skriver videre syv trekk ved intervjubasert kunnskap som bærer i seg viten om at kunnskap er produsert og konstruert i et relasjonelt og sosialt samspill. I tillegg er kunnskap samtalebaseret, kontekstuell, språklig, narrativ og pragmatisk.

Ved å tenke intervjuet som kunnskapsinnhenting, der jeg som en reisende på søken etter essenser hos deltakerne, vil fokus være på intervjuets sosiale og relasjonelle sammenheng. Mennesker forklarer gjerne sin historie ut i fra den sosiale og kulturelle sammenhengen de står i. Et avgjørende spørsmål er da om studien er vitenskapelig og fører til sann viten. Hvorvidt den gir anvendelig kunnskap. Begrunnelsen er at god forskning er den som fungerer (Kvale & Brinkmann, 2015). Intervjudata bør dermed tolkes i lys av de rammene deltakerne er en del av. Både kulturbakgrunn og intervjusituasjon vil få betydning når data skal tolkes, i tillegg til egen fortolkning og teoretiske bakgrunn.

4.3.1 Semistrukturert intervju

Tjora (2017) nevner dybdeintervju, fokusgruppeintervju og fokuserte intervju som mulig innganger til intervju i kvalitativ forskning. Disse intervjutypene kan også utformes forskjellig. Thagaard (2018) forklarer denne ulikheten ved å beskrive intervju fra åpent til relativt strukturert, mens den tredje formen omtales som en delvis strukturert tilnærming. Siden jeg ønsket å intervju personer som sammen kunne reflektere over et felles utgangspunkt, var det i starten av prosjektet en interessant innfallsvinkel å tenke fokusgruppeintervju. Jeg hadde en tanke om at det kanskje ville oppleves mindre truende enn individuelle intervju. I tillegg ville jeg kunne observere deltakerne og bruke denne samhandlingen til å utarbeide data.

Med tanke på tema for forskningen om adoptertes livserfaringer, var jeg likevel usikker på å samle deltakere. For noen kan det å være adoptert oppleves som et sensitivt tema. Usikkerheten omkring dette og god ivaretagelse av deltakernes anonymitet, gjorde at jeg valgte en delvis strukturert tilnærming. Det ga mulighet til å ivareta deltakernes ønske om selv å fortelle så åpent og fritt som de ønsket, samtidig som jeg kunne sørge for at

tema som var aktuelle for problemstillingen ble belyst underveis i intervjuet. Denne fleksible strukturen ivaretok også muligheten for å tilpasse spørsmålene til deltakernes beskrivelser og jeg kunne inkludere tema som dukket opp underveis, men som ikke var planlagt. Å benytte semistrukturert intervjuguide ga rom for refleksjon og dialog (Kvale & Brinkmann, 2015). Intervjuguiden ga noen knagger å holde seg til som en god og nødvendige styringsramme jeg trengte i gjennomføringen, uten at den ble brukt slavisk (Repstad, 2007). Flexibiliteten i intervjuguiden gjorde også at jeg endret og justerte den underveis, for på den måten å tilpasse den deltakerne.

4.4 Forberedelse til intervju og valg av intervjupersoner

Å være adoptert er tema som kan betraktes nærgående, privat og ømtålig, og rommer mange ulike følelser. Av den grunn ønsket jeg å komme i kontakt med voksne nasjonalt adopterte som kunne uttrykke seg reflektert om tema, og på den måten bidra til økt innsikt hos en usynlig gruppe (Tjora, 2017). Personer som kunne ha både lyst til, og behov for å bidra til mer forskning på anonymt adopterte i Norge. Mennesker som i kraft av å være adoptert hadde egenskapene som trengtes for å besvare problemstillingen, såkalt strategisk utvelging (Thagaard, 2018).

For å kunne nå nasjonalt adopterte kunne jeg benyttet *snøballmetoden*, slik Thagaard, (2018) beskriver. En fremgangsmåte der utgangspunkt ville vært å ta kontakt med personer, i dette tilfelle anonymt nasjonalt adopterte jeg kjente til, for så å be de om navn på andre med tilsvarende egenskaper. Det unngikk jeg med tanke på etiske utfordringer, skjevheter som manglende anonymitet, og et utvalg bestående av mennesker fra samme nettverk eller miljø (Thagaard, 2018). Jeg henvendte meg derfor til Organisasjonen Adopterte (OA) der jeg selv er medlem, for å undersøke om de kunne bidra med formidling av informasjonsskrivet. Siden jeg tenkte strategisk utvelgelse gjennom en organisasjon, trengte jeg ikke selektere et utvalg personer. Alle medlemmene i OA ville representere egenskaper som relevante for oppgaven og problemstillingen. Samtidig var jeg i forlengelsen av dette valget klar over utvalget jeg kom til å benytte ikke ville bli representativt for populasjonen jeg studerte (Kleven & Hjordemaal, 2018).

Min kontaktperson i OA har vært tidligere leder, Marilyn Førsund. Prosjektskissen ble sendt styret, for å sikre dem kunnskap om studiens formål. De var positive til prosjektet og ønsket å bidra med utsendelse av informasjonsskriv. Jeg fikk kunnskap om organisasjonens hensyn til medlemmene ved valg av anonymiserte medlemslister. Det gjorde at jeg ikke fikk vite hvem som ble kontaktet og deltakerne kunne sende svar direkte til meg.

Videre fikk jeg ny kunnskap om hvordan OA jobber for adoptertes rettigheter til blant annet innsyn i sine historier og økt innsikt i veiledning rektorer og helsesykepleiere etterspør på grunn av bekymring for adopterte elever. Informasjonen fra styreleder og nettsiden til OA gav kunnskap og trygghet om deltakelse i studiet, ville bli tatt på største alvor.

Aktuelle deltakere fikk i informasjonsskrivet (vedlegg 5) mulighet til å bli intervjuet eller å skrive sin adopsjonshistorie. Det valgte jeg å gjøre av flere grunner. På forhånd kunne jeg ikke vite om noen ville la seg intervjuet. Den andre grunnen var temaets sensitive aspekt. Ved å gi mulighet for selv å skrive, ville det kanskje bidra til å ufarliggjøre en deltakelse. For det tredje visste jeg ikke hvor mange som ville vise eller bekrefte sin interesse. Samtidig var det ønskelig å komme i kontakt med personer som gjerne ville fortelle, som ikke hadde hatt mulighet til å dele av sin erfaring, men som så behovet for

synliggjøring av tema. Jeg hadde gjennom informasjonsskrivet oppfordret medlemmer som bodde i nærheten av meg å delta. Det gjorde jeg fordi jeg ønsket å gjennomføre så mange som mulig av intervjuene ansikt til ansikt.

Et annet kriterium jeg valgte gjennom informasjonsskrivet var at deltakere ikke hadde uttalt seg i media. Begrunnelsen var intervju jeg allerede hadde lest om adopterte i aviser og blad. Gjennom deres fortellinger hadde jeg fått innblikk i både nasjonale og internasjonales historier. Disse intervjuene har bidratt til synliggjøring av noens adopsjonshistorier. Deres historier har i så måte vært viktige bidrag til studien ved at de nevnes og løftes frem. De synliggjør behovet for videre forskning og ligger tilgjengelig i ulike medier (Drægni, 2020, M. Førstund, 2017; M. Førstund, 2018; S. Førstund, 2018; Hagen, 2018; Jåsund, 2015; Lunde, 2020; Røed, 2008). For studien var det ønskelig å komme i kontakt med de som ikke hadde fortalt om sin erfaring som nasjonalt adoptert. Da informasjonsskrivet ble sent ut var det satt en svarfrist på fire uker.

Det neste jeg stod ovenfor, var hvordan jeg skulle velge ut antall deltakere til studien. Dersom jeg fikk kun tre henvendelser var det for så vidt nok, da kvalitative studier ofte kjennetegnes av et få antall deltakere (Thagaard, 2018), men samtidig så mange at jeg trengte for å belyse tema. Kvale og Brinkmann (2015) sier antall deltakere avhenger av hensikten med studien, og at det i intervjuundersøkelser kan være en fordel med færre intervjuer for å få bedre tid til forberedelser og analyse. Meldte det seg flere deltakere valgte jeg ta kontakt med de som viste interesse først. Jeg hadde ingen mulighet til å tenke flere kriterieutvalg, da jeg ikke visste hvem som kom til å ta kontakt. Ønsket om å studere deltakernes livserfaringer og opplevelser (Tjora, 2017) som nasjonalt adoptert, var mitt utgangspunkt, og felles for alle medlemmene i OA.

Da svarfristen var over satt jeg med tjuefire personer som hadde meldt interesse for studien. Begge kjønn representert i aldersgruppen førte til nitti år. Fem leverte ikke samtykkeskjema, atten ønsket å bli intervjuet. Jeg kontaktet tre av de atten for å avtale intervju, de tre som tidlig hadde meldt sin deltakelse. Alle takket ja og vi avtalte tidspunkt for gjennomføringen. Den fjerde kontaktet jeg senere, da jeg så det var tid til å gjennomføre et siste intervju.

Av de atten som ønsket å la seg intervjuet var det ti som også ønsket å bidra med sin skrevne historie. De skrevne historiene ville danne utgangspunktet for intervjuet og intervjuguiden ble et supplement. Jeg sendte brev til to av dem med videre informasjon om skriveprosessen. Den ene av disse trakk seg da fra studien på dette tidspunktet. Den andre svarte ikke innen fristen. Med bakgrunn i denne erfaringen, tenkte jeg at flere kanskje hadde krysset av for begge mulighetene uten å tenke nevneverdig over det. Derfor valgte jeg å forhøre meg med noen av de som hadde krysset av for begge alternativ. Det ante meg at flest ønsket intervju. Jeg tok da tilfeldig kontakt med tre av disse informantene i første omgang, for å høre hva de helst ønsket å bidra med, via e-post og telefon. Alle tre ønsket å bli intervjuet på bakgrunn av sin skrevne historie. Vi ble sammen enige om hvor lang tid de trengte på å skrive og avtalte tidspunkt for gjennomføring av intervju i etterkant.

4.5 Utforming av intervjuguide

Intervjuguiden ble utformet gjennom litteratur om tema adopsjon, tidligere forskning og problemstillingen deltakerne hadde fått i informasjonsskrivet, «*Hvordan oppleves det å være innenlandsadoptert, og hvordan har det preget livet?*» (Grand & Schiellerup, 1984; Hauge, 2018; Verrier, 2020a; Verrier, 2020b). Videre laget jeg forskningsspørsmål til

meg selv og deretter kategorier med underliggende stikkord og spørsmål (vedlegg 6) En intervjuguide er ifølge Kvale og Brinkmann, (2015) et manuskript utformet mer eller mindre stramt, til hjelp for å strukturere intervjuforløpet. Jeg valgte å benytte semistrukturert intervju, eller dybdeintervju (Tjora 2017).

Semistrukturert intervju er mer åpent, og kan sirkle inn tema eller emner jeg ønsket å komme inn på og forslag til spørsmål som kunne besvare problemstillingen (Kvale & Brinkmann, 2015). I tillegg er den fleksible strukturen positiv med tanke på muligheten for digresjon rundt andre tema som kan dukke opp. Tema jeg ikke kan forutse, men som deltakerne kunne løfte frem som viktige for oppgaven. Intervjuformens fleksibilitet ville gi mulighet for direkte respons på deltakernes innspill. Vel vitende om deres mulighet for initiativ, tanker og refleksjoner, og derav mulig endring av problemstilling underveis, tok jeg utgangspunkt i følgende emner: *Anerkjennelse, Relasjoner, Biologisk aspekt, Savn og Status her og nå*.

Et dybdeintervju kan utformes på ulike måter, men Tjora (2017) nevner at intervjuet gjennomgående har tre faser, oppvarming, refleksjon og avrundning. Hvordan spørsmål stilles er avgjørende for hvordan intervjuet ender. Derfor var jeg opptatt av å reflektere godt over mulige spørsmålstillinger. I intervjuguiden startet jeg med nøytrale åpne oppvarmingsspørsmål der deltakerne fritt kunne fortelle om seg selv sin bakgrunn, interesser og hvor de kom fra. Det valgte jeg med tanken på å skape en avslappet, intervjusituasjon for deltakerne, der de kjente seg trygge nok til å dele sine erfaringer (Thagaard, 2018). Åpne spørsmål ga deltakerne mulighet til å presisere sine tanker og synspunkter.

Videre benyttet jeg refleksjonsspørsmål rundt emnene jeg nevnte ovenfor. Jeg stilte også oppfølgings spørsmål til andre tema som dukket opp underveis i intervjusituasjonen. Det ga deltakerne mulighet for å gå mer i dybden i det de ønsket å formidle. Til slutt avrundet jeg med spørsmål som tok oppmerksomheten bort fra refleksjonene for å normalisere situasjonen (Tjora, 2017). Jeg tok et valg om ikke å sende ut intervjuguiden på forhånd. Grunnen var informasjonen informantene hadde fått vite i informasjonsskrivet, og stikkord for innhold i intervjuet. Det andre var ønsket om så åpne og spontane svar som mulig. Heller ikke de som først hadde skrevet sin historie fikk mer informasjon enn det som hadde blitt gitt.

4.6 Gjennomføring av intervju

Jeg kontaktet først via e-post fire som ønsket å la seg intervju. Tidspunktene for to av intervjuene ble lagt tett opp til svarfristen, to rett i etterkant. Det ble gjort fordi jeg ikke visste om flere ville vist interesse og behovet for å komme i gang å samle empiri. Tjora (2017) skriver at dybdeintervju anses for å være intervju som skjer i et fysisk nærvær. Men siden jeg ikke fikk mulighet til å reise til alle deltakernes hjemsted, avklarte jeg på forhånd om det var i orden at jeg ringte.

To av intervjuene ble gjennomført på informantens hjemsted, hjemme hos deltakerne og to over telefon. De tre som ønsket intervju på bakgrunn av sin skrevne historie, fikk tilsendt brev med informasjon om skrivingen (vedlegg 7). Jeg noterte kommentarer og benyttet dette som utgangspunkt for intervjuet, i tillegg til den semistrukturerte intervjuguiden. En av de tre fikk jeg anledning til å intervju hjemme hos seg. For to var avstanden så stor at intervjuet ble tatt over telefon. I alt gjennomførte jeg sju intervju,

der fire var vanlige dybdeintervju, og tre ble intervjuet med utgangspunkt i det skrevne bidraget.

I forkant av intervjuet forklarte jeg om frivillig deltakelse, informert samtykke og konfidensialitet, med henvisning til samtykkeskjema (Thagaard, 2018). I tillegg ba jeg deltakerne om å prøve å unngå å nevne tredjepersoner med navn slik avtalen var med Norsk senter for forskningsdata (NSD). Skulle de glemme seg forklarte jeg at transkripsjon og anonymisering av data ble gjort samme eller påfølgende dag. De fikk også informasjon om at lydfilen ville bli slettet når transkripsjonen var ferdig og at jeg ville informere om dette på e-post.

Jeg hadde tema og spørsmål fra intervjuguiden tilgjengelig under intervjuet. Fordi jeg ønsket å gi deltakerne muligheten til å være spontane, fikk de fortelle fritt i starten. Jeg ønsket å vise interesse for deltakernes stemme og historie, bekrefte den enkeltes erfaring som betydningsfull, men samtidig understreke at de selv bestemte hva de ville dele (Johannesen et al. 2020; Vogt, 2016).

I noen situasjoner tolket jeg enkelte deltakere dit at det kunne være litt vanskelig å snakke om livet, erfaringene og følelsene som adoptert. Da forsøkte jeg å være aktiv lyttende gjennom parafrasering samtidig som jeg forsøkte å skape rapport. På den måten kunne jeg sikre at jeg forstod deltakernes uttalelser og de kunne korrigere seg selv eller min forståelse (Kvalsund, 2005). Andre intervjusituasjoner var det som om deltakere fortalte en solskinnshistorie som frembrakte mange gode tanker, minner og erfaringer som adoptert. Der det var naturlig, forsøkte jeg å få utdypende svar gjennom reflekterende spørsmål (Tjora, 2017). Intervjusituasjonen hadde slik jeg opplevde det preg av en åpen dialog og refleksjon omkring erfaringene som nasjonalt adoptert.

Under alle intervjuene benyttet jeg lydopptaker deltakerne hadde godkjent på forhånd. For deltakere som ble intervjuet over telefon ble opptakeren ikke et forstyrrende element og de kunne selv velge hvor de ville være under samtalen. Intervjuene gjennomført over telefon gjorde at jeg på den ene siden ikke fikk med meg ansikts uttrykk og gestikulering. På den andre siden kan det være at distansen telefonsamtalen ga, ufarliggjorde å snakke om historie om personlig erfaringer og opplevelser på godt og vondt (Tjora, 2017). Det gjorde at jeg var ekstra oppmerksom på å speile svarene deltakerne ga, for å forsikre meg om at jeg hadde forstått dem riktig (Kvale & Brinkmann, 2015). Da fikk de mulighet til å kommentere, belyse og endre sine uttalelser slik at eventuelle misforståelser ble rettet opp. Intervjuene varte fra femti minutter til nesten halvannen time.

4.7 Transkribering

Ifølge Kvale & Brinkmann (2015) betyr å transkribere å bearbeide. En gjør om intervjuene fra muntlig tale til skriftlig form. Gjennom transkripsjon vil intervjusamtalene bli oversiktlige, strukturerte og bedre egnet for videre analyse. Samtidig vil de også bli en innskrenket dekontekstualisert gjengivelse av direkte intervjuer. Veien fra den direkte samtalen mellom to mennesker, til transkripsjonen er gjennomført, vil medføre tap av blant annet visuelle ledetråder som ansiktsuttrykk, mimikk, gester, stemmeleie og stemningen i intervjusituasjonen. Med det teoretiske bakteppet, god kjennskap til konteksten og fordi transkriberingen er en viktig del av analyseprosessen, valgte jeg å transkribere selv. Jeg gjennomførte et og et intervju, skrev fortløpende ned hvordan jeg

hadde oppfattet intervjusituasjonen, for deretter å transkribere (Tjora, 2017; Thagaard, 2018).

Jeg brukte god tid til hvert intervju under transkriberingen for sikre at jeg fikk med meg alt som ble sagt og at jeg forstod det rett. Investeringen i tid ga meg mulighet til å bli godt kjent med datamaterialet (Nilssen, 2012). Ved å gjøre disse prosessene etter hverandre fikk jeg memorert intervjusituasjonen, og det som skjedde underveis. Innholdet i intervjuene valgte jeg å skrive så nær ordrett gjengivelse som mulig. Fordi dette ikke var en språklig analyse, men fokus på deltakernes historier, opplevelser og erfaringer, valgte jeg også å utelate enkelte smålyder og pauser. Jeg markerte de med ulike tegn, for at jeg skulle huske detaljene (Kvale & Brinkmann, 2015).

Et annet valg var å ta bort egne prober som «ja», «nei», «mm», for å skape bedre helhet og sammenheng i teksten og la deltakernes svar og stemme kom tydelig frem. Dessuten valgte jeg å skrive på bokmål for å sikre anonymisering av deltakerne. På grunn av at muntlige språk kan fremstå med slike nevnte pauser, innskutte bisetninger, nøling og latter, kan transkripsjonen bli tung å lese. Det gjorde at jeg i enkelte intervju måtte jobbe mer med å lete etter meningsinnholdet. Jeg forsøkte etter beste evne å formulere uttalelsene til et mer leservennlig språk. Begrunnelsen var å gi en lettlest utgivelse av historiene til deltakerne uten å endre meningsinnholdet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Lydopptak gjør det mulig å lytte til intervjuene flere ganger. Jeg har reflektert over denne manglende muligheten i etterkant av transkripsjonen. Avtalen med NSD var å slette lydopptak etter hver transkripsjon (vedlegg 8). Det kan godt hende jeg ville oppdaget andre ord, betraktninger, meningsinnhold i uttalelsene, om jeg kunne hørt lydopptakene flere ganger, samtidig som jeg leste transkripsjonene (Thagaard, 2018). For det andre kan det hende jeg ville reflektert mer kritisk ved å høre hvordan jeg løste rollen som fersk forsker og intervjuer. Jeg hadde i starten en opplevelse av å snakke for lite, for deretter å kanskje prate litt for mye (Repstad, 2007). Egen deltakelse varierte etter hvordan deltakerne uttrykte seg. En slik selvrefleksjon har lært meg betydningen av intervjuerens kvalifikasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015), oppmerksomt nærvær i møte med mennesker generelt og i en intervjusituasjon, spesielt (Johannesen et al. 2020; Røkenes & Hanssen, 2012; Vogt, 2016).

4.8 Analyse av datamaterialet

Analysen starter ifølge Thagaard (2018) allerede i feltet. For meg var det ved gjennomføring av intervjuene. Jeg skulle etter beste evne finne forståelse av det deltakerne uttrykte. I denne prosessen så jeg deltakerne og datamaterialet i lys av egen forforståelse, som ble videreført i transkripsjonene.

Gjennomført intervju og transkribert ga et datamateriale på etthundrede og femtisju sider som skulle analyseres videre. Jeg erfarte som Kvale og Brinkmann (2015) at transkriberingen gjorde intervjusamtalene bedre egnet for analyse. Strukturen av intervjuene gjennom transkripsjon gjorde det lettere å få oversikt over materialet og det i seg selv ble begynnelsen på analysen. Å starte sorteringen ble derimot en tung prosess. Mange spørsmål dukket opp underveis om empiriens innhold, hva som var viktig i tekstene og hvordan starte prosessen. Med en induktiv tilnærming måtte jeg dykke inn i tekstene for å lete etter deltakerne tanker, hva som opptok dem, og hva de snakket om. Selv om jeg hadde tenkt ut et tematisk og teoretisk rammeverk gjennom intervjuguiden, kunne de perspektivene endres underveis i analysen (Tjora, 2017). Med Thagaards

(2018) beskrivelse av forskningsprosessen som fleksibelt opplegg, var det mulig jobbe parallelt med de forskjellige delene. Gjennom et definert tema, tentativ problemstilling og prosjektdesign i starten av prosjektet, ble problemstillingen videreutviklet underveis med bakgrunn i tekstinholdet fra intervjuene. Thagaard (2018) uttrykker det blir [...] «gjensidig påvirkningsforhold mellom utforming av problemstilling, utvikling av data og analyse og tolkning (Thagaard, 2018, s. 27-28). Min opplevelse av fleksibiliteten var en naturlig, kreativ og dynamisk prosess i arbeidet med analysen.

Målet var å få frem deltakernes tanker og erfaringer. Hva som var viktige for dem å belyse. Det var nødvendig å se etter felles tema i materialet fra alle deltakerne (Thagaard, 2018). Tema som kunne knyttes til problemstillingen og samtidig ivareta anonymiteten (Repstad 2007).

4.9 Tematisk analyse

Kort forklart er tematisk analyse en metode som identifiserer, forklarer, undersøker, beskriver og utvikler mønstre eller tema på tvers av datamaterialet (Braun & Clark, 2022; Eggebø, 2019).

Braun og Clark (2013) viser til tabell som synliggjør åtte steg i tematisk analyse og fellestrekk den har sammenlignet med andre kvalitative analysemetoder. Det ga ny innsikt og god oversikt over prosessene i tematisk analyse. Braun og Clark (2022) har valgt å benytte *refleksiv* tematisk analyse og bevisstgjøring av kritisk refleksjon gjennom hele prosjektet, forskerrollen, forskningspraksis og forskningsprosessen. Boka har en femten punkts sjekkliste for hvordan gjennomføre god refleksiv tematisk analyse, fordelt på fem steg. Eggebø (2019) viser til seks steg i sin fremstilling av tematisk analyse, som ligger nærmest opp til Braun og Clark (2013). Jeg valgte punktene til Eggebø (2019) i analyseprosessen, samtidig som jeg så til Braun & Clark (2013, 2022) for utdypende forståelse. De seks stegene Eggebø (2019) omtaler i analyseprosessen er: 1) «Bli kjent med datamaterialet», 2) «Lag de første kodene», 3) «Let etter tema», 4) «Gå kritisk gjennom tema», 5) «Definer og gi tema navn», 6) «Skriv rapporten».

I steg 1, skulle jeg «bli godt kjent med datamateriale». Da var arbeidet med transkripsjonene viktig. Gjennom å transkribere selv, skrive ut datamaterialet, flere og grundigere gjennomlesninger av tekstene, fikk jeg et bra overblikk over innholdet. Det gjorde jeg for å søke forståelse av tekstene og bli fortrolig med innholdet (Thagaard, 2018). Underveis hadde jeg notert opplevelser fra intervjusituasjonene. Jeg understreket og markerte ord og uttrykk for å identifisere, klassifisere, se etter tema og navngi mønstre som utgjorde den åpne kodingen (Nilssen, 2012).

Slik jeg forstår Kvale og Brinkmann (2015) betyr å analysere at intervjuene blir delt opp i biter eller deler. Koding og kategorisering gjøres for å systematisere og få oversikt over et stort datamateriale. De nevner som Nilssen (2012) åpen koding, da knyttet til en prosess hvor data brytes ned, undersøkes, sammenlignes med andre konsept og kategoriseres. Tjora (2017) mener den åpne kodingen, knyttet til stedvis- deduktiv induktiv metode (SDI) skal ligge [...]«svært tett på empirien og gjerne bruke begreper som allerede finnes i datamaterialet»[...] (Tjora, 2017, s. 197).

Steg 2, å «lage de første kodene», var en stor og tidkrevende prosess. Tjora (2017) skriver om koder nært og tett opp til deltakernes uttalelser, ivaretar det særegne i materialet. Ved en slik induktiv start var målet å knytte kodene tett opp til empirien og gir dekkende beskrivelse av deltakernes erfaringer. Gjennom arbeidet passet jeg på at

koden gjenspelte hva som ble sagt i intervjuet. Først skrev jeg spontant ned egne tanker om hva jeg opplevde datamaterialet uttrykte. Deretter tok jeg utgangspunkt i intervjudataene, hvilke erfaringer, opplevelser og kunnskap deltakerne hadde uttrykt under intervjuet som interessante å analysere. Med en tentativ problemstilling som utgangspunkt, så jeg etter deltakerutsagn som kunne være viktige for å belyse eller videreutvikle den. Ved å lete på tvers av alle intervjuene etter begrep, ord og utsagn fant jeg flere ord som var gjentakende i materialet. Analyseprosessen startet som beskrevet induktiv. Etter hvert ble det også jobbet med begrep hentet fra annen teori i en deduktiv tilnærming (Thagaard, 2018).

Siden interessen for å utvikle innsikt i og forståelse av mening deltakerne tilla sine opplevelser og perspektiver, var det i fase 3, «let etter tema», interessant å se om felles erfaring kunne gi bidrag til en generell forståelse av fenomenet anonymt nasjonalt adopterte. Gjennom uttrykt menings erfaring lette jeg etter fellestrekk og ulikheter som kunne være interessante for studiet.

Anker (2020) bruker bilde om å rydde et loft. I begynnelsen ser en bare rot. En må starte å gruppere tingene, for deretter å sortere de i undergrupper. I denne prosessen ble det utarbeidet tabell med kolonner for å kategorisere gjentakende nøkkelord og setninger ved hjelp av fargekoder. Hver deltaker hadde sin kolonne der utsagn passet kategoriene ble plassert. Behovet for å bevege meg inn og ut av tekstene, gjorde at jeg hang hele analyse materialet på en vegg. Å lese, se sammenhenger og motsetninger i flere omganger, bidro til god oversikt over kategoriene. I løpet av prosessen krympet materialet fra et hundrede og femti syv sider til førtien tabellsider.

En slik reduksjon av materialet ga en enda større oversikt da jeg skulle «gå kritisk gjennom tema» i steg 4. Da startet et omfattende arbeid med å sortere utsagnene på nytt. Alle sitatene ble klipt ut og sorterte om igjen innenfor de første temaene. Det var i denne prosessen nyttig å gå tilbake til transkripsjonene med et kritisk blikk, for å se om tema passet til å skildre datamaterialet og sikre deltakernes ivaretagelse. Overlappende tema ble slått sammen, gjentakende tema forkastet, og nye dukket opp. Tankekart ble benyttet for kritisk gjennomgang av deltakernes utsagn, se sammenhenger dem imellom og eventuelt ta bort uttalelser som ikke var korrekt kodet. Ved slutt fasen var det flere tema som beskrev datamaterialet på en god måte. Det gjorde at jeg kunne ta fatt på å «definere og gi tema navn», steg 5 i analysefasen.

Eggebø (2019) poengter betydningen av å finne tydelige navn som synliggjør essensen i hvert tema på en god måte, at historien for det aktuelle tema identifiseres og er i samsvar med historien som skal fortelles gjennom helheten i datamaterialet (Eggebø, 2019). Gjennom siste analysefase jobbet jeg frem hovedkategoriene *identitet og tilknytning, relasjoner, kompleksitet og resiliens*, og endte opp med følgende fire hovedtema.

1. Adopsjonshistorien: Erfart kunnskap om identitet og tilknytning.
2. Adopsjonshistorien: Elefanten i rommet, en tilslørt historie.
3. Når ytre betingelser ikke stemmer med indre opplevelser, kan mye bli komplekst.
4. Håndtering av kompleksiteten mellom ytre betingelser, indre opplevelser, kunnskap om biologisk opphav og profesjonell hjelp.

I siste fase av analysen, steg 6 gjenstår å «skrive rapporten». Målet med analysen synliggjøres ved at leseren gjennom den har mulighet for ny kunnskap om et forskningsfelt, uten selv å gå gjennom alle data (Anker, 2020; Tjora, 2017). Eggebø (2019) fremhever betydningen av gode sitat som nyansert illustrerer og underbygger

temaene for prosjektet, utdypet gjennom deltakernes sitater Disse vil bli presentert i sin helhet i kapittel 4. Repstad (2007) skriver at det kan være vanskelig å unngå bruk av begrep som omhandler hyppighet og mengde i kvalitativ forskning. Underveis i analysen har det blitt bli brukt begrep som *enkelte, noen, noen få, flere, flere av dem, to av, fem av, begge, mindre, mfl*. Begrepene er ikke brukt for systematisk opptelling, men fordi å kvantifisere er viktig i menneskelig tankeprosesser.

4.10 Kvalitet i kvalitative studie

I kvantitativ forskning benyttes ulike begrep om vurdering av kvaliteten på studier. Jeg vil se på kvalitet i studien gjennom å belyse forskerrollen og egen forforståelse, studiens pålitelighet, gyldighet og overførbarhet (Thagaard, 2018, Tjora, 2017)

4.10.1 Rollen som forsker og egen forforståelse

Kjennskap om forskningstema er viktig for å kunne utvikle begreper og teoretisk forståelse av fenomenet det forskers på (Kvale, 2015). Forforståelse formet og utviklet gjennom personlig, relasjonell, og teoretisk erfaring om prosjektet, som får innvirkning på valg av tema, metode, teori og analyse (Dahl, 2013; Nilssen, 2012; Tjora, 2017).

Forforståelsen og mitt teoretiske rammeverk som forsker bærer preg av bakgrunn som barneskolelærer, teoretiske emner i rådgivingsstudiet, med vekt på sosialpedagogikk, relasjonskompetanse og rådgiverrollen. Men også en «ryggsekk» med delvis skjult livserfaringer og kunnskap som anonymt, nasjonalt adoptert (Nilssen, 2012). Erfaringer som ga mulighet for forståelse «innenfra» (Thagaard, 2018).

Refleksivitet i kvalitativ forskning er å erkjenne at den er verdiladet, påvirket gjennom forskerens subjektive teorier (Nilssen, 2012). Min forforståelse som anonymt nasjonalt adoptert har vært en naturlig optikk i arbeidet med oppgaven. Gjennom metodekapittelet har jeg forsøkt å vise min subjektivitet som forsker.

4.10.2 Pålitelighet (reliabilitet)

Om forskningen yter pålitelighet handler om kritisk vurdering av forskningsprosjektet. I lys av fenomenologi og mestre å få tak i kjernen i forståelsen av fenomenet, trenger en å sette parentes rundt egne tanker, forestillinger og sin forforståelse (Kvale & Brinkmann, 2015).

Påliteligheten i kvalitativ forskning styrkes gjennom transparens forskningsprosess. (Anker, 2020; Thagaard, 2018; Tjora, 2017). For å sikre studiets pålitelighet er det etterstrebet detaljert beskrivelse av planleggingen og gjennomføringen (Anker, 2020; Thagaard, 2018; Tjora, 2017). Jeg har vist til redegjørelse for kontakt med deltakere, utvikling av data og begrunnet egen forforståelse. Alt er med i grunnlaget for tolkningene gjort i forskningsprosessen og kan bidra til økt pålitelighet i prosjektet.

4.10.3 Gyldighet (validitet)

Gyldigheten knyttes til spørsmål om hvorvidt forskningsresultatene gir svar på problemstillingen gjennom funnene (Anker, 2020; Kleven, 2008; Tjora 2017), om tolkningene stemmer med konteksten og virkeligheten som studeres (Thagaard, 2018). Det er vist gjennom redegjørelse for valg av teori, egen forforståelse og erfaring knyttet til feltet, at jeg har en fot i begge leire (Nilssen, 2012). En refleksiv holdning har bidratt

til å sette egen begreper til side for å kunne møte deltakerne og datamaterialet slik de fremstår (Kvale & Brinkmann, 2015).

4.10.4 Overførbarhet

Funn i kvalitative studier er ikke generaliserbare, men kan være overførbare gjennom teorien en bringer med inn i prosjektet og vise til liknende fenomen i andre studier (Anker, 2020). Studien er bygd på konseptuell kunnskap utviklet gjennom sju dybdeintervju. Jeg har valgt tykke beskrivelser i et felt andre med lignende erfaringer kan ha kjennskap til. På den måten har jeg både beskrevet og fortolket fenomenene som presenteres (Dalen, 2017). Overførbarhet kan dermed knyttes til om tolkningene vekker resonans for lesere som har kunnskap og erfaring om fenomenet som studeres. Selv om funnene i studien ikke lar seg generalisere til alle anonymt nasjonalt adopterte, kan jeg gjennom tolkningene som er gjort, forståelsen jeg har om kvalitativ forskning, dens pålitelighet, gyldighet og transparens, se at studien kan ha en form for overføringsverdi til andre kontekster, tema og fenomen (Thagaard, 2018).

4.11 Etikk

Forskningsetikk handler om gjennomføring av intervju, hvordan data presenteres (Tjora, 2017) og sikre unødig belastning ved deltakelse, særlig ved forskning på sensitive tema (NESH punkt 28-29, 2021). Som forsker har jeg forholdt meg til de generelle etiske retningslinjene utarbeidet av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH, 2021). Siden avhandlingen direkte eller indirekte ville behandle personopplysninger ble studien meldt Norsk samfunnsvitenskapeligdatatjeneste (Ringdal, 2018) Godkjenning til å forvalte personopplysningene samlet inn i prosjektet ble innvilget av NSD 25.09.2020 (vedlegg 8)

For å kunne drive forskning er informert og fritt samtykke fra deltakerne utgangspunktet (NESH, punkt 15, 2021). Informasjonsskrivet ga kunnskapen de trengte for selv å vurdere sin deltakelse (vedlegg 5).

Et av grunnprinsippene i etisk forskningspraksis er kravet om konfidensialitet (NESH punkt 21, 2021). Innsamlet datamateriale oppbevart i henhold til informasjonsskrivet og betingelsene for forvaltning av personopplysninger fra NSD (vedlegg 8). Deltakernes identitet ble alfabetisert med pseudonym i tilfeldig rekkefølge og det ble benyttet alminnelige kategorier personopplysninger. Studien representerer begge kjønn, antall menn og kvinner er ikke nevnt, deltakernes kjønn kan være endret uten at det har fått innvirkning på meningsinnholdet i intervjuene, for å sikre anonymiseringen og konfidensialiteten (Thagaard, 2018).

5 Presentasjon av funn

Dette kapitlet presenterer funnene som bidrar til å svare på problemstillingen «Hvordan har det vært å være nasjonalt adoptert og hvordan opplever du at det har preget livet ditt?». Noen av sitatene er lange, kanskje lengre enn vanlig i en slik oppgave. Valget å ta de med begrunnes i synliggjøring av deltakernes erfaringer. Gjennom å tydeliggjøre ord og sitat i kursiv kommer deltakernes stemme tydelig frem. Det brukes både adoptivforeldre og foreldre i variasjon om det samme. Der det er behov for å synliggjøre det biologiske aspektet benytter jeg biologiske foreldre, biologisk mor eller biologisk far. Hvert tema presenteres hver for seg selv om funn i noen grad kan overlape hverandre. De fire temaene er:

1. Adopsjonshistorien: Erfart kunnskap om tilknytning og identitet.
2. Adopsjonshistorien: Elefanten i rommet, en tilslørt historie.
3. Når ytre betingelser ikke stemmer med indre opplevelser, blir mye komplekst.
4. Håndtering av kompleksiteten mellom ytre betingelser, indre opplevelser, kunnskap om biologisk opphav og profesjonell hjelp. Et behov for mer kunnskap om feltet.

5.1 Adopsjonshistorien: Erfart kunnskap om tilknytning og identitet

Dette tema handler om hvordan deltakerne i starten av intervjusituasjonen fortalte fritt om adopsjonshistorien og reflekterte rundt kunnskap om sin egen historie. Noen valgte å fortelle detaljert om bakgrunn og oppvekst, andre svarte på spørsmål om hvordan de husket at de fikk den beskrevet.

5.1.1 Å alltid ha kjent sin adopsjonshistorie

Jeg har ikke noe bilde av når jeg ikke visste, for å si det sånn, så da har jeg på en måte alltid visst. Og det er jeg jo veldig takknemlig for, at det aldri var lagt noe lokk på, eller det var sånn det var, ja. (Anne)

Anne hadde *vage erindringer* om at hun ble fortalt, som et slags *mantra*, en gjentakende påminning av sin far at hun var adoptert. Det var *det som var det naturlige* for henne. Bent kom inne på det samme da han sa han *har visst det så lenge han kan huske* og at han *ikke vet hvor gammel han var da han fikk høre han var adoptert* av et søsken. Begge hadde erindring om at de var adoptert og at det var deres virkelighet. Tre av deltakerne, Carina, Dennis og Guro, sa også noe om at de alltid har kjent til historien sin, samtidig som de fletter inn refleksjoner av hvordan de har opplevd det i ettertid. Carina uttrykte det slik: *Det var nok mulig jeg fikk vite det før, men den første måten jeg skjønte hva dette var, da var jeg i barneskolealder. (Carina)*

Carina fortalte at hun opplevde foreldrene slik at «*de ikke tenkte sånn på dette med å fortelle*» og at «*de gjorde det beste de kunne ut i fra de forutsetningene de hadde*». Dennis knytter erfaringen til erkjennelsen av alderen hans og årsaksforklaringen foreldrene ga. Han beskrev det på denne måten:

Jeg har alltid visst at jeg var adoptert, her var adoptivforeldrene mine flinke. De fortalte at grunnen til at de hadde tatt imot meg, var at de biologiske foreldre var døde. Jeg får tro de gjorde det for å beskytte meg. [...] Jeg var jo så liten da. Kanskje de ikke ville jeg skulle få tanker om at de ikke ønsket meg. Men når de var døde, så var det en forklaring som jeg tok helt naturlig og til meg. Så det tolererte jeg og aksepterte jeg fullt ut. (Dennis)

Dennis knyttet opplevelsen, slik han ser den i dag, til aksept for historien som ble fortalt.

5.1.2 Å kjenne seg ønsket

Guro fortalte også om en anerkjennelse over alltid å ha visst om adopsjonen. Hun kom nærmere inn på når den ble forstått. Hun uttrykte det slik:

Jeg husker ikke første gang jeg fikk høre at jeg var adoptert. Jeg har bare alltid visst det. Men, jeg husker første gang jeg forstod det. [...] Jeg tror jeg var seks-sju år, men det kan ha vært tidligere. [...] Mamma fortalte at de hadde så lyst på barn, men at hun hadde vært syk og ikke kunne få barn. Så hadde de fått et barn før meg og lykken var stor. (Guro)

Videre fortalte Guro om en hendelse da hun møtte blikket til adoptivmor første gang, og hva den fortellingen har betydd for henne:

I det øyeblikket jeg hadde oppdaget henne, hadde jeg stoppet å gråte og smilte til henne [...] Jeg kan ikke huske på noe annet enn at jeg alltid syntes det var veldig spesiell, og at det dermed gjorde meg veldig spesiell, spesiell i positiv forstand, at jeg nesten var en gave. [...] Jeg har tenkt at det har vært positivt, hvor glad de var og ønska jeg var. Så jeg var det barnet de ønska seg, og det å føle seg ønska er godt og det har gjort meg godt. Jeg har aldri følt at det ga meg noe ansvar, for akkurat den har ikke gitt meg noe ansvar, men det å føle seg ønska det trenger alle og ikke minst når en er adoptert. (Guro)

Å være ønsket var gjentakende i Guro sin fortelling. Hun fortalte det har vært god kraft å vite at hun var som en spesiell og ønsket gave. Guro trakk på den måten frem en positiv side i sin fortelling en positivitet hun kom tilbake til senere i intervjuet og da med en ny refleksjon. Det positive var også det Frode og Eva reflekterte mest over og at det bidro til gode opplevelser som adoptert. Det er interessant med tanke på hvordan de har opplevd seg selv. De beskrev det slik:

Det ble fortalt. Det ble fortalt av mine adoptivforeldre at jeg var adoptert. Jeg ble jo fortalt veldig tidlig at jeg var adoptert. Det vil si at de fortalte det på den måte at jeg ble utvalgt. Så jeg fikk jo vite det på en veldig positiv måte. (Frode)

Jeg hadde jo en, egentlig en fantastisk barndom. Jeg husker jeg ble fortalt det rett før jeg skulle begynne på skolen. Men før det husker jeg at jeg alltid hadde foreldre som var tilstede for meg. Jeg ble jo fortalt det nesten som et eventyropplegg, hvor mamma fortalte at hun ikke kunne få barn og at de ville så gjerne ha det. De fikk hjelp av en lege og kunne reise og hente meg. Jeg syntes jo at det var en fantastisk historie. (Eva)

Både Frode og Eva uttrykte de kjente seg ønsket gjennom positiv forståelse av å være adoptert.

5.2 Bevissthet om tilknytning og identitet som adoptert

I intervjusituasjonen ble deltakerne spurt om tilknytning, tilhørighet i adoptivfamilien og hva identitet betød for dem i denne sammenhengen. For flere av dem ble det noen stille minutter før de uttrykte det de ønsket å dele. De brukte ulike ord for å fortelle sine tanker om identitet.

5.2.1 Fundament og identitet, gener eller miljø?

Anne brukte ordet og bildet fundament, for å forklare hvordan hun har kjent på sitt utgangspunkt som adoptert. At det er såre følelser knyttet til identitet, tilhørighet og å se seg selv i familien. Anne reflekterte og sa følgende:

Da er en inne på hva er biologi og hva er miljø og den der berømte debatten der. Og akkurat den har vært litt sår for meg, fordi man vet ikke. Hvis du har en tallinje så starter noen litt på minus siden, ikke sant. Noen starter på plussiden, faktisk, fordi de har et veldig godt fundament. Og jeg kjenner at fundamentet mitt var litt på minussiden når jeg starta. Og da må du bruke litt sånn mer tid, og det tror jeg gjelder identitet også, altså. (Anne)

Bent fortalte at han har tenkt mye på det med identitet. Han uttrykker at *det har ingen ting med familie, sånne greiner og røtter. Ikke noe med røtter i, har jeg i alle fall. Det starter på en måte her og nå.* I samtalen videre sa Bent at identitet er det han har skapt sammen med kona og barna sine. Kunnskapen om historien etterlater ubesvarte spørsmål, som han ikke tror han vil få svar på når det gjelder sitt biologiske opphav. Etter at foreldrene ble borte, har han også *følt seg mer og mer fjern* som adoptert. Kona har en stor familie og slekt, men han *føler seg knøttliten* i denne sammenhengen. Han reflekterte videre:

[...], jeg tror ikke jeg har fortalt svigermora mi om at jeg er adoptert heller jeg, det er så flaut. Det er så flaut å være adoptert. Svigermor er raus og snill, men jeg har ikke klart å si det. Hvis hun vet så har hun hørt det av andre. (Bent)

Både Anne og Bent trekker frem såre følelser når de beskrev hvordan de har opplevd sin identitet som adoptert. Følelser som har gitt seg til kjenne, knyttet til opplevelsen av seg selv i ulike faser av livet og hvordan det har preget dem. Carina omtalte først identiteten sin som noe *spesielt*. Hun utdypet det og sa *det er veldig spesielt for den er fortsatt noe svevende. Det jeg sier er jo for så vidt at jeg hører hjemme der jeg bor.* Denne forklaringen kommer i forbindelse med at hun fortalte om flere tilknytnings og relasjonsbrudd:

Mulig det er noe med hva kroppen husker, og hva hodet husker. Det er to forskjellige ting, men det har noe med tilknytning å gjøre, tilknytningsteorier og det å på en måte bli møtt med en trygg og kjærlig favn som tar deg imot, og ser etter deg og gir deg det du trenger innenfor de første måneder og leveår. (Carina)

5.2.2 Identitet skapt der en kjenner seg hjemme

Videre fortalte Carina også at hun hadde båret på mange *tanke* og *kjent på følelser* hun ikke fikk snakket med noen om. Det gjorde at hun *ble oppfattet som litt annerledes*, og ikke passet inn noe sted. Som voksen ble det etter hvert et stort behov for å finne ut av historien for å kunne forstå seg selv bedre. Etter hvert kom Carina inn på hvordan hun har kjent på det å være nasjonalt adoptert, hvor *innesluttet* hun har kjent seg, hjelpen hun fikk og trakk sammenligningen til adopterte fra andre land. Hun sa at *«om jeg hadde vært adoptert i fra et annet land, da hadde folk sett. Da hadde jeg fått lov å uttrykke*

meg selv og gi på en måte ord til min historie» (Carina). Carina snakket videre om identitet som mer enn bare å tilhøre sin egen familie. Hun reflekterte over hvordan identiteten blir usynlig for andre enn henne og den nærmeste familien.

Dennis koblet identitet til hvordan han har jobbet seg gjennom historien sin og det han har klart å lage og bygge opp gjennom alle sine erfaringer. Mest av alt er det i den familien han selv har vært med å skape at han har identitet, og sier selv at *der kommer min identitet inn, hundre og femti prosent, med alt jeg har*. Guro uttrykte identitet tydeligst til miljøet og at det hadde *formet* henne og det var der hun hadde *røttene sine*. Hun hadde *i dag både kjennskap og kunnskap og kontakt med biologisk familie, men velger jo miljøet [...]* (Guro).

Frode uttrykte at behovet for å finne mer ut om seg selv kom *mere for meg i voksen alder*:

[...] Det er naturligvis fint også å vite hvem man er, hvor man kommer fra også rent genetisk. Det er det absolutt. Men altså. Identitet kan også være et rent psykologisk begrep, ikke sant. Å føle seg hjemme et sted. Føle seg godtatt, akseptert. Men det er naturligvis også det genetiske. Hvor kommer jeg fra? (Frode)

Eva fortalte at *som en voksen person er jeg preget av det miljøet jeg er oppvokst i og det former jo identiteten min*. Hun koblet det til den kunnskapen hun har om sitt biologiske opphav i dag. Samtidig beskrev hun en så stor *forskjell* på biologisk mor og adoptivmor i hvordan de var som mennesker og at hun i dag har en klar identitet i den familien hun vokste opp.

Eva og Frode snakket om at de *forholdt seg til* at de *ikke visste om noe annet* enn den historien de hadde blitt fortalt, og dermed ble identitet skapt i samspillet med foreldre og annen familie. De sier som voksne at de ikke hadde noe å sammenligne med og at de ikke tenkte over dette i oppveksten. Hun sa videre at adopsjonen ikke var et gjennomgående samtaleemne. «*Vi hadde ikke det temaet oppe veldig mye. Ikke før jeg ble noe eldre og i forbindelse med bursdagen min»*. (Eva)

5.3 Adopsjonshistorien: Elefanten i rommet, en tilslørt historie.

Hvordan adopsjonshistorien ble håndtert i familien tematiseres i dette kapitlet. Deltakerne reflekterer over relasjon og kommunikasjon med adoptivforeldrene omkring adopsjonen i familien og hvordan de opplevde og opplever å etablere og vedlikeholde vennskap. De snakket også om hvordan relasjonene har vært gode, dårlige eller direkte skadelige i kortere eller lengre perioder av livet.

5.3.1 Åpenhet eller stillhet

Da deltakerne beskrev opplevelsen av familierelasjoner, var ikke svarene like entydige. Eva og Frode hadde opplevd å kunne ta opp adopsjonstemaet. De har kunnet spørre om det de lurte på i nærmeste familie. For Eva var det likevel ikke et tema i storfamilien. Dennis opplevde at historien hadde blitt fortalt som løgn. Anne sa hun kunne spørre, men at det ikke var et stort samtaletema i familien. Bent og Carina hadde ikke turte å spørre så mye om adopsjonen, mens Guro uttrykte at det var stor åpenhet hos foreldrene. Da de ble spurt om hvordan disse erfaringene hadde preget dem på ulik måte uttrykte Bent følgende:

Vi tok jo oss ut som en, eller vi så sikkert ut som en vanlig familie. [...] Så merkelig greie da, men man ser jo det, alt det der i etterkant, ikke sant. Den der

laga familien med mor, far og to barn. Mamma fortalte jo på et vis at det har vært litt sånn. For mamma og pappa, jeg tror nok kanskje det med adopsjon var elefanten i rommet. Jeg tror kanskje hun har trodd at det har vært helt åpent om den [adopsjonen], og jeg har ikke turt å spørre om noen ting. Det har egentlig vært veldig, veldig mye bra, kjempe mye bra. (Bent)

Bent fortalte videre om hvordan han ikke skulle trigge noe, slik at det ble en negativ stemning i familien. Han sa at han hele tiden måtte balansere, for at ingen skulle bli sure, at han ga seg selv ansvaret for å sørge for at det ikke ble bråk. Han savnet åpenhet og stabilitet om det å kunne snakke åpent om adopsjonen, hvordan det preget vennskap og utdyper:

Jeg husker selv at jeg var jo så redd for at hvis jeg sa noe om dette her, så ble mamma lei seg. For da..., det ble en påminnelse om at det ikke var helt greit. Det er ikke sånn du buser ut med. Noen gjør det kanskje, men ikke alle. [...], det glei ikke helt forholdet til min adoptivpappa. Det var ikke noe sånn kjemi i det hele tatt, helt totalt forskjellige altså. Og han gjorde så godt han kunne, ikke sant, men jeg vet ikke jeg. Samtidig var det han som ikke ville at jeg og et søsken skulle stå i slekts boka til familien, for det går ikke ann å skrive adoptivbarn. Så han nektet å forholde seg til det. [...] Jeg trakk meg veldig unna vennene mine og var sånn asosial en periode av livet, og hadde ikke noen gode tanker om meg selv. (Bent)

På denne måten beskrev Bent hvordan relasjonene i familien ble knyttet til taushet omkring adopsjonen, mangel på nærhet til en omsorgsperson og hvordan det gjenspeilet seg i relasjoner. Samtidig fastholdt han at mye hadde vært veldig bra tross blanding av savn, tap og en ytre trygghet.

5.3.2 Å kjenne seg annerledes

Anne hadde opplevd en lærer snakke om ulike former for familier og at hun var adoptert i påhør av medelever. I denne erindringen kom hun inn på utenforskap da hun sa: *Så det er jo den der berømmelige litt annerledesfølelser, som litt outsiderfølelsen fordi du var noe annet enn den tradisjonelle A4 familien.* Samtidig reflekterte hun over relasjoner, betydningen av dem og at de på en måte ble *konsekvensen av det manglende fundamentet og selvverdet.* Det å føle at en er verdig å ha gode relasjoner. Anne reflekterte videre over betydningen av gode venner, og hvordan de har vært basen hennes, utenom det familien. Hun uttrykte det slik:

Venner knytter du uavhengig av om du er vokst opp i den eller den familien. Så det har på en måte, jeg tror det blir på en måte mitt. Det er noe jeg har skapt, ikke sant. Jeg har aldri sagt det på akkurat den måten før, så det er litt artig når vi snakker sammen nå. Aldri sett på det sånn, men det kom til meg, ikke sant. Det er sant. Det har jeg faktisk skapt, ja. Det ble litt sterkt. (Anne)

For Carina bar dette manglende fundamentet, som Anne beskrev, mer preg av stadige skifter i miljø, ulike relasjonsbrudd og mangel på kunnskap om historien sin. Hun uttrykte:

Jeg hadde ikke noe peiling på hvor jeg var adoptert fra. Ikke har jeg spurt foreldrene mine heller. De visste lite. Dette har ikke blitt snakket om i det hele tatt. Ja, jeg har tenkt mye på det. Tenk om vi kunne ha snakket om det. Men, samtidig som jeg innser at de skulle ha snakket med meg, så var de som foreldre ikke bevisste på det. De gjorde så godt de kunne. [...] Familien vår har mange

venner og det er tydelig at det er flere som har visst at jeg var adoptert enn det jeg visste selv. [...] Alle de tankene om «Hvem er min biologiske mamma og pappa?», det å bli hørt, det har blitt hos meg. I oppveksten så har det vært fokus på alt en skal gjøre, det en skal engasjere seg i, det en skal få gjort, i stedet for å snakke sammen. (Carina)

Carina hadde opplevd flytting, oppbrudd og gjennom det kjent det vanskelig å få nye venner. Hun fortalte om en lærer som fikk bety mye og som så henne og ga oppgaver etter evner. Likevel sa hun:

Jeg hadde nok ikke så mye venner utenom den faste gjengen. [...] Så å knytte relasjoner til andre gjennom livet, har vært vanskelig. Det er fortsatt krevende og noe jeg har tenkt mye på fordi jeg er knakenes god på den der small talk-en altså. Men knytte meg til en varig relasjon, det er fortsatt ekstremt vanskelig. Det kommer mye grunnlaget som ble lagt ved fødselen. Også har det at en har flere relasjonsbrudd gjort at en havner i den fella at det ikke er noen vits i å knytte nære relasjoner. (Carina)

Dennis mintes at han hadde et godt utgangspunkt hos sin adoptivfamilie og han ble godt ivaretatt. Samtidig har han kjent på manglende evne av å være nær andre mennesker. Han sa det slik:

Jeg har tro på at det oppstår dype relasjoner mellom mor og barn under svangerskapet. Dette påvirker barnet. Hvordan har dette påvirket meg intellektuelt, emosjonelt, trygghet og tilhørighet? Når det gjelder den dype nærheten føler jeg at det er noe som mangler i livet mitt. (Dennis)

Da han mistet en av sine adoptivforeldre tidlig, ble adopsjonen ikke lenger et samtaleemne. Dennis var opptatt av at han på en måte mistet begge sine adoptivforeldre i denne fasen av livet og at det satte sine spor hos han. Han opplevde gjenværende forelder gikk inn i sin sorg og at forståelsen for at barn kan være i dyp sorg, ikke var tilstede. Han sa: *Erindringene i denne perioden er ikke gode og er relatert til det jeg opplevde hjemme. Jeg var ikke god nok, var ikke flink nok på skolen* og det ble sagt han var *ulydig*. Videre fortalte Dennis om hvordan han ble *slått, truet* med å bli sendt bort, trusler om at forelderen ville ta sitt liv og at han ville være årsaken. Dette gjorde at han ofte gråt seg i søvn. Samtidig fikk han en fornemmelse av at noe ikke stemte med historien som hadde blitt forklart omkring adopsjonen, og sa han har *etter hvert fått forståelse av at hans biologiske foreldre levde*. Det var ingen å snakke med om adopsjonen, det som skjedde hjemme, og beskrev redselen han til tider hadde for å gå hjem og uttrykte:

Alle tanker og følelser var stengt inne i meg. Jeg snakket ikke med noen. Naboene spurte om forelderen slo meg. Det benektet jeg. Ingen visste hva som foregikk hjemme. Jeg utviklet mer og mer en tro på at jeg ble behandlet slik fordi jeg var adoptert. Jeg fikk tanker om at det var noe radikalt i veien med mine biologiske foreldre, noe som bokstavelig talt skulle bankes ut av meg. (Dennis)

Dennis snakket videre om hvordan den psykiske volden i relasjonen gikk på uttalelser om utseende. Samtidig som alt dette skjedde var *fasaden viktig* og utad fremstod forelderen som en snill og hyggelig person. Etter hvert sluttet den fysiske mishandlingen, men den psykiske fortsatte. Han sa også:

[...] Hvis jeg skal tenke tilbake på meg selv som barn hadde jeg aldri noen atferdsproblemer på skolen eller ute blant andre eller noen ting, altså. Jeg kan

ikke huske at jeg på noen som helst måte var noe utagerende, ulydig barn. Det var den voksne som beskrev meg som ulydig. (Dennis)

5.3.3 Frykt for å bli forlatt

Der relasjonene i nær familie, periodevis ble både vond og vanskelig for Dennis, var det annerledes med venner. Han sa at han opplevde seg som de andre og hadde relasjoner utenfor hjemmet. Det som derimot preget han, var sin egen forståelsen av seg selv i disse kontekstene. Den fysiske og psykiske volden i nær relasjon, påvirket Dennis både blant venner og i jobb sammenheng. Han forklarte det med at han har lett for «å legge seg flat», fordi han ikke hadde lært seg å si imot andre, bli sint eller protestere. Hvis han gjorde det hjemme, ble han slått tilbake både fysisk og psykisk. Guro kom også inn på det vanskelige i relasjoner, men brukte andre ord. Hun sa det slik: «*Et stadig tilbakevendende tema i mitt liv er frykten for å bli forlatt. Frykten har vist seg på alle mulige måter*». (Guro) Hun fortalte om krangler med venner eller kjærester og beskrev at det var hun som gikk sin vei, eller som gjorde det slutt. Denne frykten kan Guro kjenne litt på også i dag og sier:

Jeg er fremdeles redd for å bli forlatt. [...] Jeg er sosial og blir lett kjent med nye mennesker, men jeg knytter ikke så mange tette bånd. Men selv har jeg alltid lurt på hva det er jeg ikke ser eller skjønner for å bli den som andre vil være venn med. Jeg opplever at jeg mangler noe, men jeg vet ikke hva. Det har vært sårt og vondt. Nære forbindelser vil jeg ha, men jeg opplever at det er vanskelig å få til. (Guro)

Guro hadde ingen direkte utfordringer i relasjon med foreldrene, men kjente seg ansvarlig for familielykken. Hun hadde blitt fortalt at hun var den som alene gjorde familien komplett og dermed alle glade. Det ble aldri sagt noe fra foreldrene som opplevdes som en byrde for Guro, men hun fikk en tidlig forståelse av å måtte oppføre seg på en viss måte, for at foreldrene kunne vise henne frem til verden og ikke minst til de som var skeptiske til adopsjon. Guro fortalte videre om spørsmål foreldrene fikk, om de virkelig turte å adoptere og om de visste hvilke gener ungene hadde med seg. Hun beskrev betydningen det var for mammaen at hun og broren oppførte seg som alle andre og helst litt bedre. Slik at vi kunne fremstå som de praktkeksemplarene vi var.

5.3.4 Å knytte seg til andre

Frode hadde som Carina flyttet flere ganger i løpet av barndommen og koblet det til vennskap og relasjoner. Han reflekterte litt frem og tilbake over hvordan flyttingen på barneskolen bidro til en følelse av mangel på tilknytning, akkurat på venner og kameratstadeiet ganske lenge. Denne opplevelsen sa han nok skyltes mere flyttingen enn at han var adoptert, men at det kan ha en betydning han ikke så den gangen. Han reflekterte mer omkring miljøet han savnet som han mente ville vært et savn uavhengig adoptert eller ikke. Han uttrykker det slik:

Det tok egentlig sin tid før jeg knyttet meg til nye venner i voksen alder. I ungdomsalder knyttet jeg meg til nye venner. Det kom mange så sent som i studietiden. Det er venner jeg fortsatt har tenkt litt på. Så sånn i tidlig ungdom og et stykke inn i voksen alder hadde jeg i grunnen veldig få venner. Nære venner, det kom først senere i livet. Hvorfor det tok så lang tid. Hvorfor gjorde det det? Hadde det noe å si med min egen evner til tilknytning, og hva kommer i så fall den av? Det har jeg tenkt på. [...] Det var aldri noe problem for meg. [...] Og jeg ble jo også akseptert av hele min familie. Både mine adoptivforeldres familie og

både nærere og fjernere slektninger. Jeg hadde i det hele tatt et på alle måter, stor sett i alle fall, et veldig problemfritt liv som adoptert. (Frode)

5.3.5 Familiens hemmelighet

Eva snakket om at adopsjonen og omstendighetene rundt ikke var et samtaleemne i storfamilien. Hun utdypet at det ikke var vanskelig å snakke med foreldrene sine, men at det var sånn *at resten av familien ikke behøvde å vite det [...], men ellers så var det en såkalt hemmelighet i familien. Så vi snakket ikke så mye om det.* I samtalen kom hun inn på at det har vært en god opplevelse og at hun var imponert over *lojaliteten* familien viste ovenfor foreldrene ved *overhodet ikke konfrontere* henne og sier det slik:

[...] nå har jeg lest en del historier om adopterte. Andres historier. Og jeg har jo egentlig ikke helt fatta det hvor de sier at de lider av separasjonsangst og mye sånn, ja, uro. For det har jeg aldri kjent på. Jeg tror forskning opp i gjennom årene har sagt, det har jeg jo lest også, at barn er ganske avhengige av god voksen kontakt tidlig. Og da har jeg fått det. (Eva)

5.4 Når ytre betingelser ikke stemmer med indre opplevelser, kan mye bli komplekst.

Relasjoner og relasjonelle ferdigheter kan synes å ha vært en større eller mindre utfordring gjennom livet. Hva dette har hatt å si for hvordan de har sett og opplevd seg selv, uttrykker de et mer sammensatt og komplekst bilde av erfaringene. Et godt fundament gir et stabilt og forutsigbart utgangspunkt. Å starte med *et manglende fundament, litt på minussiden*, kan som Anne uttrykte gi et bilde av identitet og relasjoner som sammensatte erfaringer og manglende trygge rammer.

5.4.1 Ytre rammer og indre følelser

Fem av deltakernes refleksjoner om å være adoptert var ikke enten positive eller negative, et enten eller. Deres erfaringer knyttet til identitet og relasjoner kan synes å speile en dobbelthet. Denne dobbeltheten ved å være adoptert uttrykte Anne på følgende måte:

Sånn utenfra sett så har jeg vel hatt en veldig sånn, hva skal jeg si, vanlig tradisjonell oppvekst med gode, gode snille foreldre. Ja, trygt og godt og gode venner og greit, liksom. Jeg hadde det godt, men sånn, det er jo på den ytre rammen. (Anne)

Den ytre rammen beskrev Anne som alle mulighetene hun hadde fått og som opplevdes positivt, samtidig ble det en utfordring å svare på hva som var positivt utenom den ytre rammen. Hun sa *det var et interessant spørsmål*, som hun *nesten aldri hadde tenkt på*, ikke *akkurat den vinklingen, fordi man problematiserer jo gjerne alt*. Hun uttrykte det positive slik:

Jeg tenker jo at for meg er det dette livet jeg skulle leve. Det er det her jeg skal være i og oppleve. Så jeg har funnet en veldig ro og trygghet i det. Jeg fikk komme til mamma og pappa og traff alle de menneskene jeg har i livet mitt i dag. Alle de jeg har i dag er jo en konsekvens av det livet jeg fikk, så jeg ser jo masse positivt med det at jeg er adoptert. (Anne)

Deretter kommer hun inn på det krevende og litt vanskelige når hun sier: [...] *Altså, føler deg litt utenfor overalt selv om jeg alltid har vært velkommen overalt. Likevel sitter jeg igjen med den der følelsen å være litt utenfor da, og ikke høre helt til.* Denne opplevelsen av et utenforskap knyttet hun til familien og spesielt i høytidene da de ikke hadde så mye kontakt med resten av storfamilien. En opplevelse av *sårhet*, som også hun *fortsatt kan kjenne på*, som understreker problematiseringen:

[...] Da kommer fort den tanken om at det er noe galt, altså. Du kan fort få en følelse av at det er noe galt med meg, ikke sant. Er det grunner til at jeg er på en måte som gjør at andre ikke vil være sammen med meg? Men så vet jo jeg med hodet mitt, det blir hodet hjerte, at det er jo den situasjonen og de rammen en er plassert inn i. Så jeg vet det jo, men likevel så treffer det noe i følelsene mine. Det er ting jeg definitivt har reflektert masse over og strevet med i voksen alder også. (Anne)

Den vanskelige siden med å være adoptert utdypet Anne videre:

Jeg tror nok og det kjenner jeg når jeg begynner å snakke. Det er nok den indre dialogen. Jeg tror, for de ytre betingelsene har jo vært veldig gode for meg, så det er jo det her litt..., selvværdet, selvfølelsen, det å føle seg annerledes, utenfor, tilknytningsproblematikk, som jeg enda kan kjenne på. Føle seg godt nok. Hvis noe går dårlig så har man gjerne lett for å gi skylden til seg selv, det er noe galt med en selv og ikke situasjonen. (Anne)

Da Bent innledningsvis snakket om oppveksten sa han det har vært *trygt og veldig fint, og litt vanskelig*. Det positive omtalte han som alt faren deltok i på fritiden og hvor god kontakten hadde vært med mor i tenåringstiden, helt frem til hun døde. Han skildret samtidig en familie med svært ulike personligheter og at det kom til uttrykk i den lite nære relasjonelle kontakten. For Bent var det litt utfordrende å si noe om det positive noe han uttrykte slik: *Ja, det er å være ønska da, var jo fra uønska til ønska, kanskje. Også, ja, kan jeg finne noe positivt med det?* Videre kom han inn på et udekt behov han forklarte dette ut fra:

Jeg skulle gjerne ha vokst opp med søsknene mine, det har jeg jo tenkt på. Jeg tør nesten ikke si det høyt, men jeg synes jo det hadde vært fint om jeg hadde fått lov til det. For det er jo noen der som jeg vet finnes og som har vokst opp sammen (sukker). Nei, jeg klarer ikke å finne noe positivt, og det er ikke fordi jeg har det vondt, men fordi jeg kunne hatt det bra et annet sted også. (Bent)

5.4.2 Verken eksotisk eller spennende

Bent hadde møtt sin biologiske slekt og sett hvordan de hadde de sammen. Ønsket om å tilhøre dem kjente han på som positivt, samtidig som det ikke ble som han hadde håpet.

Du er kanskje den siste brikken i puslespillet, men det passer ikke inn. Det er ikke lagt det puslespillet. Det er sånne separate brikker. Så jeg tror det hadde vært godt å vokse opp sammen med dem som du har noe biologi med, tror jeg. (Bent)

Bent fortalte mer om hvordan det vanskelige hadde preget han, hva det har hatt å si og hvilken betydning det har fått for han som person. For det første hadde han opplevd å ikke bli trodd på at han var adoptert og fått høre utsagn som, «*Du må nå være så glad at du har et hus å bo i og noen vil ha deg. Du skal nå bare være glad til*». Etter hvert ble det til at Bent *flyttet langt unna* hjemstedet sitt og har kjent behov for å *stikke av*, noe han *kan finne på å si nå også*. For det tredje hadde han *latt seg behandle litt dårlig, uten å sette ned foten*. Å sette ned foten utdyper har vært vanskelig fordi da tror du at *ingen*

vil ha deg, ingen vil være venn med deg, kjæreste med deg. Han trakk også frem *det å aldri få svar, ikke ligne på noen som vanskelig og at adoptivmor sa at hun syntes så synd på meg og broren min fordi at vi aldri lignet på noen.* Da han snakket om følelsene rundt dette, sa han:

Det er følelsen av skam og skyld altså. Tror jeg kunne tatt på meg skylda for coronaviruset hvis jeg hadde blitt stilt til veggs. Nei, men jeg skjemmes på et vis og det hjelper jo ingen ting. Jeg vet jo at det ikke er noe grunn til det, men den(skammen) sitter så langt inne, altså. [...] Det som står fremst i panna er skamfølelsen, skyldfølelsen og det å ikke være bra nok, det å ikke strekke til. Det er jo masse sånne negative følelser med å være adoptert. Det er ikke noe du går rundt og er stolt av. Kan ikke komme på noe positivt med det egentlig, ikke sånn følelsesmessig, nei, nei.. Det er verken eksotisk, eller spennende eller noe. (Bent)

Bent sa det hadde vært krevende å være adoptert også fordi han har kjent på ubesvarte spørsmål og ensomhet. Noe han uttrykte på denne måten.

[...] den følelsen at jeg hadde visst og kunne vite. Fått svar på alle de spørsmålene jeg ikke turte å spørre om. Alle de rare historiene jeg hadde sluppet å lage meg. Jeg tror jeg har brukt mye energi på tanker rundt det, som jeg gikk med helt alene. (Bent)

Jeg tror det ligger en slags, om ikke akkurat utenforskap, så en sånn følelse å være litt utenfor. [...] Det er den rare følelsen av å skamme seg, ikke være helt ordentlig. Du er jo et plaster på såret, ikke sant. Du vet jo at du er en god nummer to. Det høres brutalt ut, men det er jo sånn. (Bent)

5.4.3 Plasteret måtte av

Tidligere kom det frem at Carina var den av deltakerne som hadde hatt utfordringer både med identitet og relasjoner, både i oppveksten og voksen alder. Da hun skulle fortelle om det positive med å være adoptert, nølte hun ikke da hun sa:

Det er jo rett og slett å ha fått en haug med muligheter. Jeg har sporet opp biologisk slekt, så jeg ser veldig tydelig hva som hadde vært resultatet hvis jeg hadde vokst opp der. Jeg tenker jo at jeg har fått så mye erfaring som jeg kan ta med meg videre i livet. Men det er først i godt voksen alder at jeg har sett det positive i alle de erfaringene. (Carina)

Da hun skulle fortelle om det som har vært mer vanskelig, kom hun inn på *det å håndtere egne følelser, det å på en måte finne sin plass. Jeg slet mye med følelser og redsel for avvising. Det har jeg jeg gjort i mange år og gjør fortsatt.* For Carina var og er det *vanskelig å si pene ting, holde rundt* de hun er glad i. Hun viser omsorg til de rundt seg ved *å gi gaver og andre ting.* Hun har kjent på å være mye sint, at følelsene har *gått i en trakt og så kommet ut i sinne.* Hun fortalte hvordan det vært sånn i mange år og at det har gjort henne *innesluttet.*

Carina valgte som voksen å nøste i sin egen historie. I den perioden hadde hun flere gåturer med sin adoptiv far. Hun beskrev seg selv som *veldig kritisk, til dels sint, spurte og grov,* ønsket svar, fikk noen og reflekterte over hvor ulikt foreldrene håndterte hennes behov for kunnskap om adopsjonen. Der faren så godt han kunne forsøkte å besvare spørsmål hun tok opp, ble det opplevd som avvising hos mor. Carina reflekterte over at begge foreldrene hadde gjort så godt de kunne i oppdragelsen, men at dette var krevende for henne fordi følelsen av å bli avvist har vært veldig vanskelig. På spørsmål

om hun trodde foreldrene var skuffa over at hun rippet opp i noe de hadde satt et plaster på svarte hun:

Ja, kanskje. men det var sånn at jeg var nødt til å rive av det plasteret. Jeg var nødt, for at såret skulle blø litt mer, for at jeg rett og slett skulle overleve. [...] Så kom det et vendepunkt, men jeg måtte jo ta tak i dette selv. Og det har vært bein hard jobbing i mange år. (Carina)

Fra Dennis har vi hørt han opplevde å miste en av sine adoptivforeldre. Det var den forelderen han hadde en god, varm og nær relasjon til. Den andre adoptivforelderen hadde en stor familie og han antok at *de sikkert behandlet han som de andre barna i familien*. Han snakket også varmt om *to tanter han visste var glad i han*. Til tross for dette familiære positive, kjente han *mer og mer på fremmedgjøring, ensomhet og utenforskap*. Han var *adoptert*. Utenforskapet gikk *litt på det fysiske* og forklarte han var *ulik familiemedlemmene og var forskjellig fra dem*. *Så rent utseendemessig skilte jeg meg ut*. Dennis fortalte at den gjenlevende forelderen snakket han ned. Han uttrykte seg slik:

[Forelderen] [...] kritiserte meg fordi et jeg var ustelt eller at jeg ikke var fin på håret. Av og til ble dette sagt til meg og jeg tok det jo til meg. Jeg opplevde denne fremmedgjøringen også med de fysiske forskjellene, for å si det sånn. (Dennis)

5.4.4 En bestilt vare som ikke passet inn

Dennis har opplevd familiære relasjoner som noe av det vanskeligste noe han utdyper slik:

Så det jeg opplevde som vanskelig var altså det at de hadde på en måte bestilt en vare som ikke var god nok, ikke sant. Jeg var ikke god nok. Jeg levde ikke opp til forventningene. [...] Selvbilde og selvfølelsen var lav, jeg tolererte mye og krevde ikke min rett og var kuet. Det gikk veldig utover min egen verdi, selvtillit og selvbilde, hvor mye jeg opplevde meg selv som å være verdifull. Det var mellom barn og voksen at jeg følte det gikk utover min egen verdi som menneske, at jeg ikke var så mye verdt. (Dennis)

Han nevner også sorgen han hadde over å miste den forelderen som stod han nærmest slik:» *Altså den sorgen jeg kan kjenne på i dag det er den sorgen jeg hadde når jeg var liten, som aldri ble bearbeidet*». (Dennis)

Da jeg spurte Dennis om han kunne sette ord på hvordan han i dag ser på det han har opplevd, kom han inn på at han *skulle formes, og dannes til å bli et facadebarn*. Et facadebarn som forelderen *kunne være stolt av*. Denne fasaden som han opplevde forelderen skulle holde utad, gjorde han *overgitt til den voksnes humørsyke måte å være på*. Han fortalte videre om hvordan det kunne *mangle rene klær*, at han *ikke ble passet på rent hygienisk* og sa: *Jeg er sikker på at det luktet av meg av og til. Det var jo en forsømmelse*. Han opplevde seg ikke god nok for forelderens *betingelser*, for å være deres barn. Dennis avsluttet med følgende setning: *«Nei, hvis jeg skal være helt ærlig og realistisk så tenker jeg på det som en barnevernssak. Det synes jeg*». (Dennis)

5.4.5 Historien som bauta og redningsvest

Det positive for Guro var å ha kjent seg som en spesiell og ønsket gave. Og det har vært godt for henne i forståelse av hvem hun er. Det ga henne opplevelsen av å eie sin historie fordi det var stor åpenhet i hjemmet og familien. Det var hun som bestemte til

hvem hun ville fortelle om adopsjonen og at det var greit. Men samtidig som det var en positiv erfaring, opplevde hun at det var *mye som ble lagt på skuldrene* hennes. En erfaring som bidro til refleksjon ettersom hun ble eldre. Hun sa:

Denne historien har jeg blitt fortalt mange ganger, hvor etterlengtet og ønsket jeg var. Den har vært min bauta og redningsvest, men også det motsatte, ei bør på mine skuldre om å oppfylle drømmen om lykke. [...] det er komplisert, og det blir komplisert fordi det er positivt også. (Guro)

Guro fortalte videre om at hun *underveis* i livet fikk forståelsen av at hun er *den som skal gjøre noen andre lykkelig*. Hun utyper: *[...] på den ene siden så kunne ikke mamma og pappa kjenne igjen noen egenskaper i meg, dermed har de foredlet det de så*. På den andre siden fortalte hun om *mye som bare skulle være bra med oss*. Dette kom tydelig fram da hun beskrev hvordan de ikke skulle være *dårligere enn andre barn* og at *ingen skulle si at det var fordi vi var adoptert*:

Så det å være den som både eide historien og som var historien, og som skulle bekrefte historien ble litt mye. Og jeg tror ikke jeg greide å sette ord på det den gangen. Jeg kjente bare at jeg hadde behov for å bare være meg, ikke være noen sin. Det er veldig mye med det her som er veldig dobbelt, rett og slett. (Guro)

Da hun beskrev familie og relasjoner utdypet hun det doble slik:

Det er noe med den dobbeltheten. Jeg er veldig sosial og utadvendt. Ikke redd for å ta kontakt med folk. Men midt oppi alt det der så er jeg alltid alene. Også er det en følelse av at du hører til en familie. Det her er familien min. Det her er mamma og pappa. Men det er ikke det. Det er sorg. Jeg tror det er mer sorgen over alt jeg ikke vet, og vet. [...] Også er den den ensomheten. En sånn indre følelse som jeg tror du, må være adoptert for å skjønne. For jeg går ikke rundt til daglig, eller har gjort det, og tenkt at på at jeg var ensom. Men det var bare meg som hadde den opplevelsen. Og jeg kunne jo ikke si det til mamma og pappa, for de elsket meg jo høyere enn alt. (Guro)

Da jeg spurte Guro om grunnen til ikke å kunne fortelle foreldrene om erfaring av ensomhet sa hun: «*Jeg tror jeg bare oppfattet det som feil. Det var feil, for de hadde jo gitt meg alt. Altså, utakknemlighet*». Guro kjente på å skulle være takknemlig, selv om foreldrene *aldri hentydet* det. Hun bar på en oppriktig positiv takknemlighet for å ha vokst opp i et større miljø uten kontrollerende kår og reell takknemlighet for at hun ble gitt et liv og sa: «*Men samtidig så er det noe med at du skal leve opp til den takknemligheten da, som blir det vanskelige*». Dette komplekse kom Guro også inn på da hun da hun snakket om det å være ønsket. Hun har opplevd seg ønsket av biologisk mor *fordi hun faktisk valgte å gi henne livet og på den måten ikke ble valgt bort*. Hun kunne ikke være hos henne og det har vært en fysisk avvisning, som Guro merket psykisk. Likevel har hun aldri opplevd seg selv som uønsket. Dette komplekse, det vanskelige og gode var en rød tråd i samtalen med Guro. Hun reflekterte over at det var først i voksen alder at det vanskelige har vært mest fremtredende. Samtidig understreket hun at *ting har vært vanskelig før også*, men at *det har blitt adressert det på helt andre ting*. Det handlet om at hun ikke så sammenhengen noe hun utdyper slik:

Og det handler om psykologi, om hjernen, kunnskap om hvordan hjernene utvikler seg. Hvordan vi utvikler oss som mennesker fra vi er babyer. Så jeg tror at jeg egentlig har vært såpass trygg i mye at det ikke har vært noe problem. Men jeg har bare kjent på at et eller annet er feil, men jeg har ikke greid å adressere det, egentlig. (Guro)

5.4.6 Som å trekke vinnerloddet

Kontrastene mellom disse til nå fem deltakerne er stor med tanke på hvordan Eva og Frode uttrykte sine opplevelser. Utenforskap, å kjenne seg annerledes ble ikke nevnt som noe de forbant med adopsjonen. For dem var denne kompleksiteten ikke fremtredende. De hadde en mer tydelig positiv opplevelse av oppveksten. De kommenterte det slik:

[...], men altså jeg føler jo liksom det at jeg var heldigere enn alle de andre. Jeg følte meg ikke særlig annerledes. Men sånn i ettertid så tenker jeg liksom at jeg var jo utrolig heldig. Jeg trakk jo vinnerloddet helt fra starten av (Eva)

Jeg var i grunnen bare glad for at jeg fikk det så godt som jeg gjorde. Og hva skal man si. Det var ikke så mye jeg tenkte på om det, fordi det alltid hadde vært slik. (Frode)

Frode og Eva uttrykte ikke adopsjonshistorien som et komplekst sammensatt bilde. De fremhevet gleden og følelsen av å kjenne seg heldige over oppveksten som adoptert.

5.5 Håndteringen av kompleksiteten mellom ytre betingelser, indre opplevelser, kunnskap om biologisk opphav og profesjonell hjelp.

Deltakerne beskrev varierte erfaringer som adoptert på bakgrunn av forskjellig oppvekstmiljø og ulik kulturbakgrunn. Flere pekte på sammensatte erfaringer med å være adoptert. Hvordan adopsjonserfaringen og det komplekse preget livet utdypet de mer da de fortalte om håndteringen av sin egen adopsjonserfaring.

På bakgrunn av historiene ble deltakerne spurt om de kunne belyse hvem eller hva som har hjulpet og støttet dem i håndteringen av adopsjonserfaringen.

5.5.1 De fikk et barn de ikke kjente

Enkelte deltakere snakket om hjelp de har hatt behov for, hvordan de har fått den eller oppsøkt støtte selv. Noen reflekterte også rundt behov for større åpenhet og mer kunnskap om feltet for de som skal jobbe med anonymt adopterte barn og unge fremover. Anne sa:

[...] Noen er så sterke og klare i seg selv fra de er ganske unge. Jeg tror jeg først holder på å begynne å bli veldig sterk i meg selv nå. [...] Altså, ytre sett vellykka og alt på stell på mange måter. Men inni meg, det å bli ordentlig trygg og god og sterk, tror jeg at jeg fortsatt holder på med [...] fordi jeg har egentlig tilpassa meg mye opp igjennom. Flink, snill pike fordi man er jo redd for at man skal bli forlatt og avvist av adoptivforeldre. [...] Jeg har jo vært gjennom mange prosesser i følelsene mine og tankene mine, snakket både med venner, fagpersonell og alternativ behandling. Jeg føler egentlig jeg har endevendt sjela mi litt, for å på en måte finne litt utav de tingene. [...] Jeg har måttet gå den veien selv og tråkka den veien selv, og liksom virkelig bar jobba masse for de har aldri heia meg frem og virkelig sett hvem jeg har vært, biologisk sett, da. (Anne)

Anne fortalte om en venninne som hadde vært til stor samtalehjelp. Hun hadde i en samtale sagt til henne at foreldrene *fikk et barn de ikke kjente*. Anne forsterket dette da hun sa *de fikk at barn de ikke kjente. Kjente igjen* (Anne). Selv om Anne ikke visste hvordan foreldrene hadde opplevd henne som baby, var dette en god setning for henne. Videre kom hun inn på bearbeidelse, jobben som må gjøres og hva som kan bli resultatet:

Det er ikke noe sånn quick fix fordi det er på en måte så rotfesta i oss det her. Det handler om identitet og opprinnelse, så det er på en måte sånn steg for steg. Kanskje kommer jeg ikke hundre prosent i mål i dette livet mitt heller, men det er jo noe med å forstå ting, hvorfor man reagerer som man gjør når det er snakk om det her med familie. [...] Så jeg tror ennå at jeg holder på å utvikle identiteten min til å bli den jeg skal være. Jeg begynner virkelig å kjenne på hvem jeg er. (Anne)

5.5.2 Rare reaksjoner, behov for hjelp og eget arbeid

Bent hadde dette perspektivet på sine erfaringer:

[...] Jeg var godt voksen før noen fortalte meg at det var lov å si at dette her var komplisert. Så det var jo som en sånn gugge med grønn grøt som kom ut. Så det har tatt mange år å liksom få ut det der da. Jeg har fått noen sånne rare reaksjoner noen ganger. [...] Ja, jeg skulle ønske at noen hadde fortalt meg før jeg ble middelaldrende i hvert fall at det er ikke noe lett dette her.

Videre forteller han at han gikk på en *kjempesmell som resulterte i sykmelding og samtale hos psykiatrisk sykepleier*. Og hvordan det hadde vært bedre om noen hadde hjulpet han å få satt ord på det tidligere. Bent gir uttrykk for at *det er forventet at du skal synes du har vunnet i lotto*. Han mener de som jobber med barn og unge bør gjøres oppmerksom på hvordan følelsen av å være avvist kjennes, og særlig for adopterte er det viktig å bli møtt på det. Bent uttrykte:

Jeg tror rett og slett kunnskap om temaet er viktig. [Å] lære seg hva det her handler om [...] Mye er jo eget arbeid, [...] det er hardt arbeid, det er det. (Bent)

Carina uttrykte:

Oppveksten har i stor grad gjort meg til den jeg er i dag. Også bærer man med seg en biologisk arv. Så jeg ser jo tydelig hva som er biologisk arv og hva som er relatert til oppvekst. Det er ting en kan tenke at dette er jeg litt lei for at har blitt sånn. Det som er gjort er gjort, det får vi ikke gjort så mye med. Det viktigste for meg er å finne ut hvem jeg er og hvor jeg skal og hvor jeg hører til. (Carina)

Gjennombruddet kom da hun måtte vente i flere år på å få profesjonell hjelp.

[...] jeg skjønnte at hvis jeg venter så lenge da ryker jeg, altså. Jeg var så langt nede at jeg vurderte å ta mitt eget liv. Så jeg fant en dyktig behandler som jeg gikk til i lengre tid. Jeg vet ikke hva hun gjorde. Hun har vært helt fantastisk dyktig altså, og kom seg gjennom noe materier her. (Carina)

Gjennom intervjuet fortalte Carina om prosessen som startet og sa:

[...] etter det begynte jo en reise som var tøff, men du verden som det løsnet, ja. Det er ene og alene meg selv som har gjort jobben. Det er kanskje litt av den bagasjen jeg hadde. Jeg hadde så mye i ryggsekken, den var så tung at jeg falt sammen. Jeg måtte få hjelp til å sende bagasjen videre. For jeg har rett og slett

ikke hatt noen å snakke med, om dette. [...] Jeg gikk på en ordentlig smell, men det hjalp meg til å gå helt i dybden å finne ut hvem jeg egentlig er. Jeg er mye tryggere på min identitet i dag enn det jeg var bare for ti år siden. (Carina)

Avslutningsvis reflekterte Carina over hva hun tenker trengs av kunnskap hos de som skal jobbe med barn og unge som bærer en usynlig historie. Hun snakket om hvor lett det kan være å se en *emigrant, som har opplevd mye skummelt*, tenke at han kan sette ord på det vanskelige. På den andre siden trakk hun frem det emosjonelle perspektivet, *de usynlige følelsene barnet ikke kjenner til, klarer heller ikke barnet å sette ord på*.

Carina utyppet dette da hun sa:

Tenk om jeg hadde hatt et team rundt meg som hadde forstått og skjønt og var såpass belest at de kunne hjelpe meg videre med å sette ord på den tomheten jeg hadde. (Carina)

Hun uttrykte også at *et lite barn, med alle sine skader må få lov å sette ord på, tegne eller på annen måte få ut følelsene sine*. Hun beskrev savn av å bli sett, at *noen hadde sett det lille barnet* i henne. Et behov hun uttrykte kunne bli møtt ved at voksne hadde satt henne på fanget, stilt spørsmål og gitt henne *hjelp til å håndtere de følelsene* hun hadde som barn. I lys av sin egen opplevelse som nasjonalt adoptert i tenårene og tidlig voksen sa hun videre:

Tenk om jeg hadde fått noe hjelp da. Da tror jeg verden hadde vært mye bedre de neste tjue åra. For adopterte er helt tydelig i risiko hvis de ikke får hjelp til å sortere følelsene. Tenk om vi kunne fått barnevernspedagoger, lærere, helsetjeneste oppmerksomme på tidlig intervensjon, så kunne man spare samfunnet for mangfoldige tusen kroner [...] Når en etter hvert blir eldre så kommer det til at mange sliter psykisk, med de kostnadene det medfører. (Carina)

Guro trakk frem flere aspekt og sa:

[...] Det mamma og pappa gjorde, til tross for bruddet da jeg var baby, gjorde de vel så rett som det gikk an å få gjort [...] Hvis jeg skal se objektiv på det, så har jeg et bra liv [...] Jeg har mye som er bra i livet mitt. Allikevel er jeg rastløs. Mannen min sier at jeg aldri blir fornøyd. Jeg opplever at det er veldig mye jeg er fornøyd med. [...] Og jeg mangler noen ting, og det handler ikke om de jeg vet er min biologiske familie. Jeg tror det er, i dag vil jeg si det er de tingene som ikke kan repareres. Det er bare et eller annet som mangler [...] Det er ting som skulle ha blitt utviklet som barn, som kanskje ikke har blitt det [...] det skjer jo ting i hjernen, som forskning viser at kan få ganske store konsekvenser. Og det handler om å knytte seg til folk. Det handler om å forstå ting, sosiale koder, masse sånt. Jeg tror de tingene som er vanskelig i livet mitt handler om og kommer der ifra. Hvis det ikke hadde vært ødelagt, så hadde ikke de tingene vært så vanskelig. Og da hadde det gjort livet mitt mye lettere. Og det tror jeg det er mange adopterte som kan kjenne seg igjen i, ja. (Guro)

Guro snakket videre over tilknytning og konsekvensene av varig separasjon fra foreldre. Hun spurte: «*Hva skjer i hodet? Hvordan kan det her vise seg i fremtiden?*». Hun syntes *det hadde vært nyttig kunnskap å ha med seg*. Innsikt hun så betydningsfull for de som jobber med barn og unge, *fordi da kan i hvert fall en rådgiver eller en lærer forstå, om ikke barnet skjønner at det handler om adopsjon, at det her handler om et eller annet i deg*. Dette utdyppet hun da hun reflekterte over egne reaksjoner og hjelpen hun har hatt:

[...] Jeg har ikke fått noe profesjonell hjelp. Jeg har vært til psykolog flere ganger, men av andre grunner. Egentlig så er det det her som har ligget i bunnen for alle de grunnene, men det har jeg ikke skjønt. Dermed så har jeg heller ikke greid å sette ord på det. Jeg har fortalt at jeg er adoptert, men jeg tror ikke jeg har vært til rette psykologen som har greid å catche at «Oi, her handler det om noe annet enn det du har kommet for».

Guro uttrykker ikke ønske om å skylde på psykologen fordi hun da ikke visste over om hun var klar for virkelig å forstå de psykologiske sammenhengene. I samtalen gir hun uttrykk for et behov om at hun *kjenner hun veldig gjerne skulle ha vært og fått snakka med noen, en psykolog eller en psykiater*. Videre sier hun at hun *egentlig ikke har jobba seg gjennom historien. Men jeg har lært meg kanskje mer å leve med det, og at sånn er det bare*. (Guro)

Guro trakk ikke frem spesielle personer som har vært en støtte og hjelp i bearbeidelsen av erfaringene sine. Hun nevnte mammaen, men uttrykte igjen det komplekse i relasjonen. På den ene siden hadde hun *gjort mye bra*, men samtidig hadde hun *også gjort ting som ikke var bra*. Hun eide først sin historie og visste at hun kunne ta kontakt da hun var myndig, men da hun valgte å gjøre det ble adoptiv mor *så fryktelig såret*. Guro mente at *alt* hadde formet henne da hun reflekterte over hva som har gjort henne til den hun er i dag og kom også da inn på kompleksiteten som var hennes røde tråd i intervjuet. Hun sa:

Noen ganger så tenker jeg «Hvem er du?» og «Jeg vet ikke hvem jeg er» [...] Jeg tror at det kristne miljøet har formet meg. Jeg tror at mamma og pappa har formet meg. Jeg tror måten omgivelsene har reagert på meg har formet meg. Jeg tror alt jeg ikke vet har formet meg. Og alt det til sammen egentlig, og mye mer enn det jeg greier å sette ord på nå, gjør at det blir veldig komplekst. (Guro)

Dennis valgte å si det slik:

Jeg begynte å lese utrolig mye, gikk på biblioteket og lånte bøker. Det var en måte å ja, flykte litt fra virkeligheten. Jeg vil ikke for resten av livet bli knyttet opp til mindre god barndom. De første viktige årene var fine. Det var også ting som var positive lyst og lett. Vi må ikke tro at vi skal gå gjennom livet uten motstand. Jeg kjenner litt til røttene mine, men står trygt på egne føtter. Jeg har hatt et godt liv. (Dennis)

Anne opplevde å være underveis med erfaringene. Bent uttrykte mye hadde vært bra, sluttsammen var mest krevende følelser med å være adoptert. Carina hadde hatt det vanskelig med følelser, men god profesjonell hjelp bidro positivt og hjalp å rydde i dem. Dennis erfaring av misbruk skygget over deler av livshistorien, men fratok ikke positivt blick og troen på at fremgang. Guro kjente på kompleksitet. Mye positivt, men også krevende tanker, refleksjoner og vansker i relasjoner. Mye var mer sammensatt enn hun fikk satt ord på.

5.5.3 Behov for kunnskap tross gode erfaringer som adoptert

Eva og Frode hadde ikke tydelige komplekse erfaringer som adoptert. De hadde levd med historien uten særlige utfordringer. Ingen av dem hadde hatt tanker om å finne mer ut av hvem de var biologisk. Da jeg spurte om begrunnelsen for at de etter adoptivforeldrenes bortgang, likevel hadde gjort det, uttrykte Eva at hun hadde hatt en *ide om at adoptivmamma ville bli såret*. Hun var tydelig på at hun *visste hvem hun var* og hvor hun hørte til Det var det *ikke noe behov*. Da hun likevel tok kontakt med

biologisk far opplevde hun *avvisning* og konkluderte med *den kontante avvisningen* som *en bekreftelse*. Hun hadde jeg fått kartlagt situasjonen, men var opptatt av å ha *respekt for andre folks holdninger* [...] Fortell barnet så tidlig som mulig, på nivået det er, hvor de kommer fra. (Eva)

Frode fortalte han *begynte mer og mer å tenke på dette i voksen alder*. Han uttrykker *savn eller nysgjerrighet, å få mer visshet* kom til uttrykk da. Frode klarte på egen hånd å *spore opp sine biologiske foreldre*. Savn etter adoptivforeldrene kan ha utløst prosessen, fordi *da hadde han liksom ingen foreldre lenger*. Han sier han i den forbindelse *tenke hvem er egentlig jeg?* Han fikk kontakt *med den ene siden av biologisk slekt*. Frode følte *det har vært et veldig godt liv, på alle måter*. (Frode)

Da vi avslutningsvis i intervjuet snakket om yrkesgrupper som jobber med barn og unge, sa Frode at han det var viktig disse gruppene *får mer informasjon om dette og får anledning til å sette seg inn i hva adopsjon innebærer*. *Det har vært altfor lite av det sosialfaglige og det pedagogiske som kommer frem*, i arbeid med adopsjon. (Frode)

5.6 Oppsummering av funn

Funn kan tyde på at deltakernes livspuslespill manglet brikken som ga kunnskap om adopsjonshistorien. En brikke uttrykt som behov for å kjenne seg hel. Alle deltakerne hadde funnet denne siste brikken gjennom ny kunnskap om sitt opphav, og ingen ytret anger for å ha søkt sine røtter. Det kunne mer synes som en avklaring som i etterkant bidro til positivt forståelse av seg selv. Å kjenne til hvor en kom fra syntes å være et grunnleggende behov, et behov for bevissthet om eksistensiell identitet for deltakerne.

Et annet interessant funn kan tyde på at det å være adoptert for enkelte også ble erfart som noe tomt og rart. En erfaring beskrevet som opplevd utenforskap, annerledeshet og ikke å høre til. Det kan synes som den manglende puslespillbrikken ble funnet, men ikke passet inn i puslespillet.

Funn peker også i retning at å være anonymt adoptert, hemmeliggjort, uten mulighet til å finne ut av sin historie, opplevdes forskjellig i ulike alder. Slik jeg tolker funnene var det både positive og negative følelser, opplevelser og erfaringer. Alt dette preget livene, uttrykt som komplekst, dobbelt og sammensatt, i større grad enn jeg hadde sett for meg, på tross av sine erfaringer.

Viktig funn belyste betydningen av behov for tidlig kunnskap om identitet, gode relasjoner, forståelsen av det komplekse bildet og viktigheten av profesjonell hjelp og bearbeidelse gjennom livet, som en livslang prosess.

6 Diskusjon

I kvalitativ undersøkelse med fenomenologisk tilnærming, er deltakernes subjektive opplevelser det fremtredende. En slik studie gir ikke svar som omfavner en sannhet for alle. Likevel er deltakernes svar deres sannhet. Problemstillingens utgangspunkt er deltakernes opplevelse av å være adoptert og hvordan det har preget livet. I forrige kapittel ble dette belyst gjennom fire tema. I dette kapitlet har jeg valgt å komprimere disse til tre. Resultatene drøftes i lys av tidligere forskning, teori og videreutviklet modell med bakgrunn i Roszia og Maxon (2019) og Grand (2010) gjennom temaene *Adopsjonshistorien, identitet, tilhørighet og tap, adopsjonens kompleks og håndtering av adopsjonskomplekset*.

6.1 Adopsjonshistorien, identitet, tilhørighet og tap

Modellen til Roszia og Maxon (2019) tar utgangspunkt i en erfart tapsopplevelse av biologiske foreldre. De mener en slik erfaring vil prege livet for de det gjelder og peker på betydning av å jobbe seg gjennom sju kjerneutfordringer en kan oppleve i denne prosessen. For studiens deltakere kunne det virke som erfaringene var litt ulike med tanke på tapsopplevelse. Alle hadde fått vite om adopsjonen i tidlig alder. Et utgangspunkt for forståelsen av seg selv som menneske, og om identitet de har kunnet håndtere og leve med i tidlige barneår. En beskrivelse av at *de alltid hadde visst de var adoptert*, fortalt av adoptivforeldre eller søsken. Ord som *eventyr, takknemlighet* og opplevelse av *å være ønsket* eller *utvalgt* ble trukket frem av Eva, Anne, Guro og Frode i dette perspektivet.

Erfaringen av å miste noen kan på den ene siden være refleksjon av tap. På den andre siden kan det også være en bevisstgjøring av hva de faktisk har fått, slik jeg opplever studiens deltakere presenterer sine historier. De har erkjennelse av at de har tapt, mistet eller gått glipp av å vokse opp med sine biologiske foreldre og kanskje søsken. Men fra å erkjenne det, til å kjenne på avvisning, skam og sorg, var ikke gjentakende for alle sju.

Fem av sju deltakere reflekterte over hvordan adopsjonserfaringen hadde preget dem særlig med tanke på tilhørighet og identitet. Det ble nevnt både *såre følelser* av *å mangle noe* og *mangel på røtter* knyttet til identitet i adoptivfamilien. De såre følelsene gikk i retning av *skyld* og *skam, annerledeshet* og *utenforskap* med tanke på *utseende, egenskaper, interesser* og *ikke å være helt ordentlig*. Noen av deltakerne uttrykte at erfaringene og historien fortsatt innhenter dem, om ikke daglig, så i perioder gjennom livet.

Med Roszia og Maxon (2019), kan en i slike perioder si at enkelte av hjulets eiker har møtt en dump eller stein i veien. Et slikt hinder gjør at bearbeidelsen stopper opp. En kan bli sittende i fastlåste narrativ som hindrer tilheling (Grand, 2010). Med Verrier (2020a) kan en si at slike opplevelser kan gjenkjennes av å holde seg fanget i traumet og tapsopplevelsen uten å kjenne til hvordan en skal håndtere den, når den slutter og ens virkelige jeg begynner. For som hun skriver vil en gjennom livet tilpasse seg, så også identiteten. Hun bruker sommerfugl som metafor for reisen adopterte må gjennom for å kjenne seg hel i og med sin historie. Sommerfuglen må gjennom forskjellige utviklingsstadier fra larve til puppe til endelig en ferdig sommerfugl. Gjennom de tre

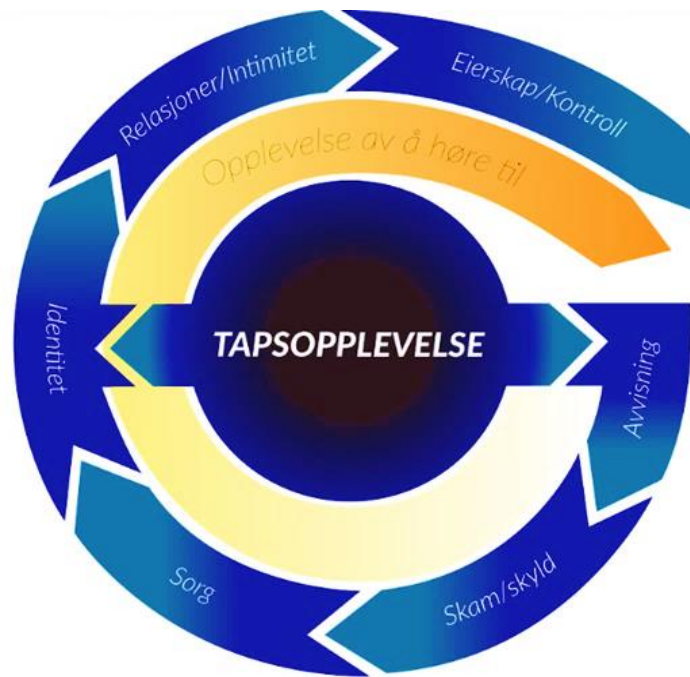
stadiene vil den ha sine utfordringer eller oppgaver. For å overleve trenger larven beskyttelse fra omverdenen på vei til puppestadiet. Først der kan den lukke seg inn i et skall og beskytte seg selv. Inne i skallet skjer forvandlingen som kan sammenlignes med opplevelsen ungdom har, når en verken kjenner seg som barn eller voksen. Larven er ikke lenger en larve, ei heller en sommerfugl, men en transformasjon under utvikling, på vei mot å bli en fri sommerfugl. I lys av dette perspektivet kan det virke som at enkelte deltakere har kjent på denne frustrasjonen i søken etter, og behovet for tilgang på nok informasjon om adopsjonen. Informasjon god nok til å kjenne, bearbeide og forstå sin historie (Grand, 2010).

Verrier (2020a) stiller spørsmål om betydningen av opplevd traume i et av de to første stadiene i utviklingsprosessen som barn eller ungdom. Om dette skjer, mener hun en kan bli følelsesmessig fastlåst i et stadium som vanskeliggjør videre utvikling. Å være i puppestadiet som adoptert i dette perspektivet kan bety følelse av mangelfull tilhørighet da en har to historier å forholde seg til. En biologisk og en som omhandler adopsjonen. I slike tilfeller vil betydningen av bearbeidelse, anerkjennelse og tilheling være viktig for å kunne ta kontroll og kjenne eierskap over historien sin.

To av deltakerne hadde en annen tilnærming til historien. De snakket mer om hvordan livet hadde blitt. De ble adoptert og hadde hatt verktøy nok til å lære seg å leve med erfaringene livet og historien hadde gitt dem. Det var sånn det skulle bli. Følelsen av å være avvist, kjenne på skam eller sorg ble ikke det bærende i deres erfaring. De hadde ingen erfaring med de eikene i modellen, ei heller ga de uttrykk for å sitte i fastlåste emosjonelle opplevelser. Tilhørighet i adoptivfamilien var sterk. Der hadde de sin identitet og uttrykte glede over livet slik det hadde vært, og var. Det gjorde de likevel ikke uinteressert i adopsjonshistorien. Deres utgangspunktet var slik jeg oppfattet mere et behov for å finne siste brikke i livspuslespillet. Et utgangspunkt for bedre å kjenne sin biologiske identitet som kunnskap til eget livsprosjekt, for derav å finne og skape sin egen livsvei (Binder, 2018). De trengte å vite for å forstå.

Jeg har på bakgrunn av deltakernes fortellinger, funn, og utgangspunkt i Roszia og Maxon (2019) sin modell, utviklet en ny. Det er ingen modell tenkt som fasit for alle adopterte, men laget med utgangspunkt i deltakernes erfaringer uttrykt i denne studien. For det andre har det vært viktig å finne studier som omhandler nasjonalt adoptertes erfaringer og opplevelser der deres stemme er bærende.

Med grunnlag i at jeg ikke fant noen norske studier, ble det tatt utgangspunkt i teori og studier fra Danmark, Sverige, Amerika og Canada (Barfoed, 2008; Grand, 2010; Grand & Schiellerup 1984; Gustafsson & Hovöre; 2009, Matwejeff, 2004; Roszia & Maxon, 2019; Verrier, 2020a, 2020b). Disse har utgangspunkt i eget lands historiebakgrunn og forståelse av adopsjon generelt. Det er kun Grand & Schiellerup (1984) som har forsket på anonymt nasjonalt adopterte. Til gjengjeld er deres studie å finne som referanse i litteraturstudien Voksne Adopterte, Identitet og biologisk Slekt (Thierbach, 1995) og i boken Adopterad, Lämnad. Vald. Och sen? (Landerholm, 2003).

Figur 1: Modell etter Roszia og Maxon, 2019. Utarbeidet av Marit Undrum Rein og Hans Olav Rein

Jeg har valgt å benytte Verrier (2020a, 2020b) og Roszia og Maxon, (2019) adopsjonsteoretiske perspektiv i oppgaven. I modellen, laget med utgangspunkt i Roszia og Maxon (2019) valgte jeg å legge til et av perspektivene Grand (2010) har på adopsjon, markert med gul farge.

Det interessante med Grand (2010) er hans forståelse og anerkjennelse av Verrier (2020b). På den ene siden mener han hun har gitt stemme til de kvaler mange adopterte kan kjenne på som adoptert. Samtidig har han utfordringer med hennes forklaring av reaksjonen på tap, og til hennes deterministisk forståelse av det første såret som teori. Han mener det eksisterer ulik forståelse av hvordan denne smerten i atskillelsen fra biologisk mor forstås som tap for adopterte. Når det gjelder modellen til Roszia og Maxon (2019), finner han den mer aktuell. Utfordring i deres modell mener han er knyttet til narrative tema om adopsjon. I den forbindelse bruker han perspektivet [...] «mattering» (Grand, 2010, s. 126) og mener begrepet burde vært inkludert som grunnleggende tema i en narrativ forståelse av adopsjon, for alle involverte parter.

I denne forbindelse tenker jeg «mattering» som viktigheten av å bety noe for andre. Grand (2010) mener de vi betyr noe for vil være opptatt av hvordan vi har det med oss selv, og at vi vil sanse om vi betyr noe for de som er viktige for oss. Han mener vi kan merke de viser interesse for den vi er, hvordan vi har det, føler oss og meningene våre. Beskrivelsen av «mattering» kan også ses som persepsjon på at en til en viss grad, på ulike måter er en viktig og betydelig del av omgivelsene og verden rundt oss. Å kjenne etter hvem en er, hvor en passer inn og samtidig kunne si at en har folk rundt seg som tenker på og bryr seg om hvordan en har det, er viktig. Personer som også kan trenge ens råd og veiledning. Uten opplevelsen av å ha noen som ønsker å dele liv og erfaringer, eller å kjenne seg uinteressant for andre kan beskrives som erkjennelse av å ikke bety noe eller være betydningsfull for folk rundt seg.

Grand (2010) løfter frem tydeliggjøring av å høre til og betydningen det har for selvet, at lite kan oppleves verre enn å kjenne seg uviktig, irrelevant eller som luft for andre. Noen

deltakere snakker varmt om hvordan adoptivforeldre har vært en kai å legge til, mens andre i perioder har kjent på mangelfull omsorg og respekt. Det er mulig enkelte deltakere gjennom slike erfaringer har kjent seg uviktig i relasjon til sine nærmeste, men slik jeg tolker og forstår, har de også hatt god relasjon til minst en av sine adoptivforeldre, noen til begge. De har kjent på foreldre som i større eller mindre grad har vist interesse for dem. Det er de gode minnene som da fremheves.

Modellen viser to veier fra en opplevelse av tap. De som erkjenner, aksepterer og anerkjenner tapet, men som ikke har kjent på avvisning, skyld, skam eller sorg fordi de er adoptert. De er mer opptatt av tilhørighet og identitet, en positiv tilnærming til sin erfaring som adoptert. Det er ikke et opplevd traume av atskillelsen fra mor, slik de beskriver sin reise, fordi adoptivmor eller far har hatt og fylt den rollen til fulle. De er innforstått med livet slik det ble. De mestret, håndtert og fant en vei i de opp og nedturen livet gir. De uttrykte opplevelse av å være betydningsfull, ivaretatt og viktig for omsorgspersonene sine og i storfamilien. I lys av teori kan en si at de har erfart mattering som et grunnleggende tema gjennom livet. Det virker som det har bidratt til opplevelse av glede og sammenheng og mindre av frykt, skyld, sinne og sorg over noe som ikke ble (Grand, 2010, Verrier, 2020a, 2020b).

For deltakerne som omtaler adopsjonserfaringen som tap av identitet, nevnes også opplevelsen av ikke å være ønsket i livet. Bent sier tydelig at han kjenner på både skyld og skam som adoptert, noe han ikke er stolt av, men heller *skammer* seg over. For han er det verken *spennende* eller *eksotisk*, for skamfølelsen over *ikke å være bra nok*, ikke strekke til, stikker dypt. Det var for Bent ingen *lottogevinst* å være adoptert. For han har det vært krevende å forholde seg til historien og livet som adoptert. Hos adopterte med erfaringer slik Bent beskriver kan det synes som om prosessen i perioder stopper opp, og ifølge teorien trenger å bearbeide ulike erfaringer i historien. Kanskje har en ikke fått hjelp god nok underveis i livet til å finne seg selv med de erfaringene en har (Grand, 2010; Roszia & Maxon, 2019; Verrier, 2020a). Eller kanskje har en gjennom livets utvikling ervervet ny kunnskap og forståelsen av adopsjon, som igjen trengs å bearbeides.

Det som synes å skille deltakerne noe mer var opplevelsen av vennsapsrelasjoner. Anne, Eva og Dennis snakket om vennskap med positivt fortegn. Eva har hatt gode venner vart fra barneår frem til i dag. Anne beskrev at hun fikk lett kontakt med andre mennesker og hadde venner på ulike arenaer. Hun trakk frem betydningen av vennskap som trygt og godt, der hun kunne snakke om sine opplevelser og erfaringer som adoptert. For begge var vennskap bygd på fortrolighet og tillitt (Spurkeland, 2020).

Dennis kjente han kunne være seg selv sammen med venner og tenkte ikke på seg selv som annerledes ute blant venner, men at selvforståelsen kunne bidra til at relasjoner i enkelte sammenhenger opplevdes vanskelig. Det begrunnet han med erfaringer fra hjemmet og hvordan han kunne kjenne seg *kritisert* og ikke levde opp til *forventningene* som adoptert. Erfaring som preget egen opplevelse av *egen verdi*, *selvtillit* og *selvbilde*.

Noen nyanser og variasjoner kunne sees mellom erfaringene til disse tre og det Bent, Frode og Guro opplevde. De vektla å ha få gode nære venner, men hadde ulik opplevelse av seg selv og sin erfaring omkring relasjonene.

Der Bent opplevde å ha nære venner som han i perioder valgte å trekke seg unna, kjente Frode savn etter sine venner da han flyttet som barn. For Frode ble det i ungdomstiden vanskelig å knytte nye relasjoner og han var mye alene. Likevel kopler han ikke savnet

av venner til bakgrunnen som adoptert, men heller at han flyttet fra de han hadde hatt. Gode nære vennskap knyttet han større grad som voksen. Guro hadde ingen utfordringer med å bli kjent med eller omgås andre. For henne hadde det vært lett å få kontakt med folk, men hun knyttet sjelden *tette bånd*. Hun hadde og har noen få nære venner, ønsket og ønsker seg gode relasjoner, men syntes det var og fortsatt er vanskelig å etablere. For henne var redselen for å bli forlatt det vanskelige i relasjoner. En frykt hun beskriver *har vist seg på alle mulige måter* og som hun kunne kjenne på også i voksen alder. Carina var den som hadde hatt størst utfordringer med vennskap og relasjoner gjennom hele livet, også i dag, til tross for gode samtaleferdigheter med mennesker hun møter.

Våre tidlige relasjonelle erfaringer former i stor grad hvordan vi forholder oss andre og oss selv. Videre kan det kunne gi opplevelse av trygghet og bidra til selvstendighet slik at en våger å være nær medmennesker. Slik danner relasjonene på en god måte erfaring av å kjenne oss verdsatt, elsket og akseptert. Men også om vi er i stand til å ha nærhet, verdsette og elske andre. Vi blir født med en genetisk ryggsekk med både egenskaper og ferdigheter. I tillegg til disse bærer vi også ulik grad av sårbarhet for påkjenninger, uro og stress. Hvordan vi opplever oss selv vil gjenkjennes i hvordan en speiles av andre. Dersom nærhet uteblir, forsvinner også forståelsen av aksept og en tvinges til å tilpasse seg for å få regulert følelsene (Wennerberg, 2010/2011).

Relasjonell kapital forstås som lærte sosiale ferdigheter i møte med andre. Det kan synes som om deltakerne i større eller mindre grad har fått med seg erfaringer av gode relasjoner. De har alle hatt en eller flere de kan omgås i nær relasjon, men de har hatt ulik opplevelse av hvordan etablerte relasjoner er tatt vare på, vedlikeholdt og opprettholdt gjennom livet. Dette kan kanskje speiles tilbake til hvordan opplevd relasjon med adoptivforeldrene. Erfart taushet, mangel på kommunikasjon og åpenhet om adopsjonen, kan ha bidratt til mangel på positive samtaler, etablert tillitt til adoptivforeldrene, som igjen har preget dem i andre relasjoner.

Tilliten mellom mennesker er ikke konstant. Den vil kunne prøves både i familier, på jobb og i vennsapsrelasjoner (Spurkeland, 2020). Ser en til Wennerberg (2010/2011) handler barns behov for tilknytningspersoner om å bli ivaretatt av personer som gir trygghet, anerkjennelse og opplevelse av å være elsket. Slik deltakerne forklarer opplevelser av identitet, tilhørighet og relasjoner, kan det synes som erfaringer og opplevelser har gitt større eller mindre utfordringer gjennom livet.

6.2 Adopsjonens kompleks

I psykologisk forståelse betyr kompleksitet noe sammensatt, uoversiktlig eller innviklet. Et problem eller utfordring som vanskelig lar seg løse med en gang (Eilertsen & Zawadzka, 2023). En slik sammensatt, uoversiktlig og innviklet tilværelse ytret deltakerne som kompleks. Den ytre rammen og den indre opplevelsen stemte ikke alltid overens, en tosidighet fem av informantene beskrev. Denne tosidigheten kom frem da de forsøkte å forklare oppveksten sin. Rammene lå til rette for at de skulle ha en god oppvekst. Likevel hadde de en opplevelse eller følelse av at noe var annerledes. Følelser de ikke klarte å sette ord på som små. En opplevelse av *noe som manglet*.

Denne mangelen kom frem da de snakket om ytre rammer. På mange måter kan en si at historien har blitt en del av dem selv, deres habitus (Aagre, 2013). Fortellingen fortalt som barn har blitt til kroppsliggjort erfaring som voksen, når de beskriver opplevelsene og tankene om det å få kjennskap til å være et adoptert barn. En ramme som var på stell. Det ytre var i orden, men det indre, opplevelsen av seg selv, stemte ikke alltid med

terrenget rundt. Denne erfaringen hadde preget flere av deltakerne og bidro til et dilemma. På den ene siden hadde de fleste en god start på livet. De hadde det godt materielt, flere kjente på tilhørighet i familien og slekta, samtidig som det å bære en historie om lykke ble krevende for enkelte.

Deltakerne reflekterte kompleksiteten i lys av kunnskap de fikk om historien og foreldre som ikke hadde skjult at de var adoptert. Selv om de opplevde informasjonen positiv, hadde de ulike opplevelser av den videre erfaringen om åpenhet omkring tema. De uttrykte ikke en sammenheng mellom mangel på åpenhet og relasjon med foreldrene generelt, og hvordan det preget adopsjonshistorien spesielt. Likevel skiltes det mellom positiv opplevelse av tilgjengelig informasjon om adopsjonen, nærhet og omsorg, og samtidig en erfaring om at temaet ikke skulle snakkes om, men bare være en naturlig del av virkeligheten.

Det kom tydelig frem i refleksjonene til Anne, Bent, Carina og Dennis. De har ikke en opplevelse av å kunne snakke, åpent, nært og grundig om adopsjonen med begge adoptivforeldrene i oppveksten. Historien ble mer eller mindre lagt lokk på. Det var krevende å skulle være den som tok opp tema i frykt for å såre adoptivforeldrene. I denne sammenhengen ble takknemlighet løftet frem av flere av deltakerne. De opplevde at de på den ene siden skulle være takknemlige for å ha blitt adoptert, samtidig som de kjente på komplekse erfaringer og følelser. Å leve opp til denne takknemligheten var for flere det vanskelige (Verrier, 2020a, 2020b).

Carina beskrev og uttrykte et spekter av følelser knyttet til spørsmål om adopsjonen i oppveksten da hun valgte å søke sine røtter i voksen alder. Hun undret seg over adoptivforeldrenes ulike måte å møte hennes spørsmål. Det ble komplisert å forholde seg til empati og forståelse fra den ene og tristhet fra det andre. I denne situasjonen opplevde Carina som å bli *avvist*. Det ble ikke rom for alle hennes tanker og følelser, spørsmål og undring. Disse erfaringene og opplevelsen av avvisning hadde for Carina vært krevende prosesser.

For Eva, Frode og Guro var det annerledes, selv om de har ulike nyanser i beskrivelsen av relasjonen til sine foreldre. Eva hadde ikke kjent på manglende tilknytning hjemme, Frode opplevde seg inkludert og akseptert i hele slekta, mens Guro hadde erfart åpenhet som gjorde henne trygg, men som også ga et ansvar om familielykke, som tynget. Mangel på åpenhet kan skyldes flere aspekt. Det ene er hvordan samfunnet og lovverket stilte seg til adopsjon på den tiden deltakerne var barn og ungdom. Det andre er adoptivforeldrenes egen håndtering og hvorvidt de hadde bearbeidet sin egen tapshistorie. Det tredje kan være slik deltakerne selv beskriver, en gjensidig mangel på åpenhet mellom foreldre og barn som bunner i uvisshet om hvordan den andre part vil oppleve å samtale om tema (Roszia & Maxon, 2019; Verrier, 2020a, 2020b).

Eva og Frode fortalte om positive erfaringer av hvordan historien ble omtalt og hvordan gode opplevelser formet dem som individ i oppveksten. Eva kjente på følelsen av å ha vært heldigere enn andre og at hun fra starten hadde trukket *vinnerloddet*. Frode uttrykte at han hadde fått historien sin fortalt på en måte som gjorde han kjente seg *utvalgt*.

I lys av modellen (se figur 2) kan en tenke seg at Eva og Frode ikke hadde kjent på avvisning, skyld, skam eller sorg (Roszia & Maxon, 2019). Likevel var de interessert i å vite om bakgrunnen sin, finne ut hvem de var, hvilke gener de bar og hvordan historien deres hadde startet. De uttrykte ikke et opplevd kompleks i denne sammenhengen.

Gjennom historien hadde de lært seg hvordan deres verden var, akseptert den og kjente på god tilhørighet, identitet og gode relasjoner i kjernefamilien. De syntes livet hadde vært godt på alle vis og at de på mange måter opplevde seg heldige og hadde trukket *vinnerloddet*, slik Eva uttrykte det.

For de resterende fem deltakerne var utsagnene noe mer samstemt i opplevelsen av kompleksiteten som anonymt adoptert. Det fantes både *positive* erfaringer og *såre, krevende* opplevelser. Billedlig kan en si at Anne, Bent, Carina, Dennis og Guro hadde erfaringer av kompleksitet som en svingende pendel mellom disse doble erfaringene. De pendlet mellom positiv identitetsnarrativ og varierende relasjonell erfaring i familien og blant venner. Synliggjort gjennom beskrivelsen av gode fine ytre rammer og indre sammensatte følelser.

Å være anonymt adoptert, kjent for noen, som å være *annerledes, litt på utsiden og følelsen av ikke å passe helt inn*. Det bidro til en mer uviss tilværelse. En uforutsigbarhet til tross for at de ikke manglet noe materielt. Der foreldres utgangspunkt om åpenhet omkring adopsjonen ikke ble tilsvarende fulgt opp, bidro til taus kommunikasjon og unnvikelse for barnet, ungdommen eller den voksne adopterte. Dermed unngikk de samtaler om det krevende og vanskelige, og bar sine komplekse erfaringer og følelser alene. En unngåelse som til syvende og sist bidro til et dilemma som adoptert.

Den positive fortellingen opplevdes mer utfordrende å håndtere, uavhengig av alder. Det positive kunne også kjennes negativt. I prosessen å oppdage og skape seg selv, kunne manglende samtaler om adopsjonen være en barriere for videre utvikling av identitet (Binder, 2018). Sett i lys av teorien til Roszia og Maxon (2019) kan kanskje opplevd kompleksitet knyttes til hindringer som stopper bearbeidelsen, men det kan også hende fastlåste emosjoner og tankemønstre forsterker kompleksiteten (Verrier, 2020a, 2020b). Sett i et slikt lys er det interessant med tanke på hvordan analysen synliggjør deltakernes narrative forståelse av seg selv (Grand, 2019). En opplevd identitet som adoptert fortalt av foreldre og andre personer, som de bar med seg på ulikt vis.

Adopsjonsfortellingen ble for noen av deltakerne med årene mer krevende å forholde seg til. De fikk etter hvert en forståelse av hva adopsjon var og hadde ikke tilgang på mer informasjon enn den de hadde fått av foreldrene. Behovet for å vite mer om seg selv vokste frem, tross alle mulige gode økonomiske og materielle rammer. Ønsket om mer innsikt, kunnskap og forståelse av hvem de var ble fremtredende gjennom livet. Det ble uttrykt behov for å kjenne til hvilke gener en bar med seg og om en lignet noen. Behov for å justere sin egen oppfatning av identitet, og hvordan en passer inn i familien og fellesskapet med andre (Binder, 2018). Summen av ønsker og behov, gjorde at alle deltakerne på et tidspunkt i livet tok kontakt med offentlig forvaltning, for å søke sine røtter.

Tre av sju tok kontakt mens adoptivforeldrene levde. To av de tre erfarte at det såret den ene eller begge adoptivforeldrene, og delvis vanskeliggjorde kommunikasjonen med foreldrene. Den siste av disse tre uttrykte at kontakten ble gjort i ung alder, men oppga ingen videre begrunnelse. Fire ventet til adoptivforeldrene var døde før de fant sine biologiske røtter. Tre av dem ventet fordi de trodde det ville såre foreldrene. En tenkte først på at det kunne såre foreldrene i etterkant. To av de fire hadde ikke kjent behov for å finne ut mer før i godt voksen alder. En uttrykte at det var noe som ikke var lett å gjøre og usikkerhet på foreldrenes reaksjon. Den siste pekte på mulig avvisning av biologisk forelder, som hinder for å søke etter resterende slekt. Kompleksiteten kom ikke til syne kun i erfart kunnskap om adopsjonshistorien, men også i det videre arbeidet med

å søke sitt opphav og hvordan de passet inn i det helhetlige bilde av familie og slektskap (Binder, 2018).

Sammensatte opplevelser og følelser slik deltakerne uttrykte som komplekse, både positive og negative ble et dilemma slik jeg forstår det. Om det er opplevelsen av tomhet, savn, tap eller sår etter biologisk mor, mangel på kunnskap om fødeforeldres historie og vilkårene for adopsjonen, eller forhold og opplevelser i adopsjonsfamilien som har hatt påvirkning for egen selvforståelse, selvfølelse og levd liv, er det ulike erfaringer om hos deltakerne. Men det er ikke til å komme utenom denne erfaringen av en tosidighet som krevende, vanskelig, altoppslukende, energitappende, men også som god, fin og avklarende tilheling på samme tid.

Deltakernes opplevelser knyttet seg ikke noe fast og bestemt. Det var ikke enten eller, enten noe positivt eller negativt slik jeg først hadde sett for meg. Historiene inneholdt et både og, begge deler. En erfaring som for enkelte ikke var satt ord på før i intervjusituasjonen. Å være anonymt adoptert innebar for deltakerne en historie preget av tanker om dobbel identitet. Det i seg selv ga følelse av noe fint og godt, men også noe sårt og vanskelig som de har båret, stått i og håndtert gjennom livet.

Ser en deltakernes adopsjonsopplevelser i lys av resiliensteori har flere med seg erfaringer som har fått konsekvenser for livet og helsen. Både stressrelaterte erfaringer, opplevelse av påkjenninger og hvordan de har måttet å tåle disse. Det er kjernen i å være resilient, hvordan en håndterer situasjonen (Aarnes, 2021). Noen deltakere uttrykker sterkt adopsjonserfaringen som negativ for dem i større eller mindre grad gjennom livet (Aven, 2019). Andre har motsatte tanker, følelser og opplevelser.

Ser en til adopsjonsteoriens aspekt om opplevelse av tilknytningsbrudd og derav stressrelatert erfaring å bli tatt fra biologisk mor (Verrier, 2020a, 2020b), eller til opplevelse av risikoutsatt erfaring (Kvello, 2016), har deltakerne ulike refleksjoner på dette. Det stemmer med Rutter (2007) som sier det ikke finnes en type resiliens eller risiko, men at det kan variere fra person til person. Han mener mennesker kan reagere ulikt på miljøbelastninger. Ulik reaksjon kan gjenspeiles på bakgrunn av genetisk sårbarhet og derav ulike motstandsdyktighet i møte noen typer farer, men ikke til andre.

Borge (2021b) understreker dette når hun beskriver mulig sammenheng mellom gener og miljø. Miljøet kan skru på eller av genetisk sårbarhet og styrke. Hun mener en ved å forstå samspillet mellom gener og miljø også bedre kan forstå sammenhengen mellom dårlige erfaringer og utfall. Ser en Dennis sin historie i dette perspektivet, vil en kunne si at hans genetiske sårbarhet i styrke ble skrudd av blant venner, mens den i større grad ble skrudd på i hjemmet. Selv uttrykte han erfaring av fremmedgjøring både fysisk og mentalt i familien preget han og formet han i relasjon med andre. Likevel var det opplevelsen av trakassering, sinne, fysisk og psykisk vold i hjemmet som preget hverdagen som barn og ungdom. For Dennis ble hans styrke å finne i litteraturen og bøkernes verden.

Deltakerne hadde erfaringer av risiko og beskyttelsesfaktorer i oppveksten. Sett utenfra kan en kanskje si at beskyttelsesfaktorene har vært det gode fundamentet og de ytre rammene som startet i adopsjonen. Risikofaktorene har tydeligere vist seg i relasjoner mellom en eller begge av adoptivforeldrene og følelsen av kompleksitet knyttet til å være adoptert. Om en se til Werner (2020) og tanken om å kunne bevege seg mot normal utvikling, til tross for vedvarende og lite gunstig oppvekstmiljø, vil en for flere av

deltakerne se at det har vist seg å være tilfelle. De har klart seg tilsynelatende godt i en kompleks, sammensatt tilværelse.

6.3 Håndtering av adopsjonskomplekset

Når et menneske har erfaring som anonymt adoptert, hemmeliggjort, uten mulighet til å finne ut av sin historie, kan det oppleves forskjellig i ulik alder (Gustavsson & Hövre, 2009). Funn tyder på at de fleste deltakerne levde godt med sin adopsjonserfaring i starten av livet. Endringene kom etter hvert som de ble eldre og forstod mer av hva adopsjon betød. Erindringen av hvordan de ble tatt imot av storfamilien, venner og samfunnet ble av de fleste deltakerne uttrykt som komplekst, dobbelt og sammensatt.

Å kjenne på komplekse følelser i denne sammenhengen var noe de fleste deltakerne beskrev. Følelser de fikk når de ikke kunne snakke om adopsjonen, ikke ville spørre om den, eller turde å spørre, faktisk. Adopsjonen ble ikke snakket om. Den ble fortalt som barn og utelatt videre hos flere av informantene. Barnet, ungdommen og den voksne spurte ikke fordi det sanset en sårhet hos foreldre når tematikken kom på banen. For å kunne heles trenger en å eie, håndtere og til en viss grad kontrollere adopsjonshistorien. Det krever åpenhet i familien, samfunnet og lovverket. I barnets nærmeste mikrosystem, familien, erfarte flere av deltakerne at kun deler av adopsjonshistorien ble omtalt (Bronfenbrenner, 2005; Sharon & Roszia, 2019; Verrier, 2020a, 2020b).

Når en ikke har tilgang på den informasjonen en trenger i sitt nærmeste mikrosystem, vil det være naturlig å søke hjelp i andre mikro-, meso- og eksosystem. Ser en til Bronfenbrenners modell vil det være makrosystemet som viser til overgripende strukturer, politiske tradisjoner og endringer i lovverk. Disse overgripende strukturene er nedfelt i underliggende system og derav kunne få en indirekte påvirkning på barn og unges utvikling. For adopterte betyr det lovverket bestemt i makrosystemet vil få direkte påvirkning for hvordan de resterende systemer anvender lovverket (Bronfenbrenner, 2005).

Lovverket gir adopterte mulighet å søke statsforvalteren om innsyn i dokumentene om adopsjonen fra fylte atten år (Adopsjonsloven, 2017, § 39). Alle deltakerne i studien hadde benyttet denne muligheten. Flere uttrykte økt kunnskap og innsikt om biologisk opphav og historien som bidro til adopsjonen. Tre av sju hadde truffet den ene eller begge av sine biologiske foreldre. For to av disse ble det kun et møte, uten særlig kommunikasjon. De fikk sett hvem som var deres biologiske opphav, men av ulike grunner ble det ingen samtale omkring omstendigheten for adopsjonen. Fire hadde ventet med å ta kontakt av hensyn til adoptivforeldrene. Det resulterte at de ikke fikk møtt sine biologiske foreldre før de døde. Likevel fikk de møtt andre familiemedlemmer som halvsøsken, tanter, onkler og søskenbarn.

Gjennom kontakten med utvidet slekt fikk deltakerne erfaringer omkring genetisk arv, miljø og identitet. For flere ble dette gode øyeblikk, noen fikk utvidet sine mikrosystem i en utvidet slekt. På den andre siden opplevde enkelte deltakere kontakten med gjenlevende slekt ikke nødvendigvis ble så enkelt. Adopsjonshistorien forble deres egen. De kunne kjenne igjen deler av biologisk utseende og de opplevde seg i stor grad velkommen.

Samtidig ble det også en erkjennelse av at en ikke kom til å passe helt inn. Den biologiske familien og slekta hadde sitt liv og sin historie. En historie der den adopterte enten ikke hadde vært omtalt, var en godt skjult hemmelighet, eller halvsøsken som

visste, uten muligheter til å spore opp en søster eller bror. I starten av nye bekjenskaper ble det lett en nysgjerrig kontakt, som flere opplevde kunne vannes ut med tiden. Denne erfaringen omtaler Bent klarest da han uttrykte siste [...] *puslespillbrikken manglet, ble funnet, men passet ikke inn*. Han fikk ikke den gode relasjon til sine halvsøsken som han sårt ønsket, og opplevde seg etter hvert mer og mer fremmedgjort som adoptert. Han bar sine erfaringer videre uten flere av de svarene han ønsket seg. Det ble etter hvert krevende, og han trengte etter hvert hjelp til å komme seg videre i livet med adopsjonshistorien som en del av bagasjen (Sharon & Roszia, 2019; Verrier, 2020a).

Verrier (2020a, 2020b) skriver om betydningen av bearbeidelse. For det første mener hun det er viktig å kunne møte biologisk mor for å lege det første såret og derav finne frem til trygghet i hvem en er. For det andre mener hun bearbeidelsen er avgjørende for ikke å bli sittende fast i fastlåste mønstre, følelser og eventuell offerrolle. Hun viser til bokas idéer, men også til andre former for profesjonell hjelp, uten å angi fasit. I den forbindelse skriver hun at kroppsliggjort erfaring og reaksjon på tilknytningsbrudd kan gi ulikt utslag. De kan etterligne personlighetsforstyrrelser hjelpeapparatet misforstår og derav får adopterte feil oppfølging (Verrier, 2020a). I lys av deltakernes erfaringer trenger dette møte med biologisk mor ikke å stemme.

De fleste av deltakerne i studien møtte ikke biologisk mor og de som gjorde det ga ikke uttrykk for den opplevde tilhelingsprosessen Verrier (2020a) omtaler som viktig. Derimot opplevde både Anne og Dennis, slik jeg tolker det, som en bekreftelse på å være uønsket eller at forståelsen for adopsjonen ble tydeligere. Slik sett vil det tapte eller en tapsopplevelse synliggjøres og et eventuelt behov for å bearbeide erfaringene tydeliggjøres (Roszia & Maxon, 2019). Hvordan denne bearbeidelsen skal starte opplever jeg mer uklart beskrevet i litteraturen. For hvordan kan en bearbeide noen en ikke helt vet hvordan en skal tak i. Det er greit nok med modeller å jobbe ut ifra, men det kan være viktig med profesjonell hjelp i denne prosessen.

Verrier (2020a) peker på interessante aspekt å reflektere over. Det første er behandleres manglende kunnskap om adopterte, deres erfaringer og hva det kan medføre av tap. Det andre er hvordan tilknytningsbruddet kan gi utslag i ulike reaksjoner adopterte ikke helt forstår selv. Om det profesjonelle hjelpeapparatet i mesosystemet (Bronfenbrenner, 2005) uttrykt i velferdstjenester som barnevern, pedagogisk psykologisk tjeneste eller leger, ikke vet, har lært eller fått nok kunnskap om adoptertes erfaringer, hvordan vil de se, møte forstå og anerkjenne den adoptertes erfaringer uten å sette deres reaksjoner i «bås» med andre psykologiske diagnoser.

Det Verrier (2020a) beskriver som feildiagnostisering, uttrykker Roszia og Maxon (2019) som mangel på kunnskap om adoptertes tapsopplevelse. Alle som taper noe vil derav kunne kjenne på traume, avvisning, sorg og skam, og mulig trengte hjelp til å bearbeide tapet. Både Carina og Guro forteller ganske inngående om egne prosesser i møte med helsevesenet når livet ble tungt, krevende og tidvis vanskelig. Begge har benyttet seg av lege og psykolog.

Der Carina opplevde en fastlege som tok henne på alvor opplevde også Guro en trygg og god fastlege, men som ikke tok tak i hennes tanker om adopsjon. I refleksjonen over alle gangene hun benyttet psykolog av andre grunner, nevner hun at adopsjonen lå i bunnen for alle grunnene. På den ene siden var hun opptatt av behandler ikke klarte å fange opp hva hun strevde med. På den andre siden reflekterte over at hun kanskje ikke forsto behovet for hjelp selv heller, men sa tydelig at det:

[...] «*mangler stoff om oss, vi finnes ingen plass. Vi finnes jo, men det er opp til oss selv å bli synlig. Så det er ingen som kan skrive bøker om oss, for vi sees ikke vises ikke og finnes ikke. Ingen kan merke det liksom, med mindre vi sier det selv*». (Guro)

Videre var Guro opptatt av behovet for å kunne snakke med psykolog eller psykiater som har kunnskap om adopterte og deres sammensatte komplekse erfaringer. Hun er opptatt av tilknytning, brudd og hva det har hatt og si for henne. Hun erkjenner mangel på bearbeidelse av adopsjonshistorien, at hun har lært seg å leve med den, men at hun fortsatt kan trenge hjelp til å forstå egne usunne reaksjonsmønstre for bedre å forstå seg selv.

Carina erfarte lang ventetid i det offentlige hjelpeapparatet og valgte å benytte privat psykolog. Hun var så langt nede at det var nødvendig for i det hele tatt å *overleve* som hun selv sa. Gjennom hjelp fra psykolog fikk Carina hjelp til å sortere, bearbeide og tilheles med sin historie. En prosess som tok flere år, en *tøff reise* som var nødvendig. I etterkant undrer hun seg over hvor lang tid det i utgangspunktet var ment å ta før hun kunne få hjelp. Det Carina løfter frem er hjelpen på mesonivå (Bronfenbrenner, 2005). Hun er opptatt yrkesgrupper som barnevernspedagoger, lærere og helsetjenesten må være oppmerksomme på tidlig intervensjon med tanke på adopterte som barn og unge i risiko. Carina snakker om egen erfaring når hun mener det er bedre adopterte får hjelp tidlig i livet enn at de skal vente til de blir eldre med å ta tak i prosessen.

I et humanistisk rådgivingsteoretisk perspektiv kan det synes som at Carina på den ene siden møtte en psykolog med egenskaper som bidro til opplevelse av anerkjennelse og respekt. På den andre siden erfarte hun hjelpen som positiv. Hun ble møtt, sett, og verdsatt for den hun var med sin opplevelse og erfaring. Carina uttrykte at noe ble tatt tak i og at hjelpen ga verktøy til å håndtere livet i etterkant av behandlingen (Johannesen, Kokkersvold & Veder, 2020; Vogt, 2016). I et eksistensialistisk perspektiv kan en si at Carina fikk hjelp til å se og forstå verden. Hun erfarte muligheter til å skape og forme sin historie, finne mening i livet og erfare at utfordringer, vansker og kaos kan bearbeides.

Som lærer i skolen vil de rådgivingsteoretiske ferdighetene være de samme. En skal møte mennesker med kongruens, ubetinget positiv aktelse og empati (Johannesen, Kokkersvold & Veder, 2020; Vogt, 2016). En skal kanskje stå i relasjoner til elever over år. I den sammenhengen er humanistisk-eksistensiell rådgiving et viktig perspektiv som kan hjelpe pedagogen til bedre å veilede eleven. Like viktig, om nødvendig, er å vite når en skal sende elever med ulike vansker og behov videre til andre instanser i eksosystemet (Bronfenbrenner, 2005).

Adopterte slik jeg tolker det kan uttrykker seg forsiktig i relasjoner med andre. De føler seg frem og vil ikke være til bry. Det kan virke som de sjekker ut en venn, lærer, lege eller psykolog sin evne til å tåle historien deres. Om de vil bli lyttet til og forstått med sine sammensatte, komplekse følelser og erfaringer. I et slikt lys blir det kanskje enda tydeligere hvordan lærere og andre som skal jobbe med adopterte er bevisst sine rådgivingsteoretiske ferdigheter.

7 Avslutning

I denne studien har jeg undersøkt hvordan anonymt nasjonalt adopterte har opplevd og erfart å være adoptert ut ifra følgende problemstilling:

Hvordan har det vært å være nasjonalt adoptert og hvordan opplever du at det har preget livet ditt?

Formålet har vært å gi innblikk i og forståelse av adoptertes erfaringer, tanker og refleksjoner i et fenomenologisk perspektiv gjennom kvalitativ metode. I dette kapittelet gis en oppsummering av studiens funn ut ifra problemstillingen. Deretter belyses studiens styrker og avgrensinger. Videre ser jeg på muligheter for implikasjon og videre forskning.

7.1 Oppsummering av funn

I denne studien har jeg snakket med sju anonymt adoptert om deres erfaringer som adoptert. Under hele forskningsprosessen har det vært viktig for meg tydelig å fremme deres stemme. En studie med fenomenologisk design ga mulighet for bedre å forstå fenomenet adopterte med deres briller, analysere meningen de uttrykker og se hvordan det kan bidra til en større og dypere meningsforståelse (Brinkmann, 2015; Thagaard, 2018). Kvalitativ metode studerer innsiden av livet og er passer når en skal ha nærhet til intervjupersonene og deres erfaringer og refleksjoner. Det er metodens egenart å forstå mer enn å forklare som ligger til grunn for metoden (Kleven & Hjordemaal, 2018; Brinkmann, 2015).

Gjennom tematisk analyses hensikt å identifisere, forklare, undersøke, beskrive og utvikle mønstre på tvers av datamaterialet jobbet jeg frem fire hovedtema:

1. Adopsjonshistorien: Erfart kunnskap om identitet og tilknytning.
2. Adopsjonshistorien: Elefanten i rommet, en tilslørt historie.
3. Når ytre betingelser ikke stemmer med indre opplevelser, kan mye bli komplekst.
4. Håndtering av kompleksiteten mellom ytre betingelser, indre opplevelser, kunnskap om biologisk opphav og profesjonell hjelp.

Studiens funn bygger på empiri knyttet til data fra alle sju deltakerne presentert gjennom temaene ovenfor.

Oppsummering av funn synliggjør kunnskap og innsikt i egen historie viktig for utviklingen av eksistensiell identitet (Binder, 2018). For det andre viser funn hvordan flere deltakere peker på anonymt adoptert som noe tomt, hult og rart, oppsummert som utenforskap og annerledeshet, ikke å passe inn. Noen har kjent på adopsjon som en generasjonsoverskridende erfaring ved å kjenne seg avvist, ikke god nok og redsel for å såre adoptivforeldre. Gjennom funn, drøfting og teori kan det synes som enkelte av deltakernes tapsopplevelse og utfordringer knyttes til identitet og tilknytning (Sharon & Roszia, 2019; Verrier, 2020a, 2020b). For det tredje kan det synes som funn synliggjør adopsjonserfaringen som blandet, ikke et enten eller, men et både og. Det har for deltakerne vært både positive og negative emosjoner og erfaringer knyttet til komplekse, sammensatte, krevende følelser og erfaringer. Denne kompleksiteten hadde jeg ikke forventet så fremtredende, men teorien synliggjør den (Roszia & Maxon, 2019; Verrier,

2020a, 2020b), og empiri og funn bekrefter det, for flere av deltakerne. For det fjerde viser funn betydningen av periodevis profesjonell hjelp både som barn, ungdom og voksen, i et livsperspektiv som adoptert (Roszia & Maxon, 2019; Verrier, 2020a, 2020b). For det femte synliggjør teorien hvordan narrativ omkring adopsjonserfaringen kan endre seg gjennom livet, betydningen av å bearbeide en tapsopplevelse og ikke bli sittende fastlåste narrativ om adopsjon, identitet og tilhørighet (Binder, 2018; Roszia & Maxon, 2019; Verrier, 2020a, 2020b). For det sjette viser empiri og funn betydningen av å kjenne på viktigheten av tilhørighet og å bety noe for andre (Grand, 2010).

7.2 Studiens styrker og begrensninger

På grunn av studiens sensitive tematikk og avgrensninger har jeg måttet ta valg av hensyn til oppgavens omfang. Jeg har valgt kun anonymt adopterte i gruppen nasjonalt adopterte noe som gjør oppgaven smal med tanke på utvalg.

Selv om jeg har erfaring i møte med sju anonymt adopterte i Norge, betyr ikke det at jeg kan forstå alle andre adopterte med samme erfaring. I møte med mennesker med adopsjonserfaring, kan jeg ha behov for andre rådgivingsteoretiske betraktninger for å sikre den enkeltes ivaretagelse (Vogt, 2016). Det gjelder for alle som gjennom jobb kan komme i kontakt med adopterte generelt og anonymt, nasjonalt adopterte spesielt. Funnt viser teori kan videreutvikles gjennom ny kunnskap, erfaring og viten om fenomen.

Rådgivingsteorien viser en trenger bevissthet om andres verden og hvordan de selv opplever den (Johannesen et al., 2020; Røkenes & Hanssen, 2012; Vogt, 2016). I møte med mennesker som har en usynlig historie av å være eller har vært i risiko, er det avgjørende kunnskap (Kvillo, 2016).

7.3 Implikasjon for videre forskning

Teoriene, Grand (2010), Roszia og Maxon (2019) og Verrier (2020a, 2020b), representerer, kan gi bidrag til forståelse av adopterte og deres erfaringer. De kan videreutvikles, benyttes og internaliseres i arbeidet med adopterte uten at de skal tolkes som en form for fasit, men heller som mulige årsakssammenhenger og forklaringer.

Å være adoptert er ikke noe en skal bli frisk fra. Det er hva en er, skal håndtere og leve med. For å mestre dette kan en trenge ekstra hjelp og verktøy i prosessen, for bedre å forstå seg selv, sine reaksjoner og væremåte. Perspektivet Carina løfter frem, om psykisk helse, belyses av Askeland og Helleland (2013). For det første nevner de [...] «Manglende evidensgrunnlag: Ingen studier om nasjonalt adoptertes risiko for internaliserende psykiske lidelser eller på psykisk helse totalt sett» (Askeland & Helleland, 2013, s. 27). Deretter belyser de nasjonalt adoptertes høyere mortalitet og risiko for selvmord. For det tredje skriver de nasjonalt adopterte oftere er i kontakt med psykisk helsevern enn normalpopulasjonen.

Dette er tre viktige aspekt å ha med seg for lærere og andre som i jobben med barn og unge med adopsjonserfaring, men også generelt i møte med mennesker som har med seg historier som ikke synes. Videre synliggjøres behovet for mer kunnskap og forskning på tema. Det trengs forskning som aktualiserer kunnskap om et felt rådgivere også i helse og oppvekstsektoren kan nytte seg av i møte med adopterte barn, unge og voksne. Det samme vil gjelde for de som jobber med feltet i statlig, kommunal forvaltning og privat praksis. Voksne nevnes fordi statistikken belyser antall nasjonalt adopterte som i dag er voksne.

Tall viser det årlig gjennomføres noen få andre adopsjoner (vedlegg 1,2 og 3). Det kan bety at lærere og andre som jobber i tilknytning til helse og skole vil kunne møte barn, ungdom eller voksne med denne bakgrunnen i dag. Skal tallene statistikken viser tas seriøst, vil det også bety flere barn og unge vokst opp hos en foreldre med adopsjonserfaring. En erfaring de kanskje ikke har kunnet eller villet snakke så mye om.

Som lærer i skolen møter jeg mange barn og unge med erfaringer som ikke synes. Kvello (2016) omtaler dem som barn i risiko. Han skriver blant annet om omsorgssvikt, barn av rusmiddelbrukere, om fysisk og psykisk mishandling, vold og seksuelle overgrep. I den forbindelse nevner han også adopterte. Det undrer meg at han kun henviser til internasjonalt adopterte i denne sammenhengen. Denne studien viser adopterte også kan ha lignende erfaringer. I lys av Bronfenbrenner (2005) kan det se ut som adoptertes erfaringer og behov trengs å aktualiseres på alle systemnivå i modellen. Mer kunnskap og innsikt kan bidra til å utvikle adoptertes etteradopsjonstilbud, tilpasset både barn, unge og voksne. Ser en adopsjonsteorien samlet trengs det mer forskning på nasjonalt adopterte generelt. Nasjonalt adopterte er underrepresentert i forskningen noe denne studien viser.

Det kunne vært interessant og hørt stemmene til stebarnsadopterte og fosterbarnsadopterte. På den måten kan en se om det er korrelasjon mellom alle gruppene nasjonalt adopterte, deres opplevelser og erfaringer i lys av adopsjonsteori. Teori viser til flere ulike problemer eller utfordringer som kan dukke opp i kjølvannet av et tilknytningsbrudd eller tapsopplevelse (Grand, 2010; Roszia & Maxon, 2019; Verrier, 2020a, 2020b).

Sitatene fra tre av deltakerne innledningsvis, både synliggjør og bekrefter behovet for flere studier innenfor tema. Jeg håper studien kan inspirere til å løfte tematikken, forske videre med ordene til Guro i mente, *«Da vil jeg si takk for at jeg blir hørt. For det har aldri skjedd før»*. Dessuten håper jeg studien kan bidra til innsikt i og forståelsen av historien hver enkelt adoptert selv eier.

Referanser

- Aagre, W. (2016). *Ungdomskunnskap -Hverdagskulturelle former* (3. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Aarnes, H. (2021) *Økologisk vippepunkt* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 13. juli 2022 fra https://snl.no/%C3%B8kologisk_vippepunkt
- Arnes, H., Rugland, I. & Wiederstrøm G. (2013) *Metoderapport Skup-prisen 2012 Bergens Tidene*. Bergen https://www.skup.no/sites/default/files/metoderapport/2012-16_Norsk_adopsjon.pdf.
- Adopsjonsloven. (1917). Lov om adopsjon (LOV-1917-04-02-1). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1917-04-02-1>
- Adopsjonsloven. (1956). Lov om endring i lov om adopsjon av 2. april 1917 (LOV-1956-12-21-7). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1956-12-21-7>
- Adopsjonsloven. (1986). Lov om adopsjon (LOV-1986-02-28-8et). Lovdata. <https://lovdata.no/pro/#document/NLO/lov/1986-02-28-8?searchResultContext=2520&rowNumber=1&totalHits=1>
- Adopsjonsloven. (2017). Lov om adopsjon. (LOV-2017-06-16-48). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-48/KAPITTEL_7#%C2%A739
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis: En håndbok for masterstudenter* (1. utgave, 1. opplag.ed.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Askeland, K. G., & Heggland, J. E. (2013). *Adopterte barn, ungdom og voksne : en kunnskapsoppsummering om kognitiv kompetanse, psykisk helse og bruk av hjelpetjenester* (Vol. 2013:8) https://www.researchgate.net/publication/259356199_Adopterte_barn_ungdom_og_voksne_En_kunnskapsoppsummering_om_kognitiv_kompetanse_psykisk_helse_og_bruk_av_hjelpetjenester
- Aven, T. *risiko* I *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 14. juli 2022 fra <https://snl.no/risiko>
- Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/bkn#bkn>
- Barfoed, E. M. (2008). *Berättelser om adoption*. (33). Lunds universitet, Socialhögskolan, Lund. <https://lup.lub.lu.se/search/publication/1259128>
- Binder, P.-E. (2018). *Hvem er jeg?: Om å finne og skape identitet*. Bergen: Fagbokforl.
- Bronfenbrenner, U. R. (2005). *Making human beings human. Bioecological perspectives on human development*. Sage Publications.
- Borge, A.I. H., Motti-Stefandi, F. & Masten, A. (2016a). Resilience in developing systems. The promise of integrated approaches for understanding and facilitating positive

- adaption to adversity in individual and their families. *European Journal of Developmental Psychology*, 13:3, 293-296.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17405629.2016.1188496?needAccess=true>
- Borge, A. I. H. (2021b). *Resiliens: Risiko og sunn utvikling* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal.
- Bjørnstad, B.M. (2014). *Internasjonalt adopterte barns utvikling. En kvantitativ studie av internasjonalt adopterte barns temperament, utfordrende atferd og sosial kompetanse ved 3 og 4 år* (Mastergradavhandling). Oslo
- Braun, V. & Clark, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. Sage
- Braun, V., Clarke, V., & Braun, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*. Los Angeles: Sage.
- Brekkehus, M. (2012, 18.5.2012) *Resiliens – hvorfor klarer noen barn seg på tross av risiko?* Forebygging.no kunnskapsbase og publiseringskanal for folkehelse – og rusforebyggende arbeid. <https://www.forebygging.no/artikler/2014-2012/resiliens-hvorfor-klarere-noen-barn-seg-pa-tross-av-risiko/>
- Childrens Bureau (2021, 23. mars). Virtual Training: Seven Core Issues in Adoption and Permanency. <https://youtu.be/PvILgzv1j5w?t=637>
- Dahl, Ø., Dybvig, P., & Keeping, D. (2013). *Møter mellom mennesker : innføring i interkulturell kommunikasjon* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalen, M. & Theie, S. (2012). Internationally Adopted Children from Non-European Countries: General Development during the First Two Years in the Adoptive Family. *Scientific World Journal*.
<https://www.hindawi.com/journals/tswj/2012/375436>
- Drægni, E. (2020, 28. januar). -Forlatt av mamma. *Verdens Gang+*.
<https://www.vg.no/forbruker/livsstil/i/BJA0Xw/avvist-av-mamma>
- Eggebo, H. (2019, 18. juni). Tematisk analyse – metodeartikkelen som løyser alt
<https://helgaeggebo.no/tematisk-analyse-metodeartikkelen-som-loyser-alt/>
- Eilertsen, A., Zawadzka Persvold, A. *kompleksitet i Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 11. februar 2023 fra <https://snl.no/kompleksitet>
- Førde, S. (2014) *Å klare seg mot alle odds*. 10. Juni 2022
<https://psykologisk.no/2014/04/a-klare-seg-mot-alle-odds/>
- Førsund, M. (2017, 8. februar). *Anonym adopsjon av barn født utenfor ekteskap. Sykepleien* <https://sykepleien.no/meninger/innspill/2017/02/anonym-adopsjon-av-barn-fodt-utenfor-ekteskap>
- Førsund, M. (2018, 6. mai). -Adopsjonens pris. *Bergens Tidene*.
<https://www.bt.no/btmeneringer/kronikk/i/nG6La/adopsjonens-pris>
- Førsund, S. (2018, 02. juni). -*Jakten på hele meg*. *Dagbladet+*.
<https://www.dagbladet.no/tema/jakten-pa-hele-meg/69833968>
- Førsund, S. (2022). *En godt bevart hemmelighet Fortellinger om adopsjon*. Aschehoug: Oslo

- Grand, M.P. (2010). *The Adoption Constellation New Ways of Thinking About and Practicing Adoption*. MP Grand ISBN-13 978-1452886909
- Grand, S. & Schiellerup, M. (1984) *Den adopteredes dilemma*. Nordisk Forlag A/S, København
- Gustafsson, A. & Hovöre, F. (2009). *Att vara adopterad. En studie om adopterades syn på adoption ur ett utvecklingsperspektiv*. (Mastergradavhandling). Universitetet i Lund.
https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=En+studie+om+adopterades+syn+p%C3%A5+adoption+ur+ett+utvecklingsperspektiv+&btnG=
- Hagen, A. (2018, 14. januar). -Det er et traume du blir bedt om å være takknemlig for. TV2. <https://www.tv2.no/a/9524449/>
- Hauge, E.H.N. (2018) Tusenvis av norske barn ble adoptert bort. *Tidsskriftet sykepleien* (6), 70-71. <https://sykepleien.no/2017/07/30-000-norske-barn-ble-adoptert-bort>
- Hognestad, M., & Steenberg, K. (2000). *Adopsjonsloven: Med kommentarer*. Oslo: Universitetsforlaget.
https://www.nb.no/nbsok/nb/e0f5e1068f0220b4d1659f0cff230958?lang=no_0#0
- Holmes, J. (2014) *John Bowlby and Attachment Theory*, (2nd ed. ed) Typeset in times by Swales & Willis Ltd, Exeter, Devon, UK
- Johannessen, E., Kokkersvold, E. & Vedeler, L. (2020) *Rådgiving. Tradisjoner, teoretiske perspektiver og praksis* (utg. 3). Gyldendal
- Johansen, E.B. (2020, 6. august). Mener Norge må stoppe all utenlandsadopsjon. *Vårt Land*, s. 20-21
- Jåsund, S.B. (2015, 18. mai). -Adoptivbarna ber om å bli forsket på. NRK. Rogaland. <https://www.nrk.no/rogaland/adoptivbarna-ber-om-a-bli-hort-1.12366711>
- Kennair, Leif Edward Ottesen: *resiliens - psykologi* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 17. mars 2023 fra https://snl.no/resiliens_-_psykologi
- Kleven, T. A. (2008, 31.10). Validity and validation in qualitative and quantitative research. *Nordic Studies in Education*, 28(3), 219-233.
http://www.idunn.no/np/2008/03/validity_and_validation_in_qualitative_and_quantitative_research
- Kleven, T. A. & Hjordemaal, F. R. (2018). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: En hjelp til kritisk tolking og vurdering* (3. utg) Bergen: Fagbokforlaget
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon Læreplanverket for Kunnskapsløftet (2020) <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (Anderssen, T. M., & Rygge, J. 3. utg. ed.) Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvalsund, R. (2005). *Oppmerksomhet og påvirkning i hjelperelasjoner : viktige ferdigheter for coacher, rådgivere, veiledere og terapeuter* (2. utg) Trondheim: Tapir akademisk forl.

- Kvello, Ø. (2016) *Barn i risiko Skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Landerholm, L. (2003). *Adopterad: Lämnad. Vald. Och sen?* Alfabeta Bokförlag AB, Stockholm
- Lunde, A.L. (2020, 7. august). På sporet av seg selv. *Magasinet, Aftenposten*, s.16-27
- Lødrup, P., & Asland, J.: *adopsjon* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 24. juli 2022 fra <https://snl.no/adopsjon>
- Masten, A. S. (2014a) Global perspectives on resiliens in children and youth. *Child Development* 85(1), 6-20.
<https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1111/cdev.12205>
- Matwejeff, S. (2004). *Svenskfödda adopterades sökprocess. (no 98)*. Department of Behavioural Sciences, Linköping University, Linköping.
- Meyer, B. S. (2007). *Mødre uten barn : fra adopsjonens ukjente historie*. Rakkestad: Valdisholm forl.
- Mørch, W. T, Skre, I. B.: *John Bowlby* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 18. juli 2022 fra https://snl.no/John_Bowlby
- NESH, punkt 15, 2021 <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier : den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforl.
- NOU 2009:21. (2009) *Adopsjon – til barnets beste En utredning om de mange ulike sidene ved adopsjon*. Barn og likestillingsdepartementet.
<https://www.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=093727763>
- Norsk senter for forskningsdata (2023). NSD. *Norsk senter for dataforskning*
[Tilgjengelighetserklæring | NSD](#)
- Organisasjonen Adopterte. <https://www.adopterte.no/> Hentet mars 2020.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse : kvalitative metoder i samfunnsfag* (4. rev. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.
- Ribe, M. (2008). *"Som En Pepperkakefigur I En Sandkakeform": En Kvalitativ Undersøkelse Av Fire Voksne Utenlandsadoptertes Livshistorie, Med Fokus På Psykisk Helse*. (Masteravhandling). Universitet i Oslo
<http://urn.nb.no/URN:NBN:no-20778>
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg. ed.). Bergen: Fagbokforl.
- Rogers, C. R. (2020) *Client-Centered Therapy*. Little, Brown Group (opprinnelig utgitt, 1951). England
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316-331. <https://psycnet.apa.org/fulltext/2013-42839-001.html>

- Rutter, M. (2006). *The Promotion of resilience in the Face of Adversity*. Alison & C-S., Dunn, J.(red)., *Family Count: Effects on Child and Adolescent Development* p. 26-51). Cambridge: Cambridge University Press
<https://web.s.ebscohost.com/ehost/detail/detail?nobk=y&vid=3&sid=a229facf-8514-45a7-9ab4-4570355825f1@redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZSZzY29wZT1zaXRI#AN=156544&db=nlebk>
https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook?sid=1d71e3d3-5078-40ee-87cd-2d922f6d30a5%40redis&ppid=pp_26&vid=0&format=EB
- Rutter, M. (2007, 3. mars). *Resilience, competence and coping*. *Child Abuse & Neglect* Volume 31, Issue 3, side 205-209. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.02.001>
- Rutter, M. (2012). *Resilience as a dynamic concept* *Utvikling og psykopatologi*, bind 24 , utgave 2 , s. 335 –344 <https://doi.org/10.1017/S0954579412000028>
 Cambridge University Press 2012
- Roszia, S., Maxon, A., & Silverstein, D. (2019). *Seven Core Issues in adoption and permanency. A comprehensive Guide to Promote Understanding and Healing In Adoption, Foster Care, Kinship Families and Third Party Reproduction*. London: Jessica Kingsley.
- Roszia, S. (2021) *Gallery*. Adoption and permanency expert
<http://www.sharonroszia.com/gallery/>
- Røed, L. L. (2008, 7. oktober). -Adoptert i hemmelighet. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/norge/i/47WIV/adoptert-i-hemmelighet?>
- Røkenes, O.H. & Hansen, P-H. (2012). *Bære eller bryte* (3.utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Spurkeland, J. (2020) *Relasjonskompetanse: Resultater gjennom samhandling* (3. utg.). Universitetsforlaget
- Statistisk Sentralbyrå. 06683: Adopsjoner, etter adopsjonstype, statistikkvariabel og år. 13. september 2020 og 21. mars 2022 [Online]
<https://www.ssb.no/statbank/table/06683/tableViewLayout2/>
<https://www.ssb.no/statbank/table/06683/chartViewColumn/>
- Statistisk Sentralbyrå. 04766: Adopterte, etter adopsjonstype, statsborgerskap, alder, statistikkvariabel og år. 13. september 2020 og 21. mars 2022. [Online]
<https://www.ssb.no/statbank/table/04766/chartViewColumn/>
- Stølen, Tomas: *Søren Kierkegaard* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 17. mars 2023 fra https://snl.no/S%C3%B8ren_Kierkegaard
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5. utg. ed.). Bergen: Fagbokforl.
- Thoring, L. (2008). *Enslige mødre og anonym adopsjon i Norge 1945 - 1965 : med linjer fram til ca. 1990*. In. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/23733>
- Thierbach, A. (1995). *Voksne Adopterte, Identitet Og Biologisk Slegt*. En Litteraturstudie, 94. Universitetet i Oslo

- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Verrier, N. N. (2020a) *Coming home to self. Healing the primal wound*. (4.utg.) UK: British Association for Adoption and Fostering (BAAF); UK ed. Edition (Opprinnelig utgitt, 2003)
- Verrier, N.N. (2020b) *The primal wound: Understanding the adopted child*. (6. utg.) UK edition: GoramBAAF (Opprinnelig utgitt, 1993)
- Vogt, A. (2016). *Rådgivning i skole og barnehage : mange muligheter for hjelp til barn og unge*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Von Tetzchner, S. *identitet* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 18. juli 2022 fra <https://snl.no/identitet>
- Wennerberg, T. (2011). *Vi er våre relasjoner* (T. J. Arneberg, Overs.). Oslo: Arneberg (Opprinnelig utgitt 2010).
- Werner, E. E. (1996) Vulnerable but invincible: High risk children from birth to adulthood *European Child & Adolescent Psychiatry* 5:47-51 (1996)
<https://doi.org/10.1007/BF00538544>
- Werner, E. E. (2000). Protective Factors and Individual Resilience. *Handbook of Early Childhood Intervention*, J. P. Shonkoff & S. J. Meisels (red.) s.115-132
DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511529320.008> England: Cambridge University Press.

Vedlegg

I masteroppgaven er følgende vedlegg inkludert:

Vedlegg 1: Adopsjoner etter adopsjonstype og år

Vedlegg 2: Andre adopsjoner etter år, 1986-2020

Vedlegg 3: Antall andre adopsjoner. SSB, tabell 04766 og 06683

Vedlegg 4: Bilde fra Metoderapport SKUP-prisen 2012

Vedlegg 5: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

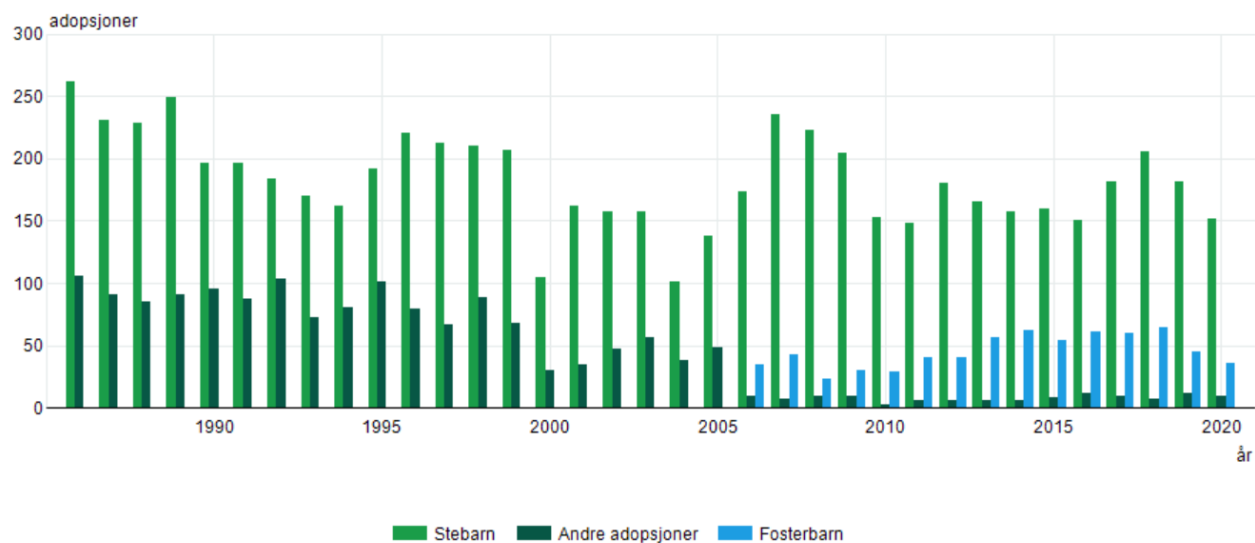
Vedlegg 6: Intervjuguide

Vedlegg 7: Vedlegg 7: Brev til deltakere som ønsket å skrive sin adopsjonshistorie

Vedlegg 8: Godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD)

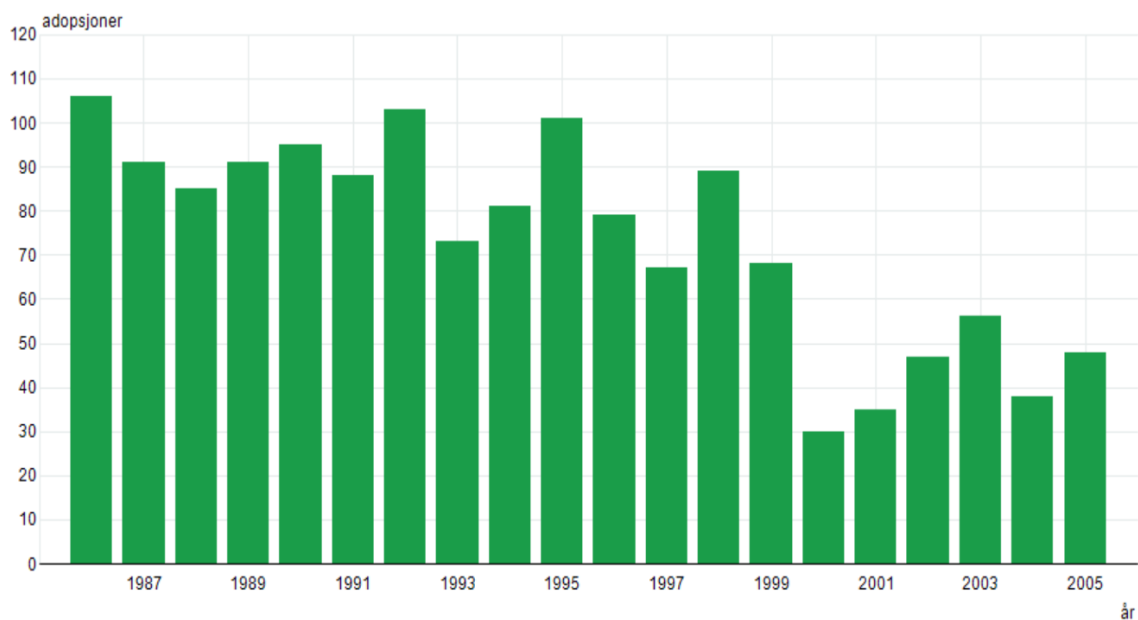
Vedlegg 1: Adopsjoner etter adopsjonstype og år

06683: Adopsjoner, etter adopsjonstype og år. Adopsjoner.

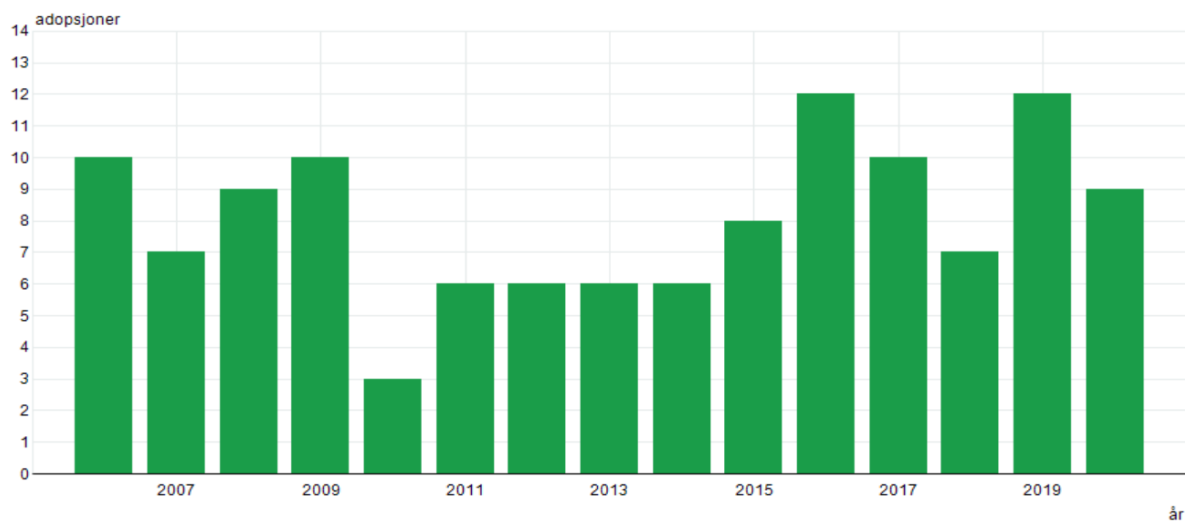
Vedlegg 2: Andre adopsjoner etter år, 1986-2020

06683: Adopsjoner, etter år. Adopsjoner, Andre adopsjoner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

06683: Adopsjoner, etter år. Adopsjoner, Andre adopsjoner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 3: Antall andre adopsjoner. SSB, tabell ⁴04766 og 06683

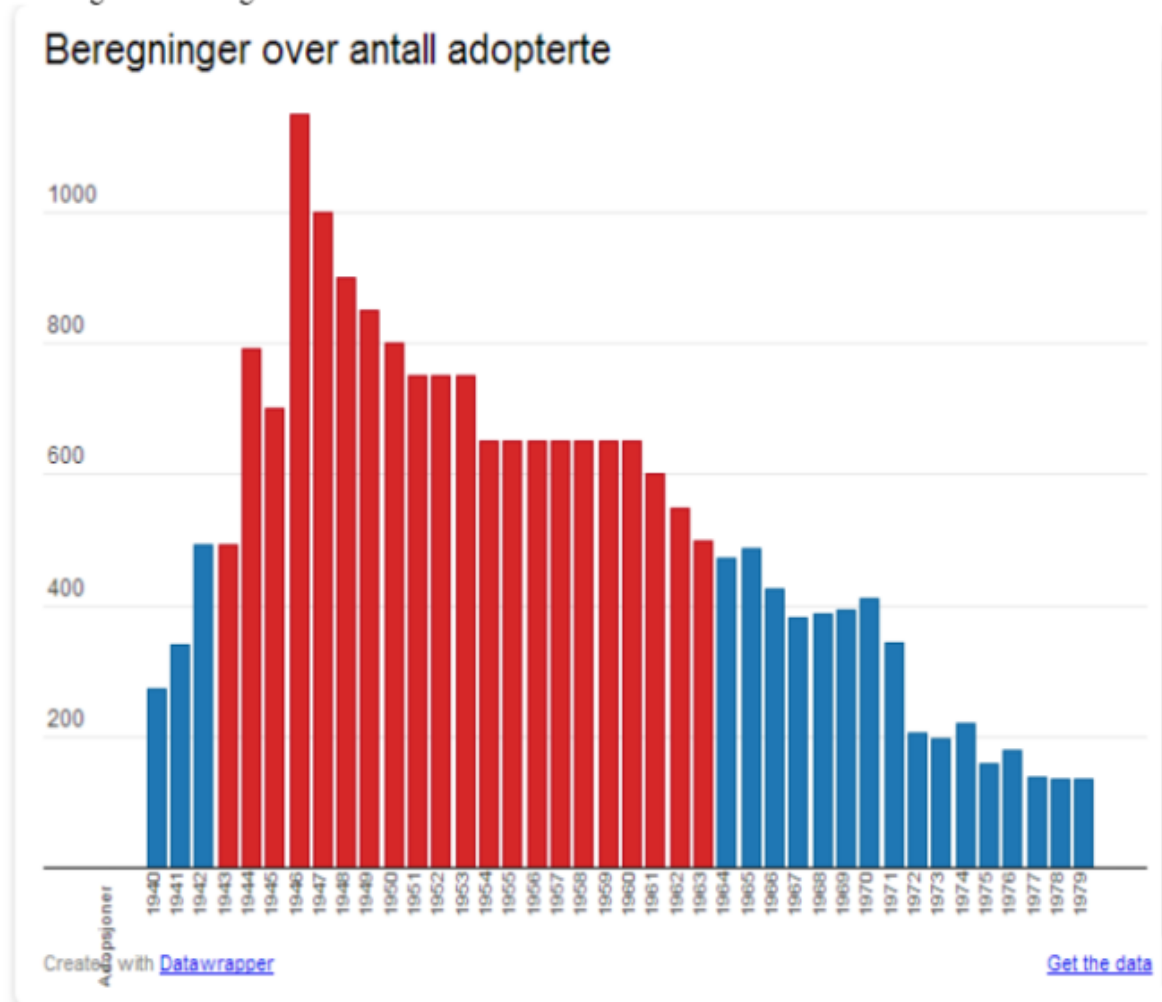
Tabell 04766	Tabell 06683 Andre adopsjoner
Andre adopsjoner	Synliggjør at fosterbarn er skilt ut i
Norske statsborgere	statistikken for tabellen.
1970 417	
1971 346	1986 106
1972 217	1987 91
1973 205	1988 85
1974 200	1989 91
1975 166	1990 95
1976 181	1991 87
1977 138	1992 85
1978 135	1993 73
1979 131	1994 81
1980 187	1995 101
1981 162	1996 79
1982 115	1997 67
1983 102	1998 89
1984 112	1999 68
1985 91	2000 30
1986 103	2001 35
1987 91	2002 47
1988 85	2003 56
1989 91	2004 38
1990 95	2005 48
1991 88	2006 10
1992 103	2007 7
1993 73	2008 9
1994 81	2009 10
1995 101	2010 3
1996 79	2011 6
1997 67	2012 6
1998 89	2013 6
1999 68	2014 6
2000 30	2015 8
2001 35	2016 12
2002 47	2017 10
2003 56	2018 7
2004 38	2019 12
2005 48	2020 9
Sum 4373	2021 8
	Sum 129

⁴ Tallene i tabellene er hentet fra SSB. Kolonnene viser en forskjell på antall registrerte adopterte i årene 1986, 1991 og 1992 tabellene. Grønt viser kun andre adopterte og at fosterbarn dermed er skilt ut. Summen grønne tall fra 2006-2021 viser antall andre

Vedlegg 4: Bilde fra Metoderapport SKUP-prisen 2012

10.2 Antall adopterte

Vi har satt sammen tall over antall norskadopterte fra de årene vi hadde tilgjengelig tall som ikke inkluderte utenlands-, stebarns- og barnevernsadopsjoner mm. Disse tallene koblet vi med egne beregninger, som ble gjort etter å ha konsultert ekspertkilder om adopsjonstallets utvikling. Våre anslag er ikke absolutte tall.

Figur 10.1: Tabellen viser utviklingen i antallet adopterte i perioden fra 1940 til 1979. I tillegg kommer 6200 adopterte i perioden 1918 til 1939. De røde årene viser året der tallet er beregnet av oss. Disse årene fantes det ingen offisielle tall.

Vedlegg 5: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

«En studie om livserfaringer til innenlands adopterte»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor hensikten er å høre innenlandsadoptertes egne erfaringer som adoptert. I dette skrivet gir vi deg informasjon om hensikten for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Bakgrunn og formål

Jeg, Marit Undrum Rein, studerer erfaringsbasert master i rådgiving for barn og unge (MARÅBU), ved institutt for livslang læring NTNU, Dragvoll. Hensikten med prosjektet er innenlandsadopterte erfaringer og opplevelse av å være adoptert. Min problemstilling er:

- «Hvordan oppleves det å være innenlandsadoptert, og hvordan har det preget livet?».

For å svare på problemstillingen ønsker jeg å intervju deg. I tillegg ønsker jeg bruke deltakernes egne skrevne historier.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for livslang læring ved NTNU er ansvarlig for prosjektet. Organisasjonen Adopterte, der jeg selv er medlem, har sagt seg villig til å bidra med videresendelse av informasjonsbrev til sine medlemmer. Jeg har rollen som forsker og vil ikke delta i studien. Jeg vet ikke identiteten til de som får forespørselen, før de har samtykket til deltagelse. Organisasjonen Adopterte vil ikke få informasjon om hvem som deltar i studien. Dersom du ønsker å delta, sendes svarslippen til adressen nederst i brevet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg henvender meg til medlemmer av Organisasjonen Adopterte. Jeg ønsker å komme i kontakt med personer adoptert ved fødsel og som ikke har vært i media med sin historie. Jeg ønsker historiene som utgangspunktet for videre arbeid med prosjektet. Det er også et formål med studiet å øke kunnskapen om innenlandsadoptertes erfaringer rundt tema identitet, relasjoner, utdanning/arbeid og helse.

Hva innebærer det for deg å delta?

En deltagelse vil for deg bety at du i samtale med meg forteller om din opplevelse og erfaring som adoptert. Dersom du heller kunne tenke deg å skrive ned din adoptivhistorie, er det også mulig.

Tidsrammen vil være fra 40-50 minutter og tas opp med lyd hvis deltaker ønsker det. Hvis du velger å skrive ned din historie, vil brevet bli lagret på en uavhengig server. Både intervju og brev oppbevares i henhold til NTNU sine retningslinjer for bruk av elektronisk utstyr og behandling av data.

Jeg bor og oppholder meg i Trøndelag og oppfordrer dere som bor i nærheten til å delta i studien.

Svarfrist innen 01.11.2020.

- Hvis du velger å delta og samtykker til deltagelse, vil jeg kontakte deg for videre gjennomføring av intervjuet. Intervjuet vil handle om erfaringer knyttet til identitet, tilhørighet, relasjoner, skole/arbeid og helse.

- Dersom du takker ja til deltakelse og ønsker å skrive din historie knyttet til identitet, tilhørighet, relasjoner, skole/arbeid og helse, vil jeg kontakte deg for videre samarbeid og gjennomføring av prosjektet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Ditt medlemskap i Organisasjonen Adopterte vil heller ikke bli påvirket av dette.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun veileder Carla C. Ramirez og jeg som vil ha tilgang og behandlingsansvar gjennom NTNU.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Datamaterialet vil bli lagret på passord beskyttet pc/ forskningsserver, tilknyttet NTNU.
- Prosjektet er meldt og godkjent av NSD. Jeg vil følge nasjonale retningslinjer for forskning innen samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). Personvern vil ivaretas gjennom anonymisering, fritt, informert og uttrykt samtykke.
- I en publikasjon vil dine opplysninger om kjønn, alder og bosted være anonymisert.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Dine personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Datamaterialet vil bli behandlet på en sikker måte. Opplysningene slettes når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 31.05.2021.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder, *Carla C. Ramirez*, [REDACTED]

Masterstudent, *Marit Undrum Rein* [REDACTED]

- Leder for Organisasjonen Adopterte, *Marilyn Førsund* [REDACTED]
- Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (*personverntjenester@nsd.no*) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Carla C. Ramirez

Marit Undrum Rein

(Forsker/veileder)

Klipp-----

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- å skrive min adopsjons historie

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Epostadresse:

Mobilnummer:

Samtykkeerklæringen sendes til:

Marit Undrum Rein
[REDACTED]
[REDACTED]

Vedlegg 6: Intervjuguide – masteroppgave

Tentativ problemstilling

«Hvordan oppleves det å være innenlandsadoptert, og hvordan har det preget livet?».

Forskningsspørsmål

- Hvordan beskriver anonymt innenlandsadopterte sine erfaringer fra barneår, ungdomstid og voksen alder?
- Hvordan synliggjør adopterte sine erfaringer knyttet til anerkjennelse, tilhørighet/ identitet, relasjoner, skole, utdanning/arbeid og helse.
- Hvordan beskriver voksne adopterte behov for kunnskap om sin historie og biologiske røtter?
- Hvilke erfaringer har de med seg som har bidratt til resiliens?

Formell informasjon

En kort gjennomgang av bakgrunn og hensikt med studien. Tydeliggjøre hva deltakelse innebærer og frivillig deltakelse, ved henvisning til informasjonsbrevet og samtykkeerklæringen. Bekrefte bruk og godkjenning av lydopptaker. Takke for deltakelse og gi mulighet for spørsmål til studien.

Bakgrunnsinformasjon

Kan du kort fortelle om din oppvekstbakgrunn?

- familie
- bosted (by/land)
- interesser

Hvordan fikk du informasjon om at du var adoptert?

- alder
- hvordan ble det fortalt?
- hvem fortalte?

Generelle erfaringer

Hvilke opplevelser knytter du som adoptert til oppveksten?

- i barneår?
- i ungdomstid?
- i voksen alder?

Anerkjennelse

Hvilke positive tanker har du om å være adoptert?

Hva tenker du har vært krevende eller vanskelig?

-særlige utfordringer

-identitet

-tilhørighet

-utenforskap

Relasjoner

Hvordan har du opplevd relasjonen til familien din i de ulike fasene av livet?

-søsken, foreldre og annen slekt

barneår? ---

ungdomstid?

-voksen alder?

Hvordan tenker du at det å være adoptert har påvirket deg/ preget deg i relasjoner?

-familiært

-mellom søsken

-i vennskap

-gjennom skoletiden

-i arbeidslivet

Det biologiske aspektet

Hva har du tenkt om ditt biologiske opphav?

Hvis du tenker tilbake, hva savnet du i oppveksten rundt det å være adoptert?

Her og nå

Med tanke på den erfaringen du har, hvordan vil du beskrive livet her og nå?

Hva tenker du har gjort deg til den du er?

Hvem har bidratt på veien til å bære dine erfaringer og historie?

Når du tenker på det å være adoptert, hvilke følelser har du kjent på gjennom livet?

Takk

Takk for at du ville dele dine erfaringer og opplevelser om å være innenlandsadoptert.
Takk for tillitten og for å la meg få innblikk i din historie.

Vedlegg 7: Brev til deltakere som ønsket å skrive sin adopsjonshistorie

Hei!

Tusen takk for at du ønsker å delta i min studie om livserfaringer til innenlandsadopterte. Her kommer litt informasjon om prosessen videre.

Jeg studerer master i Rådgivning for barn og unge, jobber som lærere og er selv adoptert. Denne bakgrunnen gjør at jeg ønsker å høre innenlandsadoptertes fortellinger om å være adoptert gjennom ulike livsfaser. Begrunnelsen er at det fortsatt adopteres barn i Norge og mangelfull forskning på innenlandsadopterte.

Deltakelse for deg innebærer at du skriver ned din historie slik du ønsker å uttrykke den. Det er frivillig å delta og du kan når som helst trekke deg fra studien, som beskrevet i informasjonsbrevet og samtykkeerklæringen.

Jeg vil av personverns hensyn be om at du ikke navngir personer du eventuelt omtaler. Du kan skrive foreldre, mamma, pappa, søsken, bror, søster, tante, onkel lærer, lege osv. I tillegg er det fint om du ikke navngir plassen du bor, hva byen du bor i heter eller landsdel. Det vil bidra til sterkere anonymisering av deg i studien.

Du står fritt til å skrive det du ønsker og hvor langt du vil. Dersom du har spørsmål angående skrivingen er det bare å ta kontakt. Jeg er tilgjengelig hver dag mellom kl 17.00-20.00 [REDACTED].

Teksten leveres meg så snart du har skrevet den til mariture@stud.ntnu.no og senest 06.12.20.

Mvh

Marit Undrum Rein

Vedlegg 8: Godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD)

NSD sin vurdering

Referansenummer

649823

Prosjekttittel

Erfaringsbasert master i rådgiving for barn og unge

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for pedagogikk og livslang læring

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Carla C Ramirez, carla.c.ramirez@ntnu.no, tlf: 73591995

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Marit Undrum Rein, mariture@stud.ntnu.no /marit.undrum.rein@gmail.com, tlf:

██████████

Prosjektperiode

25.08.2020 - 31.12.2021

Vurdering (2)

03.06.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 31.05.2021. Vi har nå registrert 31.12.2021 som ny sluttdato for forskningsperioden. NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til videre med prosjektet! Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vurdering (1)

25.09.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 25.09.2020, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å

melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helse og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2021.

LOVLIG GRUNNLAG –UTVALG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

LOVLIG GRUNNLAG FOR TREDJEPERSON

Utvalget omfatter personer som er adopterte. Under datainnsamlingen kan det fremkomme personopplysninger om familien (foreldre og søsken) når de registrerte forteller livshistorien sin. Det skal bare registreres alminnelige kategorier av personopplysninger om tredjepersoner. Lyddopptakene transkriberes fortløpende og blir umiddelbart etter det slettet, slik at materialet anonymiseres fortløpende. Ut over det bes utvalget i forkant av intervjuet om å ikke navngi tredjepersoner. Prosjektet vil behandle personopplysninger om tredjeperson med grunnlag i en oppgave av allmenn interesse. Vår vurdering er at behandlingen oppfyller vilkåret om vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven § 8, og dermed utfører en oppgave i allmenhetens interesse. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være utførelse av en oppgave i allmenhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e), jf. art. 6 nr. 3 bokstav b), jf. personopplysningsloven § 8.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet DE REGISTRERTES RETTIGHETER - UTVALGET Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER – TREDJEPERSONER

Så lenge tredjepersoner kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13/14), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting

(art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), protest (art 21). Opplysninger om tredjepersoner vil ikke omfatte særlige kategorier av personopplysninger. Personopplysningene vil behandles bare i kort tid. Studenten vil anonymisere materialet fortløpende og det vil ikke være mulig å identifisere tredjepersonen i oppgaven. På dette grunnlaget finner vi at det kan gjøres unntak fra den individuelle informasjonsplikten til tredjepersonene fordi det vil innebære uforholdsmessig stor innsats å informere de registrerte, jf. personvernforordningen art. 14 nr. 5 b. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned. FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfylder kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon. OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Simon Gogl
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

